

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Аляксандр ЛУКАШЭНКА: "Простая ісціна, на якой трымаецца наша зямля: шчаслівае тое грамадства, у якім гарманічна сплятаюцца духоўныя каштоўнасці і матэрыяльныя сілы, традыцыі і навацыі, мінулае і будучае".

"МЕНАВІТА ТАКОЙ ПАВІННА БЫЦЬ БЕЛАРУСЬ"

8 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь звярнуўся з традыцыйным Пасланнем да беларускага народа і Нацыянальнага сходу

С. 2

ФІГУРАТЫЎНАЯ КАРЦІНА. ПЕРАЗАГРУЗКА

С. 4 — 5

18 мая —
Міжнародны
дзень музеяў

ЧЫМ ЗДЗІВІЯЦЬ МУЗЕІ ДНЁМ І НОЧЧУ?

Фота Юрыя ІВАНОВА

С. 2

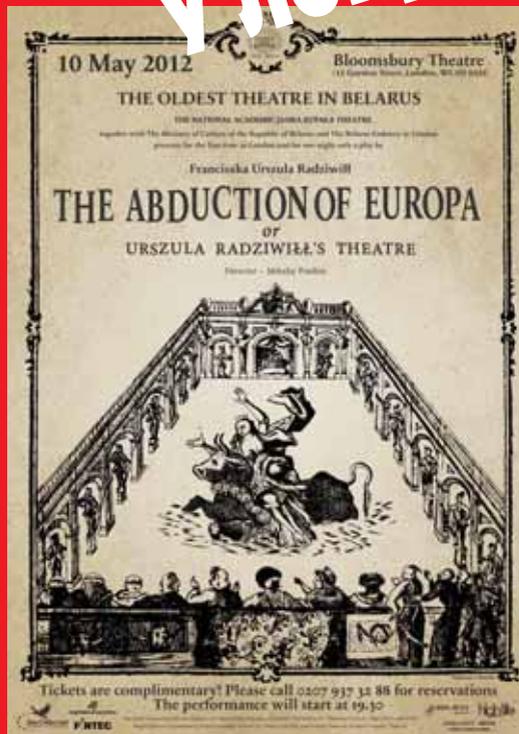

Фота Юрыя ІВАНОВА

БЕЛАРУСКІ ЛЯЛЕЧНЫ: СТАРТ У АЎТОРАК!

С. 7

НАШЫ У ЛОНДАНЕ!

С. 3

ЦІ ПАТРЭБЕН ТУРЫСТУ БЕРАГ ТУРЭЦКІ? МО ЛЕПШ — СУСЕДСКІ?

Фота Ільы СВІРЫНА

С. 12

Аляксандр ЛУКАШЭНКА:

"Важная частка фарміравання і развіцця нацыянальнай ідэі"

8 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка звярнуўся са штогадовым Пасланнем да беларускага народа і Нацыянальнага сходу. Кіраўнік дзяржавы ў Авальнай зале Дома Урада адзначыў, што сутнасць Паслання заключаецца ў яго тактыцы. "Гэта тактычныя пытанні са спробай зазірнуць у будучыню", — падкрэсліў беларускі Лідар.

Сярод іншых аспектаў, у Пасланні Прэзідэнта ўвага была звернута на пытанні развіцця культуры. У прыватнасці, Аляксандр Лукашэнка паставіў задачу паскорыць рэалізацыю праекта па стварэнні нацыянальнай электроннай бібліятэкі.

Кіраўнік дзяржавы нагадаў, што бягучы год аб'яўлены годам кнігі, і ў гэтым закладзены глыбокі сэнс. Галоўная задача — адродзіць любоў усёй нацыі, перш за ўсё — маладога пакалення, да літаратуры. "І не важна, на якім носьбіце малады чалавек будзе чытаць творы Талстога, Тургенева ці Коласа — на паперы або на айпадзе. Галоўнае, каб гэтае жывое слова ў любым выглядзе даходзіла да чалавека, асабліва да моладзі", — падкрэсліў Прэзідэнт.

У сувязі з гэтым Аляксандр Лукашэнка даручыў міністэрствам культуры і інфармацыі асабліва ўвагу ўдзяліць камплектацыі бібліятэк: больш актыўна далучаць да гэтага пытання прадстаўнікоў бізнес-супольнасці, сумесна са СМІ прапагандаваць кнігу. "Трэба таксама паскорыць рэалізацыю праекта па стварэнні нацыянальнай электроннай бібліятэкі", — дадаў Кіраўнік дзяржавы.

Яшчэ адзін важны кірунак у развіцці духоўнасці беларускай нацыі — адроджэнне славытых служкіх паясоў. "Гэты праект — унікальны. У ім сплаліся разам духоўнасць, традыцыі, гісторыя, культура, тэхналогія і эканоміка. Тут мы не толькі павінны адродзіць старажытны промысел, але і зрабіць яго сучасным брэндам, які дасць магчымасць нам зарабляць валюту і праславіць Беларусь", — сказаў Лідар краіны.

"Мы ўжо практычна ў кожным доме маем ікону (і не адну), а да іконы ў кожным доме беларуса павінен быць служкі пояс, — упэўнены Кіраўнік дзяржавы. — І гэта мы павінны зрабіць дастойна, каб не сорамна было паказаць нашу веліч. І служкі пояс, служкія паясы — гэта толькі пачатак".

"Такіх рамёстваў, ды і буйных прамысловых тавараў, як тыя ж служкія паясы, у гісторыі нашага народа было шмат", — падкрэсліў Прэзідэнт. На думку беларускага Лідара, патрэбна даваць людзям магчымасць дакрануцца да гэтай святэны, створанай у сучасным свеце.

Як адзначыў Кіраўнік дзяржавы, "...служкія паясы лішні раз нагадваюць нам простую ісціну, на якой трымаецца наша зямля: шчаслівае тое грамадства, у якім гарманічна сплятаюцца духоўныя каштоўнасці і матэрыяльныя сілы, традыцыі і навацыі, мінулае і будучае". "Менавіта такой павінна быць Беларусь", — падкрэсліў Прэзідэнт.

"Адроджэнне значных культурных і гістарычных сімвалаў, выхаванне патрыятызму, любові і павагі да сваёй Радзімы на аснове багатага культурнага і гістарычнага багажы краіны, якім усе беларусы павінны заслужана ганарыцца, — гэта важная частка фарміравання і развіцця нацыянальнай ідэі", — рэзюмаваў Аляксандр Лукашэнка.

Геральдыка і правы

На трэцім пасяджэнні васьмай сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь чацвёртага склікання разглядаўся шэраг законапраектаў, якія закранаюць сферу культуры нашай краіны.

У прыватнасці, быў прыняты праект Закона "Аб афіцыйных геральдычных сімвалах". Як адзначыла ў сваім выступленні перад сенатарамі намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па заканадаўстве і дзяржаўным будаўніцтве Лілія Мароз, геральдыка з'яўляецца часткай гісторыі нашай краіны, яе адметным адлюстраваннем. І для грамадства, якое шануе сваё мінулае, геральдыка мусіць быць палітычным, ідэалагічным ды сацыяльна-культурным капіталам усёй нацыі.

Праект Закона "Аб афіцыйных геральдычных сімвалах" з'яўляецца першым агульнадзяржаўным заканадаўчым актам на постсавецкай прасторы, які рэгламентуе сістэму сучасных геральдычных

сімвалаў, што адпавядаюць духу часу. У дакуменце абагульняецца шэраг палажэнняў дзеючых нарматыўна-прававых актаў у гэтай галіне, а таксама разглядаюцца асаблівасці парадку стварэння, заснавання, дзяржаўнай рэгістрацыі і выкарыстання афіцыйных геральдычных сімвалаў з улікам спецыфікі кожнага з іх відаў. Што немалаважна, па словах Ліліі Мароз, рэалізацыя палажэнняў дадзенага праекта Закона не патрабуе выдзялення дадатковых сродкаў з рэспубліканскага ці мясцовага бюджэту.

Акрамя таго, у рамках трэцяга пасяджэння васьмай сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь чацвёртага склікання разглядаўся і быў адобраны праект Закона "Аб прававым рэжыме тэрыторыі, якія падвергліся радыеактыўнаму забруджванню ў выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС", што накіраваны, у тым ліку, на садзейнічанне сацыяльна-эканамічнаму і культурнаму развіццю пацярпелых ад катастрофы тэрыторыі.

КА.

Пецяярбургскі акцэнт — у маі

Начальнік аддзела міжнародных сувязей Міністэрства культуры Міхаіл Кажура паведамае "К", што 18 — 19 мая ў Санкт-Пецяярбургу пройдуць Дні беларускай культуры. Мяркуюцца, што нашу дэлегацыю ўзначаліць міністр культуры Павел Латушка.

Расіянам прапаноўваецца адмысловая культурная праграма.

На плошчы Янкі Купалы

У найбліжэйшы час у буйным ізраільскім горадзе Ашдод з'явіцца плошча імя нашага славутага Песняра.

У прыватнасці, 2 мая мясцовым гарадскім саветам паспяхова было разгледжана пытанне аб прысваенні адной з плошчаў у новым раёне Ашдода імя Янкі Купалы. Варта адзначыць, гэтая ідэя належыць Паслу Беларусі ў Ізраілі Ігару Ляшчэні. Ініцыятыву падтрымалі мэр Іхіель Ласры і

Па словах Міхаіла Кажуры, у Санкт-Пецяярбургу выступяць Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Аляксандра Анісімава, ансамбль народнай музыкі "Бяседа".

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і Літаратурны музей Максіма Багдановіча прапануюць пецяярбургцам выстаўкі з уласных фондаў. Будзе працаваць і экспазіцыя работ мастака Уладзіміра Цэслера.

Ашдодскае беларускае зямляцтва на чале з Ісаакам Цэфасманам. Трэба сказаць, што ўпершыню гэтае рашэнне мэр Ашдода агучыў яшчэ месяц таму, на сустрэчы са старшынёй Брэсцкага гарвыканкама Аляксандрам Палышанковым.

Такім чынам, гэтая ініцыятыва мусіць стаць актам добрай волі і крокам на шляху збліжэння двух народаў, тым больш, што зусім нядаўна Ашдод і Брэст падпісалі дагавор аб пабрацімскіх адносінах паміж двума гарадамі.

"Музы Нясвіжа" збяруцца на аднайменнае свята мастацтваў 17 — 19 мая. Адною з адметнасцей гэтага форуму, які праводзіцца ў дваццаць сёмы раз, стане тое, што сёлета ён адбудзецца ў рамках дзвюх буйных грамадска-культурных акцый: "Беларусь у маім сэрцы" і "Нясвіж — Культурная сталіца Беларусі-2012".

Музы ў Нясвіжы

З акцэнтам на культурнай "сталічнасці" Нясвіжа пройдзе і традыцыйная навуковая канферэнцыя. Яе матэрыялы ўжо сабраны ў кнігу, прэзентацыя якой запланавана на час форуму. Яшчэ адной новай рысай свята стане далучэнне да яго новай сцэнічнай пляцоўкі. Канцэртная праграма "Шляхі мецэнатства", прымеркаваная да 500-годдзя дынастыі Радзівілаў, адбудзецца ў Тэатральнай зале Палацавага ансамбля Нясвіжа. Тут выступяць практычна ўсе творчыя калектывы Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з народным артыстам краіны, прафесарам Міхаілам Фінбергам, які з'яўляецца мастацкім кіраўніком свята. Дадамо, што менавіта гэты славуты аркестр — адзін з галоўных ініцыятараў і арганізатараў падобных фестываляў, якія праводзяцца дзякуючы садзейнічанню Міністэрства культуры Беларусі, Мінаблвыканкама і Нясвіжскага райвыканкама.

Распачнецца свята, паводле традыцыі, тэатральным спектаклем, але ўрачыстым адкрыццём стане канцэрт "На музычных скрыжаваннях: Беларусь — Расія". Яго папярэдзіць адкрыццё мастацкай выстаўкі "Адлюстраванне душы" з твораў Міхася Сеурука. Як заўсёды, прэзентуюць свае работы дзеці — удзельнікі Студыі выяўленчага мастацтва Палаца культуры Мазырскага нафтапрацоўчага завода.

Музычная асамблея ў Нясвіжскай гарадской ратушы сёлета будзе прысвечана такой выдатнай постаці айчыннага мастацтва, як Міхал Клеафас Агінскі. А завершацца святкаванні праграмай "Шансон у Нясвіжы", падрыхтаванай аркестрам і яго шматлікімі салістамі.

Н.Б.

Пакаштаваць смак традыцыйнай беларускай кухні, навучыцца народным рамёствам і танцам, трапіць на рыцарскі турнір — гэта толькі няпоўны пералік з шэрагу святочных мерапрыемстваў, падрыхтаваных да Міжнароднай акцыі "Ноч музеяў", што сёлета пройдзе ўвечары 18 мая ва ўсіх рэгіёнах нашай краіны. Упершыню да акцыі ў гэтым годзе далучыцца шмат невядомых музеяў з розных раёнаў Беларусі.

3 сакрэтамі будучай акцыі больш падрабязна пазнаёміла "К" намеснік начальніка ўпраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры нашай краіны Святлана Гаўрылава.

Дзе кароль сустрэнецца з Сапегам? Сакрэты Дня і Ночы музеяў

Па словах суразмоўцы, адна з галоўных задач Міністэрства заключалася ў тым, каб у сёлетнім праекце "Ноч музеяў" удзельнічалі не толькі буйныя музеі з Мінска ды абласных цэнтраў, але і максімальная колькасць раённых, тым больш, што для маленькага горада гэта сапраўднае свята.

Калі ж казаць пра адметнасць сёлетняй "музейнай ночы", то, як адзначыла Святлана Гаўрылава, вельмі шмат музеяў прысвяцілі свае мерапрыемствы падзеям вайны 1812 года, у тым ліку запрасілі да ўдзелу клубы ваенна-гістарычнай рэканструкцыі. Але не толькі. Кожны музей пры падрыхтоўцы "начной" праграмы шукае сваю адметнасць, "разыначку". Да прыкладу, Ружанскі палацавы комплекс упершыню правядзе тэатралізаваную гістарычную рэканструкцыю прыезду караля Уладзіслава IV да канцлера Вялікага Княства Літоўскага Льва Сапегі, што, на думку Святланы Гаўрылавай, стане сапраўдай падзеяй для мястэчка.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь прапануе сваім гасцям дзіцячыя і маладзёжныя куткі з адмысловай праграмай. Адбудзецца і ўрачысты вернісаж "Экспануецца ўпершыню", пад час якога будуць уручаны

Адна з галоўных задач Міністэрства культуры заключалася ў тым, каб у сёлетнім праекце "Ноч музеяў" удзельнічалі не толькі буйныя музеі з Мінска ды абласных цэнтраў, але і максімальная колькасць раённых. А налета, магчыма, у пэўнай ступені рэалізуецца праект з асобнымі сайтамі Ночы музеяў.

ганаровыя пасведчанні Сябра музея. У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры запланавана свята паззі і гістарычнага танца ў рамках выстаўкі "Апякункі пазычных нябёс" з удзелам актрысы Купалаўскага тэатра Алы Доўгай і Тамары Нікалаевай, а таксама студыі старадаўняга танца "Залаты двор".

Акрамя таго, у раённых музеях чакаюцца інтэрактыўныя майстар-класы, канцэрты самадзейных і прафесійных калектываў, паказ вясельных абрадаў, дыскатэка мінулых эпох. Цікавы падыход для прыцягнення турыстаў зроблены ў Полацку. Так, для тых, хто нарадзіўся ў 1952 годзе, уваход будзе вольны. Адпаведна, і праграма свята будзе прысвечана той эпосе. Незвычайны праект можна будзе ўбачыць у Веткаўскім музеі народ-

най творчасці: ён уключае рыцарскія турніры, сярэднявечную дыскатэку.

Нельга не адзначыць і дынаміку ўдзелу раённых музеяў у акцыі. У прыватнасці, у ранейшыя гады толькі малая частка іх далучалася да свята. Сёлета ж, да прыкладу, абсалютна ўсе музеі Гомельскай і Віцебскай абласцей рыхтуюцца да акцыі. І калі на Міншчыне летась толькі чатыры-пяць такіх устаноў далучалася, то сёлета іх больш за палову. Усяго ж са 154 музеяў, якія сёння працуюць у нашай краіне, больш за 70 прымуць удзел у акцыі.

Карэспандэнт "К" пацікавіўся ў Святланы Гаўрылавай: ініцыятыва ўдзелу ў Ночы музеяў з'яўляецца жадааннем устаноў ці гэта рэалізацыя прапановы з боку Міністэрства культуры?

Па словах Святланы Мікалаеваўны, апошнім часам паміж айчыннымі музеймі і Міністэрствам культуры краіны выпрацавалася добрая сувязь і паразуменне. "Нашы прапановы неадной-

чы паспяхова рэалізаваліся. Прыкладам таму — акцыя "Пяць музеяў за пяць дзён". Тое ж самае адбываецца і пры арганізацыі Ночы музеяў. Міністэрства рэкамендуе ўстановам прыняць у ёй удзел. У той жа час, музеі самі адчулі, што праз такія праекты да іх ідзе наведвальнік, і, што немагчыма, — сямяніна. "А калі госці музея ўбачаць пад час акцыі штосьці запамінальнае, цікавае, то абавязкова вернуцца туды яшчэ і неаднойчы", — падкрэсліла намеснік начальніка ўпраўлення.

Як бачна, мерапрыемстваў будзе багата. Але як сарыентавацца ў гэтым моры прапаноў адпачынку? І ці не варта, скажам, стварыць асобны сайт, дзе былі б не толькі сёлетнія прапановы, але і агляды з аналагічных акцый мінулых гадоў? Як паведаміла Святлана Гаўрылава, спіс святочных мерапрыемстваў абавязкова змесціцца на сайтах беларускіх музеяў. Акрамя таго, інфармацыя будзе шырока прадстаўлена на найбольш папулярных інтэрнэт-парталах. Што ж да ідэі з асобным рэсурсам Ночы музеяў, то, магчыма, ужо ў наступным годзе яна ў пэўнай ступені рэалізуецца.

Разам з тым, Святлана Гаўрылава не бачыць праблемы з увядзеннем адмысловага "музейнага экспрэса" — аўтобуса, які курсіраваў бы паміж музеямі, як гэта практыкуецца ў тых жа Маскве і Берліне. Паводле яе слоў, Мінску ў гэтым сэнсе пашанцавала, паколькі большасць музеяў размешчана вельмі кампактна, што дазваляе без асаблівых цяжкасцей вандраваць з аднаго ў іншы. Выключэннем з'яўляецца хіба Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту, які, як вядома, знаходзіцца па-за межамі сталіцы.

Думаецца, для многіх з'яўляецца актуальным і пытанне, наколькі даступным будзе ўваход у музеі пад час акцыі. Аднак прычын для хвалявання тут няма, бо, паводле традыцыі, штогод у Міжнародны дзень музеяў уваход для іх гасцей будзе абсалютна вольны. Разам з тым, трэба разумець: Ноч музеяў патрабуе дадатковых, часам вельмі істотных, затрат, што і абгрунтоўвае "платнасць" мерапрыемства. Але, як запэўніла Святлана Гаўрылава, уваходны кошт вызначаць у большасці музеяў, у асноўным, сімвалічным, а сродкі, сабраныя пад час акцыі, пойдучы на развіццё музейнай справы краіны. Адно хочацца верыць, што з цягам часу купіць білет на Ноч музеяў можна будзе загадзя праз Інтэрнэт і тым самым пазбегнуць чэргаў шматлікіх аматараў нашых скарбніц.

К.А.

10 мая ў сталіцы Вялікабрытаніі Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы прадставіў пастаноўку Мікалая Пінігіна “Выкраданне Еўропы, або Тэатр Уршулі Радзівіл”. Гэта першыя гастролі купалаўцаў на Туманым Альбіёне.

Скарылі Лондан

Ініцыятарам правядзення гэтага знакавага культурнага мерапрыемства выступіла Пасольства Беларусі ў Вялікабрытаніі. Як зазначыў для журналістаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Злучаным Каралеўстве Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі Аляксандр Міхневіч, выступленне купалаўцаў у Лондане выявіла вялікі інтарэс брытанскай публікі да беларускай культуры. На думку дыпламата, артысты дастойна прадставілі нашу тэатральнае мастацтва ў Лондане, што, натуральна, пасадзейнічае ўмацаванню культурнага супрацоўніцтва паміж Беларуссю і краінай Туманнага Альбіёна.

Пасля завяршэння спектакля ўдзельнікі брытанцы доўга не адпускілі артыстаў і дзякавалі ім шчырымі авацыямі.

Ю.Ч.

“Litesound”: курс на Баку

Сёння гурт “Litesound” выпраўляецца ў Баку, дзе пройдзе два паўфіналы і фінал “Еўрабачання”. 24 мая ўключачць тэлевізар дарэмна: паўфіналы не трансліруюцца. Затое праз дзень можна будзе далучыцца да гэтага сусветна вядомага шоу і прагаласаваць за любімецкаў, акрамя, зразумела, прадстаўніка сваёй краіны.

Што ж павязуць браты Каракіны ў Азербайджан, акрамя сонечнага настрою і ўласна песні? Шмат сюрпрызаў. Адзін з іх — у тым, што версій конкурснай песні зроблена некалькі — у розных стылях. На сцэне, вядома, выконвацца будзе асноўны варыянт, ён жа ўвасоблены ў кліпе. Але джазвае працтытанне з аркестрам Аляксандра Ліпніцкага, якое змаглі пачуць і пабачыць журналісты на прэс-канферэнцы перад ад’ездам гурта, — здаецца, яшчэ больш драйвавае, надзвычай стыльнае, аптымістычна артыстычнае і заваднае. А ёсць жа яшчэ і “варыяцыі ў стылі блюз”, і дыска, якое прымусяць не столькі слухаць, колькі танчыць, і нават... шансон — дарэчы, ледзь не самы запатрабаваны на канцэртах. Дзякуючы такой “варыятыўнасці”, на разнастайных прома-акцыях і вечарынках, якіх на “Еўрабачанні” багата, нашы хлопцы могуць быць заўсёды новымі — і, у той жа час, пазнавальнымі. Бо галоўнае ў песні, на думку Дзмітрыя Каракіна, не стыль апрацоўкі, а — сама мелодыя.

Адрас Спартакіяды — Ліда

З 26 па 27 мая ў Лідзе адбудзецца чарговая, чацвёртая па ліку, Рэспубліканская спартакіяда работнікаў культуры і мастацтваў.

Нагадаем, што рашэнне правесці гэтае знакавае мерапрыемства ў названым райцэнтры Гродзеншчыны было прынята яшчэ пад час выніковай калегіі Міністэрства культуры краіны.

Сустрэча напярэдадні Дня Перамогі

Першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карачэўскі ад імя Міністэрства культуры краіны 8 мая павіншаваў з Днём Перамогі ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны — колішніх супрацоўнікаў апарата Мінкультуры Аляксандра Іосіфавіча Ульяновіча і Георгія Лявонцэвіча Лазычэнку.

На здымку: пад час сустрэчы ў Міністэрстве культуры.

Лаўрэат у намінацыі Гран-пры

На ўрачыстай цырымоніі ўганаравання ўдзельнікаў VIII Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ “Залатая Ліцера” газета “Культура” атрымала дыплом лаўрэата ў намінацыі Гран-пры “Лепшы творчы праект рэспубліканскіх, абласных друкаваных СМІ, інфармацыйных агенцтваў”. Высокую адзнаку журы рэдакцыя атрымала за праект “Вяртанне імёнаў”, які ўжо трэці год выходзіць на старонках нашага выдання. Вядзе рубры-

ку — заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, рэдактар аддзела выяўленчага мастацтва газеты “Культура” Барыс Крэпак.

прызначаны на вечар, але зацягнуліся да раніцы наступнага дня. Людзі працавалі больш за суткі, даказаўшы, што беларускія выратавальнікі могуць папярэдзіць любую непрадбачаную сітуацыю, уключаючы праславуты канец свету. Да гэтай прафесіі, дарэчы, з вялікай пашанай ставяцца ва ўсіх краінах. Можна, гэтая акалічнасць таксама ўзніме колькасць галасоў ад гледачоў? Журы ж будзе выносіць свой вердыкт на суткі раней.

Самому ж “Litesound” гадзін у сутках відавочна не хапае. Братоў Каракіных прымушаюць не працаваць, а наадварот, хаця б крыху паспаць. Прома-тур у іх быў адзін — у Брусель. Але тое, што фаны сустракалі іх са сцягамі Беларусі і іх партрэтамі, падлягалі ў многіх песнях, ведаючы не толькі мелодыю, але і словы, сведчыць, што разлік на папулярнасць праз Інтэрнэт сёбе спраўдзіў. Праўда, лічыцца, што для інтэрнэт-раскруткі патрабуецца больш часу, яна — доўгатэрміновая, і многае, што хлопцы хацелі б здзейсніць, зрабіць яны ўжо не паспяваюць. Што ж, будзем спадзявацца на іх маладосць, харызму — і шчасліваю, на думку Дзмітрыя, лічбу “5”, пад якой ім давядзецца выступіць у другім паўфінале. Мяркуюць самі: на сцэне ў час беларускага выступлення будзе пяцёра ўдзельнікаў, усе яны — пяцікурснікі (дарэчы, Дзмітрыю з-за “Еўрабачання” даводзіцца пераносіць дзяржэкзамен, запланаваны на 25 мая). Дзень нараджэння Дзмітрыя, калі скласці лічбы дня і месяца, таксама дае ў суме “пяціёрку”. Ну а колькі балаў атрымае іхняе выступленне — не ўзабаве даведаемся.

На здымку: гурт “Litesound”.

кага, намесніка старшыні Лідскага райвыканкама Антона Гляўніцкага ды іншых адказных асоб. Пад час сустрэчы абмяркоўваліся шматлікія рабочыя аспекты будучага мерапрыемства, уносіліся карэктывы ў праграму свята.

Па словах Уладзіміра Самсонава, Рэспубліканскую спартакіяду плануецца правесці на базе цэнтральнага гарадскога стадыёна і спарткомплексу “Алімпіец”. А ўдзел у ёй прымуць, паводле папярэдніх падлікаў, прыкладна 400 культработнікаў з усіх рэгіёнаў.

Гальшаны: замак, аўто, фаер

26 мая ў вядомых на ўсю краіну Гальшанах, што на Ашмяншчыне, адбудзецца чарговы, трэці па ліку, Фэст старадаўняй беларускай культуры.

Пазалеташні Фэст старадаўняй беларускай культуры ў Гальшанах наведала прыкладна тры тысячы чалавек, і, магчыма, сёлета гэтая лічба будзе перасягнута.

Сёлета ён будзе ладзіцца пад назвай “Карнавал стагоддзяў”. Мерапрыемства арганізавана Ашмянскім райвыканкамам і прыватным турыстычным агенцтвам.

Як паведаміла “К” начальнік аддзела культуры Ашмянскага райвыканкама Галіна Балінская, у фэсце запланаваны ўдзел шматлікіх творчых калектываў вобласці і раёна, чакаецца прыезд рыцарскіх клубаў з Мінска і Гродна. Па словах Галіны Іванаўны, пазалеташні фэст у Гальшанах наведала прыкладна тры тысячы чалавек, і, магчыма, сёлета гэтая лічба будзе перасягнута.

На фэсце можна будзе патанчыць разам з артыстамі, пакаштаваць як старадаўнюю, так і сучасную беларускую кухню, прыдбаць сувеніры ў “Горадзе майстроў”, “пахварэць” за ўпадабаных рыцараў ці лучнікаў пад час слаборніцтваў і сфатарафавацца з імі на памяць. Яшчэ адзін прыемны сюрпрыз — выстаўка рэтрааўтамабіляў, што зладзяць у наваколлях Гальшанскага замка. Прычым на машыны можна будзе не толькі паглядзець, а і пакатацца ў той, якая спадабаецца.

Напрыканцы ж мерапрыемства ўсіх гасцей чакае захапляльнае начное відовішча: выступленне артыстаў, якія зладзяць фаер-шоу.

Дарэчы, уваходныя білеты на фестываль у Гальшанах — не такія ўжо і дарагія. 40 тысяч за білет давядзецца дадаць гасцям з Беларусі ды замежжа, а ўсяго 20 тысяч — жыхарам Ашмяншчыны. Прычым, як паведаміла Галіна Балінская, усе сабраныя ад правядзення фэсту сродкі пойдучы на працяг кансервацыйных і рэстаўрацыйных работ на Гальшанскім замку.

Ю.Ч.

У госці да “Залатой пчолкі”

пчолкі” звыш 600 артыстаў прадэманструюць свае таленты ў вакальным, харэаграфічным, выяўленчым і дэкаратыўна-прыкладным мастацтве.

Праграма фестывалю, як і заўжды, — цікавая і насычаная шматлікімі мерапрыемствамі. Так, у першы дзень, акрамя цырымоніі адкрыцця, што пройдзе на цэнтральнай гарадской плошчы, адбудзецца конкурс “Міс Залатая Пчолка”, маладой сям’і, малюнкаў на асфальце і мальберце, а таксама парад стартсменаў.

31 па 3 чэрвеня ў Клімавічах пройдзе чарговы, XII Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”. Адкрыццё форуму запланавана якраз у Міжнародны дзень абароны дзяцей.

Як паведаміла “К” начальнік аддзела культуры Клімавіцкага райвыканкама Вольга Хаўранкова, чакаецца, што ў мерапрыемстве прымуць удзел канкурсанты з дзевяці краін. Акрамя артыстаў з Беларусі, прыедуць удзельнікі з краін Балтыі, Расіі, Украіны, Казахстана, Малдовы і Таджыкістана. Таксама магчымы прыезд выканаўцаў з Кітая і Азербайджана, якія канчаткова не пацвердзілі свайго ўдзелу ў фестывалі. Па словах кіраўніка сферы культуры Клімавіччыны, пад час “Залатой

Цягам фестывальных дзён запланаваны таксама фестываль брэйк-данса, выступленні айчынных выканаўцаў, сярод якіх — вядомы дуэт “Аляксандра & Канстанцін”, а таксама калектываў Магілёўскай абласной філармоніі ды ўдзельнікаў тэлеконкурсу “Я пяю!”.

Пераможцы сёлета фестывалю атрымаюць Гран-пры “Залатой пчолкі”. Як распавяла Вольга Хаўранкова, у якасці падарункаў ім будуць уручаны ноўтбукі. За першае, другое і трэцяе месцы таксама прадугледжаны дыпламы і каштоўныя прызы.

У другі ўік-энд лета

3 8 па 10 чэрвеня ў Паставах пройдзе юбілейны, пятнаццаты па ліку, Міжнародны фестываль народнай музыкі “Звіняць цымбалы і гармонік”.

Па словах начальніка аддзела культуры Пастаўскага райвыканкама Аксаны Сакаловай, чакаецца, што на маштабны форум прыедуць не толькі шматлікія беларускія выканаўцы, а і ўдзельнікі з дзесяці краін свету! Акрамя прадстаўнікоў усіх краін, якія мяжуюць з Беларуссю, чакаюцца выканаўцы з Эстоніі, Турцыі, Францыі і Венесуэлы.

Пад час фестывалю адбудзецца шмат цікавых мерапрыемстваў і акцыя. Як адзначыла Аксана Сакалова, разам з канцэртнымі нумарамі пройдзе “Кніжны фэст” — агляд-конкурс мастацкай самадзейнасці ўстаноў адукацыі раёна, прысвечаны Году кнігі. Таксама ў рамках названай акцыі пройдзе і кніжны кірмаш, які будзе аргані-

заваны пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Да таго ж, за тры дні фестывалю гледачы і слухачы змогуць папрысутнічаць на сольным канцэрце Дзяржаўнага

Акрамя нашых музыкаў і прадстаўнікоў усіх краін, што мяжуюць з Беларуссю, чакаецца прыезд выканаўцаў з Эстоніі, Турцыі, Францыі і Венесуэлы.

ансамбля песні, музыкі і танца “Letuva” з Літоўскай Рэспублікі, паслухаць перагук званой пад час выступлення ансамбля званароў з Мінска і атрымаць асалоду ад спеваў Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча. А для моладзі на цэнтральнай гарадской плошчы выступіць беларускі гурт “Дразды”.

Ю.Ч.

Сённяшні глядач лянуецца, ён прывык, каб яго ўвагай завалодалі неадкладна, агаломшылі вокам-гненна. На гэты феномен і разлічвае сучаснае, або, як яго яшчэ называюць, актуальнае мастацтва. Акрамя таго, фігуратыўная карціна — дарагое задавальненне, якое могуць сабе дазволіць адзінкі. Яна адчувае патрэбу ў сапраўднай прафесійнай падрыхтоўцы і неймаверных намаганнях. Складана нараджаецца і доўга малюецца. Для яе стварэння неабходна задумаць кампазіцыю, выбраць стыль адлюстравання, падрыхтаваць эскізы, трэба знайсці адпаведныя натурны матэрыялы. Таму і не кожны мастак адважыцца на яе стварэнне. Тым больш — сёння. Патрэбна не толькі сінтэзаваць натурныя ўражанні і імкнучца да шырокага мастацкага абгульнення, але адчуваць сябе рэжысёрам, дырыжорам і філосафам у адной асобе... Сёння такія высокія патрабаванні да задач карціны могуць падацца пэўным анахронізмам, бо сучасныя візуальныя эксперыменты не маюць патрэбы ні ў прафесійнай падрыхтоўцы, ні ў складаных творчых высілках.

Прашу прабачэння за такі доўгі ўступ да галоўнай часткі размовы, бо ў дадзеным выпадку ён неабходны хаця б у якасці своеасаблівага лікбезу.

Мінулае, нават пазітыўнае, мае тэндэнцыю, на жаль, хутка забыцца. А гэта дарэмна. Гаворка пойдзе пра той крызіс, які з усіх жанраў станковага жывапісу найбольш жорстка закрануў беларускую фігуратыўную карціну. Да гэтай размовы я далучыў некалькі вядомых нашых мастакоў і мастацтвазнаўцаў, вельмі розных у стаўленні да сучасных мастацкіх працэсаў, каб кожны з іх са свайго пункта гледжання выказаў на гэтай праблеме. Ну а потым я паспрабую зрабіць свае ўласныя высновы.

А пакуль пачну з буквара. Што ёсць карціна? На мой погляд, карціна — гэта, вобразна кажучы, расчыненае акно ў свет, жывая істота, якая можа захапіць чалавека да самазбыцця. А можа, карціна — гэта ідэянае супрацьстаўленне ідэальнага мастацтва ілюзорнай прозе жыцця, грубай матэрыяльнасці рэчаіснасці? Гэта значыць, мастак бярэ "кавалачак" нейкага рэальнага побыту і "лепіць" з яго на палатне з дапамогай пластычных сімвалаў ды метафар... нейкую легенду. І наадварот. Калі мастацтва карціны зводзіцца да голай ілюстрацыі, то мастак губляе сваё духоўнае прызначэнне. А якое духоўнае прызначэнне ёсць сёння ў беларускіх мастакоў — майстроў фігуратыўнай карціны? Хачу ўгадаць у гэтым жанры найбольш выдатныя творы апошняга дзесяцігоддзя і — не магу. Ну, можа, акрамя некалькіх карцін, зробленых па дзяржаўным заказе для Нацыянальнай бібліятэкі. Дык у чым жа справа? Можа, скончыўся порах у парахаўніцах у нашых стомленых ад марнасці жыцця мастакоў? А калі так — дзе шыкаць прычыну? А можа, прыйшоў час, калі карціна ўжо проста не патрэбна грамадству, бо пад рукамі ёсць лічбавыя ноу-хау, камп'ютар з Інтэрнэтам ды процьма іншых тэхналагічных заваротаў, якія выцягваюць з чалавека дух суперажывання, індывідуальныя пачуцці і здольнасць самастойна думаць ды разважаць? Паслухаем, што кажуць на гэты момант гэтага мае суразмоўцы, якіх я запрашу за гэты "віртуальны" "круглы стол".

Уладзімір ТОЎСЦІК, народны мастак Беларусі, педагог:

"Карціна заўсёды была, ёсць і будзе, бо ў кожным грамадстве з'яўляецца люстэркам чалавечага жыцця. Карціна выконвае шмат функцый: ідэалагічную, сацыяльную, этнаг-

Фігуратыўная карціна... Сюжэтна-тэматычная карціна... Шматфігурная карціна... Што гэта? На першы погляд, усё і для ўсіх зразумела. Карціна — яна і ёсць карціна: твор жывапісу, які валодае закончаным характарам (у адрозненне ад эскіза ды эцюда) і самастойным мастацкім значэннем. Складаецца з асновы: палатна, драўлянай або металічнай дошкі, кардону, паперы, каменя, шоўку і г. д., грунту ды фарбавага слою. Карціна — адзін з тыповых відаў станковага мастацтва. Ствараючы карціну, мастак абавіраецца на натуре. Але ў гэтым працэсе галоўную ролю адыгрывае творчае ўяўленне, фантазія, сачыненне, складанне. Ну і, канешне ж, у развіцці станковага жывапісу карціна займае вядучае месца сярод іншых класічных жанраў: пейзажа, партрэта і наюрморта.

Вось што пісаў стары Гётэ: "Карціны — не проста расфарбаванае палатно: яны ўздзейнічаюць на пачуцці і думкі, пакідаюць след у душы, абуджаюць прадчуванні". Гэтую фразу вялікага немца, аўтара "Фаўста", мне хацелася б зрабіць эпіграфам да сённяшняй размовы пра сучасны стан беларускай карціны. Але вось зусім іншае азначэнне карціны з нядаўняга мінулага: "Буйнамаштабны твор на сацыяльна значныя тэмы (пра рэвалюцыю, Грамадзянскую і Айчынную войны, сацыялістычнае будаўніцтва, барацьбу за мір ды інш.) з дакладна выяўленай фабулай, сюжэтным дзеяннем, якое ўкаранёна, як правіла, у шматфігурнай кампазіцыі". Сярод іншых жанраў савецкага жывапісу такая карціна па-сапраўднаму лічылася найбольш прэстыжнай, больш за іншыя аплачвалася пры дзяржаўных заказах і закупках, займаючы цэнтральнае месца на выстаўках.

ШТО ЗВАЛІЛАСЯ

рафічную, гістарычную і г. д. Карціну нельга выкрасціць з прасторы культуры і мастацтва, таму што па карцінах мы ведаем, як жылі і што адчувалі людзі ў розныя эпохі. Напрыклад, калі б не карціны імпрэсіяністаў або рускіх перасоўнікаў, што б мы "візуальна" ведалі пра жыццё французаў і рускіх другой паловы XIX стагоддзя? Тое ж самае мы можам сказаць і пра "камерныя" палотны "малых галандцаў", і пра кампазіцыі Веласкеса ды Гоі, Дэлакура і Сурыкава, прысвечаныя важным падзеям гісторыі, і пра "сацрэалістаў" савецкай эпохі, якія ўславілі свой час, і г. д. Кожны гістарычны перыяд — непаўторны, і таму карціны — таксама непаўторныя: тут усё залежыць ад яе якасці, прафесіяналізму і грамадскага запатрабавання. Хаця я лічу, што карціна — гэта не толькі ўласна "сюжэт" з фігурамі. Гэта — і пейзаж (згадайма хаця б Левітана), і інтэр'ер, як у Станіслава Жукоўскага, і наюрморт (Канчалойскі, Машкоў), але калі гаворка ідзе пра сучасную "фігуратыўную" рэч, дык і сёння гэты "жанр" у Беларусі таксама існуе, жыве і паміраецца не збіраецца. Мастакоў, якія ствараюць і могуць ствараць карціны, у нас шмат. Вось толькі крытыкаў-аналітыкаў, што маглі б прафесійна расказаць пра гэта, на жаль, практычна не маем...

Паглядзіце хаця б на некаторыя дастойныя творы станковага жывапісу, якія ўпрыгожваюць, да прыкладу, Нацыянальную бібліятэку. Іншая справа, што, па вялікім рахунку, сёння падобная карціна не запатрабавана грамадствам, дзяржавай так, як гэта было ў савецкі перыяд. М'яне, у прыватнасці, вельмі хвалюе той факт, што ў нашай маладой незалежнай дзяржаве стаўленне да свайго гістарычнага мінулага, ды і не толькі мінулага, калі казаць пра жывапіс, мякка кажучы, індывідуальнае. Таму і спынілася сістэма заключэння доўгатэрміновых дагавораў з мастакамі на карціны да буйных мэтавых выставак, якіх у нас становіцца ўсё менш і менш. А калі і робяцца, то, галоўным чынам, — з рэспрэзентатывых твораў. Не так даўно я прапанаваў высокаму чыноўніку

заказаць для Нясвіжа, Культурнай сталіцы 2012 года, хаця б дзясятка карцін на гістарычныя тэмы, бо наша гісторыя, хаця б у асобах Радзівілаў, таго дастойна. Але мая прапанова пакуль засталася ў паветры...

Успомнім, дарэчы: што мы ведалі б пра жыццё, лёсы і думкі людзей старажытнай Еўропы, каб не бліскучыя мастакі Адраджэння? Поўная гісторыя Польшчы — у палотнах пэндзля Матэйкі, а час Напалеона адбіўся ў акадэмічных творах Давіда і Гро; Вялікая Айчынная вайна і партызанскі рух — не толькі дакументы, літаратура і фільмы, гэта і славытыя карціны нашых выдатных жывапісцаў 1950 — 80-х. Канешне ж, сёння асаблівы попыт на, так бы мовіць, камерныя рэчы — "рыначныя" пейзажыкі, наюрморты, ню, якія ахвотна купляюцца для "дома і сям'і" ды розных офісаў. "Апапенне" ідзе і ў музыцы, і ў кінамастацтве, і на эстрадзе, і ў літаратуры. Тут ужо нічога не зробіш — гэта аб'ектыўны факт. Але вечныя катэгорыі прыгажосці і агіднасці, добра і зла, любові і нянавісці, міру і вайны, святла і цемры застаюцца заўсёды ў "рэпертуары" жывапіснай карціны, якая ніколі не знікне з чалавечага быцця. І тут ніякія фота, камп'ютарная графіка, лічбавыя і электронныя адкрыцці ды іншыя тэхналагічныя інавацыі ніколі не змогуць замяніць жывое рукачынае мастацтва..."

Сяргей ЦІМОХАЎ, жывапісец, намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў па выставачнай дзейнасці:

"Безумоўна, за апошнія два дзесяцігоддзі ў жанры сучаснай беларускай фігуратыўнай карціны адбыўся крызіс. Ва ўмовах кіруемага арт-рынку савецкага перыяду гэты жанр меў пэўны ўздым, бо дзяржавай мэтанакіравана і сістэматычна вылучаліся невялікія сродкі. Адпаведна, і тэматыка твораў дыктвалася замоўцам, дакладней кажучы — ідэалагічным аддзелам ЦК КПСС. Пасля распаду Савецкага Саюза гэтая сістэма папросту знікла, а фігуратыўная карціна савецка-ідэ-

алагічнай накіраванасці заняла сваё пачэснае месца ў гісторыі мастацтва. Рэанімацыя вышэй апісанага працэсу, на мой погляд, выглядае справай сумніўнай, але фінансаванне дзяржавай канкрэтных выставачных акцый можа даць плён не столькі ў аднаўленні фігуратыўнага жанру ў яго класічным разуменні, колькі ў фіксацыі разнастайных працэсаў у сённяшнім выяўленчым мастацтве нашай краіны..."

Уладзімір ПРАКАПЦОЎ, дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, мастак і мастацтвазнаўца:

"Крызіс карціны як жанру? Канешне ж, гэтая праблема існуе. Сапраўдныя карціны за апошнія гады з'яўляюцца вельмі рэдка. І хаця так званыя тэматычныя выстаўкі па-ранейшаму праходзяць, карціны — няма. Вось, скажам, выстаўка, прысвечаная 600-годдзю бітвы пры Грунвальдзе. Адзін мастак прапанаваў у экспазіцыю... фотакопію сваёй карціны. Па-мойму, гэта ўжо па-за мяжой прафесіяналізму. Скажу так. Беларускае кар-

матара свету. І калі паспрабаваць вызначыць паняцце "карціна" з пункта гледжання такога "статуса" — гэта ўжо гаворка карысная. Але, пагадзіцеся, "арганізм" карціны ў акадэмічным, класічным сэнсе быў разбураны яшчэ ў першай чвэрці XX стагоддзя, і на пытанне, ці з'яўляюцца карцінамі "Чорны квадрат" Малевіча ды жывапісныя опусы Д.Полака, Э.Уорхала, Р.Раўшэнберга, М.Роткі, станючы адказ быў дадзены часам. Што сёння ёсць карціна без аналітычнага вопыту? Магчымаць разглядаць яе існаванне па-за гістарычным кантэкстам? І ці ёсць сродкі да-следаваць яе "перыметр"? І, у рэшце рэшт, ці застаецца ў карціны звыклая рама? Для сучаснага прасунутага майстра пэндзля такія пытанні не стаяць рубам — гэта асабістае ўнутранае пачуццё мастака, і яно нясе адказнасць за прафесійныя, маральныя ды этычныя паводы новай формы. І калі такая форма імкнецца да абсалютнай выключнасці, яе патэнцыял значае наяўнасць гэтай самай карціны, яе аптымальную вартасць, кошт і... рэгістрацыю ў мастацка-гістарычным працэсе..."

Май ДАНЦЫГ, народны мастак Беларусі, педагог:

"Лічу, што прызначэнне мастака — гэта вельмі высокая прызначэнне. І патрабую і ад сябе, і ад сваіх студэнтаў Акадэміі мастацтваў, дзе працую вось ужо больш за 50 гадоў, аднаго: усвядоміць гэтую місію. Я не разумею тых мастакоў, якія сёння захапляюцца канвеемнай, так званай салоннай, творчасцю, безлітасна тыражуючы саміх сябе. І не мае значэння, для каго яны "штампуюць" свае творы: для айчынага пакупніка або на замежны мастацкі рынак. Па вялікім рахунку, я не ў захапленні ад сённяшняга стану беларускай карціны. Але, зрэшты, усё сусветнае мастацтва перажывае крызіс. Даўно ўжо сумую па карціне — па мастацтве для душы і сэрца, па мастацтве суперажывання і судатычнасці. Хаця мы, беларусы, ужо даўно даказалі, што не лыкам шытыя, што мы, пры жаданні, можам стварыць эталон заходняга ўзору. Але няўжо гэта мэта творчасці? Мы сёння сталі менш патрабавальнымі да сябе, да сваёй працы. Ці не таму знікла "вялікая карціна" як самы важны жанр жывапісу? Я не заклікаю пісаць палотны, як, скажам, Аляксандр Івану, Сурыкаў ці Веласкес. Не! Але ты знайдзі сваю форму, ускладзі на свае плечы цяжкую ношу, каб яна стала "сімфоніяй" у мастацтве! Вось я чаго хачу і ад сваіх вучняў: каб яны навучыліся самастойна мысліць вялікімі формамі і разважаць на гэты момант, што іх акружае ў жыцці. Мы задаволіліся ці то "салонам", які можна павесіць у спальні абывацеля або, у лепшым выпадку, — у офісе, ці то "другарадным" і "трэцірадным" так званым авангардам. А ў нас жа ёсць мастакі еўрапейскага ўзроўню. Калі як след прыгледзецца да беларускага мастацтва, дык яно можа спакойна выходзіць на сусветную арэну. І часам выходзіць. Але ў цэлым — праблем шмат. Праблем, якія звязаны і з незапатрабаванасцю мастацтва дзяржавай, і са зніжэннем сацыяльнага ўзроўню жыцця мастакоў ды педагогаў, і з адсутнасцю нармальнага дзяржаўнага заказаў, і з раз'яднанасцю ўнут-

Леанід ХОБАТАЎ, жывапісец, старшыня секцыі жывапісу Беларускага саюза мастакоў:

"Стан сучаснай карціны... Бясспрэчна, праблема — важная. Толькі не трэба думаць, што гэта абавязкова ўскладнёная форма фігуратыву, "высокая" тэма або яшчэ нешта, што вызначае значнасць духоўнага сэнсу карціны. Хаця ўсё гэта таксама знаходзіць месца на палатне. Але, што граху таіць, маці-кан'юнктура ў розным, часам схаваным, абліччы, іншым разам набывае маштабы абсалютнай безапеяльчыннасці і сёння. Карціна XXI стагоддзя, на мой погляд, — гэта ўжо іншы пункт адліку, дзе прафесійная роля мастака павінна набываць ролю генеральнага пераўтваральніка, рэфар-

ры самога мастакоўскага калектыву, і шмат іншых. Хто стварыў сабе самы лепшы помнік у свеце? Павел Трацякоў — сваёй вялікай галерэяй, а ў нас — Алена Аладава. Вось прыязджаюць да нас замежныя госці. Вы звярнулі ўвагу, куды яны ідуць у першую чаргу? У музей: глядзець вялікае мастацтва. І па ўзроўні гэтага мастацтва яны разважаюць пра інтэлектуальны ды культурны ўзровень нашай дзяржавы ў цэлым. А не сакрэт жа, што сёння сям-там у чыноўніцкіх кулуарах мусіруецца думка: ці патрэбны, у прынцыпе, дзяржаве мастак? Вось да чаго мы дайшлі. А вы кажаце пра крызіс карціны...

Уладзімір УРОДНІЧ, жывапісец, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі:

"Так, фігуратыўная карціна ў сваіх вобразна-пластычных "фармулёўках" павінна несці абагульненнае і вельмі важнае паведамленне гледачу, што датычыцца яго жыцця ды гістарычнай памяці на розных часавых рубяжах. Не сакрэт, што многія, у тым ліку і самі мастакі, прывыклі "па-бытавому" называць

дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Нацыянальнага гістарычнага музея? І якая "рэжысёрская" роля Міністэрства культуры ў гэтых справах? Можна яшчэ не позна заключыць з вядучымі мастакамі нейкія дагаворы на тэматычныя праграмныя карціны альбо аб'явіць рэспубліканскія конкурсы на стварэнне лепшых твораў у адпаведнасці з канцэпцыяй таго або іншага музея? Мы ўжо насыціліся "поставангарднымі пошукамі" — прыйшоў час узяцца за фундаментальную творчую працу..."

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ, мастацтвазнаўца:

"Пра крызіс станковай карціны гавораць вельмі даўно — лічы, з моманту з'яўлення фатаграфіі. Меркавалася, што фатограф лёгка замярэ "хлеб" у мастака-жывапісца. Аднак карціна, у тым ліку і фігуратыўная, — жыве. Хоць пасля фатаграфіі на свет з'явіліся кіно, тэлебачанне, відэа і камп'ютар з Інтэрнэтам. Мяркую, прычына гэтай жыццяздольнасці ў тым, што людзі, грамадства ў хуткаплынным часе маюць патрэбу ў чымсьці калі і не вечным, дык адносна нязмен-

ных падстаў шукаць не трэба: яны — другасныя. Калісьці Анатоль Франс цудоўна зазначыў, што мастацтва пагражаюць дзве "пачвары": мастак, які не з'яўляецца майстрам, і майстар, які не з'яўляецца мастаком. Толькі той, хто мае ґрунтоўную прафесійную падрыхтоўку або магутны талент ад прыроды, як прадстаўнікі найўнага, ініцінага мастацтва — Пірасмані, Марыя Прымачэнка, бабуля Мозес, Генераліч, Анры Русо, можна пры жаданні займацца рознымі эксперыментамі. Пры такой умове здабыткі актуальнага мастацтва — перформансы, інсталяцыі, відэаарт — будуць стаяць на трывалым ґрунце мінулага. Калі быць шчырымі, то амаль усё, што лічыцца мастацтвам авангарда, поставангарда, постмадэрнізму, — не што іншае, як мастацтва інтэлектуальнай гульні: з фарбамі, з іх адценнямі, з падтэкстам. Фігуратыўныя карціны заўжды выяўляюць сваю завершанасць. Пра ўсе іншыя гэтага, мабыць, не скажаш. Па іх амаль немагчыма вызначыць, хто — сапраўдны, а хто "ўяўны" мастак. Зрэшты, вызначае толькі час. Але скажу так. Ніякі жанр сам сябе зжыць не можа. Яго зжываюць часцей за ўсё тыя, каму ён не пад сілу,

ны ўплыву" сужэтна-тэматычнай карціны, безумоўна, ідуць. Калі разбіраць дэталева, хто каго выціскае са сцэны, асвечанай пражэктарамі славы, у паўцёмнае закуліссе, а то і ў падполле, то тут усё дастаткова відавочна. Сапернік фігуратыўнай карціны — не фатаграфія (як для партрэта, пейзажа ці нацюрморта), а кіно. Вялікі або малы экран, маніторы тэлебачання і камп'ютараў — вось што замяняе большасці людзей тое, што раней яны атрымлівалі ад карцін "са зместам". Прэзентацыя такіх знакавых для сваёй эпохі палотнаў, як "Апошні дзень Пампеі" К.Брулова, "З'яўленне Хрыста народу" А.Іванава, "Іаан Жалхівы і ягоны сын Іван" І.Рэгіна альбо "Баярыня Марозава" В.Сурыкава, па эфекце, якога чакала публіка, супастаўная з сучаснымі прэм'ерамі вялікіх эпічных кінаПАЛОТНАУ, кінаКАРЦІН, скажам, "Тытаніка" з Дэі Капрыа або "Троі" з Брэдам Пітам. Калі б у гэтых жывапісцаў была магчымасць выбіраць паміж Імператарскай Акадэміяй мастацтваў і ВГІКам, вялікае пытанне — чаму яны аддалі б перавагу, мяркуючы па "кінапатэнцыяле", які гэтыя мастакі праявілі ў сваіх шматфігурных кампазіцыях

падумач тым, каго па-сапраўднаму хвалюе сённяшні стан нашай выяўленчай культуры, нашага жывапісу увогуле і жывапіснай карціны-сімфоніі ў прыватнасці.

Нядаўна пайшоў з жыцця вядомы прафесар нейрапсіхалогіі Брыстольскага ўніверсітэта, шматгадовы лектар Каралеўскага інстытута Англіі Рычард Грэгары. Мяне вельмі зацікавіла яго азначэнне карціны. "Карціны, — піша ён, — унікальны клас прадметаў, бо яны адначасова бачныя і самі па сабе, і як нешта зусім іншае, чым проста палатно, на якім намалеваны. Карціны — парадаксальныя. Ніякі аб'ект не можа знаходзіцца ў двух месцах адначасова; ніякі аб'ект не можа быць адначасова двухвымерным і трохвымерным. А карціны мы бачым менавіта так. Карціна мае цалкам пэўны памер і, у той жа час, яна паказвае сапраўдную велічыню чалавечага твару, забудовы альбо карабля. Карціны — неверагодныя аб'екты. Карціны — важныя, бо вока бачыць у іх прадметы, што адсутнічаюць. Біялагічна гэта вельмі дзіўна. Здольнасць чалавека рэагаваць на адсутныя, уяўныя сітуацыі, якія прадстаўлены ў карціне, з'яўляюцца важным этапам у развіцці абстрактнага мыслення..."

Вось яны, каранёвыя словы: карціна ў прасторы абстрактнага мыслення. І дадам: у прасторы і нейкай таямніцы, нават містыкі, бо без таямніцы мастацтва не існуе. Я ўжо не кажу пра вялікіх заходніх і рускіх "тайнапісцаў" тыпу Босха ці Мунка, Руо ці Груневальда, Далі ці Філонава, — і ў нас, у Беларусі, такія жывапісцы ёсць. Ці не так? Вось я ўгадаў Сальвадора Далі. Ён даваў ацэнкі сваім сабратам, майстрам карціны, па 20-бальнай сістэме. Веласкес, Вермеер, Рафаэль, Пікаса ў яго атрымалі па "20" у графе "геніяльнасць". Сабе ж ён ставіць толькі "19". Затое ў графе "Таямніца" ён ставіць сабе "19" супраць "2" у рацыяналіста Пікаса! Далі мае рацыю: у карціне, сапраўднай карціне, павінна быць нейкая "таямніца". Тут я дзвюма рукамі — за. Цікава, а ці шмат "таямніц прыналежнасці" аўтара і гледача мы сёння знойдзем у нашай, беларускай, "дамарослай" карціне? Падобных тым "таямніцам", якія мы і цяпер імкнёмся разгадаць, напрыклад, разглядаючы карціны нашых славетных жывапісцаў мінулых гадоў, якія сёння ўпрыгожваюць, скажам, пастаянную экспазіцыю Нацыянальнага мастацкага музея або экспазіцыю ў толькі што адкрытай у Мінску Мастацкай галерэі М.А. Савіцкага...

У свой час мне даводзілася шмат размаўляць з Міхаілам Андрэевічам, нашым класікам у галіне "вялікай формы" — карціны. Каб напісаць карціну, казаў ён, "трэба спаліць душу". І ён сапраўды спалваў сваю душу, калі стаяў ля мальберта. І — спаліў яе ў час работы над сваёй апошняй, так і не завяршанай, трагічнай карцінай "Скобраўка". А я вось падумаў: ці патрэбна такая карціна, як і іншыя работы падобнага роду, скажам, сучаснаму маладому чалавеку, які выходзіць на бездухоўнасці, бяздушнасці і эстэтычнай непісьменнасці? Можна і сапраўды: карціна, народжаная мастаком з каранёвых асноў быцця, з назіранняў, з набытага вопыту, з фундаментальных ведаў народнага духу і народнай душы, ужо не патрэбна сучаснаму грамадству?..

Барыс КРЭПАК

З МАЛЬБЕРТА?

карцінай і пейзаж, і нацюрморт, і нават эцюд. Ад такой непісьменнасці адбываецца шмат бяды, калі фігуратыўную кампазіцыю на дух не пераносяць. Карціна — гэта такі ж жанр, як, напрыклад, опера ў музыцы, альбо раман — у літаратуры. Вечны жанр. Карціна — гэта сачыненне. Без гэтага адсутнічае працэс мастацкага абагульнення і аналізу часу. Без гэтага карціны няма. Як бы мы ні крытыкавалі "застойны перыяд", адзначым, што ўсе віды і жанры саветакага мастацтва ў сусветнай плыні займалі лідзіруючае становішча. Згадайма, з якім трапятаннем нашы мастакі жадалі ўдзельнічаць на ўсесаюзных выстаўках у Манежы, каб там адчуць прыліў таго натхнення, якое не магла замяніць ніякая іншая выстаўка. Гэты перыяд быў характэрны творчым ростам майстроў пэндзля і разца, у тым ліку і стваральнікаў карціны, бо галоўным козырам гэтага росту была фінансавая зацікаўленасць, і галоўная частка дзяржаўных ды грамадскіх заказаў абапіралася на сумленнасць аўтара і яго прафесіяналізм. На мяжы 90-х гадоў усё змянілася: замест заказаў, скажам, на сужэтна-тэматычныя карціны прыйшла пара закулак Міністэрствам культуры твораў з выставак (па заяўках музеяў). А гэтыя творы, як правіла, — альбо невысокага мастацкага ўзроўню, альбо проста выпадковыя, мала адпаведныя той або іншай музейнай канцэпцыі. Штосьці я за апошнія гады не памятаю ніводнай значнай фігуратыўнай карціны, якая была заказана альбо набыта ў нашых мастакоў. Што ж тут дзіўнага, што мы "праехалі" з новымі карцінамі на такіх важных выстаўках, якія былі прысвечаны апошнім па часе юбіляям вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, Вялікай Перамогі, 120-й гадавіне з дня нараджэння Максіма Багдановіча і г. д. І мала веры ў тое, што і на юбілейнай выстаўцы 2012 года ў гонар нашых славетных Песняроў — Янкі Купалы і Якуба Коласа — мы пабачым нешта новае ў жанры складанай тэматычнай карціны. А яшчэ мне цікава, што ж мы пабачым з новых работ у будучых экспазіцыях Беларускага

нашым, маюць псіхалагічную патрэбу ў "стоп-кадры". Вялікія жывапісныя карціны такую функцыю якраз і выконваюць. Праблема — у іншым. У тым, што не нарадзілі два апошнія дзесяцігоддзі ў Беларусі, такія багатыя на гістарычныя падзеі, твораў, вартых унікальнай эпохі станаўлення нашай Незалежнасці. У гэтым сэнсе варта азірнуцца на "сацрэалізм": моцны быў напрамак. І шэдэўраў нарадзіў няма. Чаму? Адзін вядомы палітык сказаў, што галоўная праблема мінулага стагоддзя ў тым, што "мы — першая ў гісторыі цывілізацыя, пазбаўленая ідэі Абсалюта". Інакш кажучы, забылі людзі Бога... Але моцныя сацыяльныя ідэі, да якіх, безумоўна, належыць і камунізм (той самы, якому слугаваў сацрэалізм), нават адмаўляючы Абсалют, усё яшчэ нясуць на сабе ягоны адбітак. Гэтым адбіткам святла Абсалюта і сілкаваўся сацыялістычны рэалізм. Сёння ж у нас на конт ідэі — праблемна. Адпаведна, і вялікіх палотнаў няма. Мы жывём у "прамежкавы час", мы чагосьці чакаем. Я казаў бы не пра крызіс, а пра "перазагрузку камп'ютара" ў розумах мастакоў, калі такая метафара магчымая..."

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ, мастацтвазнаўца:

"Я шмат гадоў узначалваў Светлагорскую карцінную галерэю "Традыцыя" імя Германа Пранішнікава, і перад маімі вачыма прайшлі сотні розных выставак беларускіх мастакоў. Дык вось, мяркую, што крызіс карціны пэўным чынам адбіўся, мабыць, на ўсім, што лічылася сучасным мастацтвам. Але ці можна тагачасны жывапіс цалкам аднесці да так званага сацрэалізму? Для тых, над кім ён валадарыў, крызіс відавочны. А для такіх стваральнікаў фігуратыўнай карціны, як Г.Вашчанка, Л.Шчамялёў, М.Савіцкі, А.Кішчанка, М.Данцыг, У.Стальмашонак ды іншыя, ніякага творага крызісу не было. Яны проста працягвалі сваю пажыццёвую справу незалежна ад усялякіх уплываў і кірункаў. Каб не адчувалася крызісу карціны, трэба, на мой погляд, перш за ўсё прафесійна валодаць малюнкам. І ніякіх

Тайну "расшыфроўваюць" знаўцы "вялікай формы"

дакладней, не па таленце. Мабыць, трэба казаць пра недастатковую пакуль запатрабаванасць. Няма або амаль няма дзяржаўных заказаў. А той, хто заказвае для сябе, часцей за ўсё, не вызначаецца мастацкім густам. Тым не менш, сапраўдны жывапісец нічога не робіць горш за самога сябе. Прыгадаем, што па заказе нярэдка пісалі і Рубенс, і Рэмбрант, і Ван Дэйк, і Веласкес, і Гоя... Ды і знакамітыя рускія ды беларускія мастакі. Праўда, і заказчыкі былі крыху іншыя. Цяпер іх таксама трэба выходзіць выстаўкамі, творчымі сустрэчамі, самім паветрам нашага духоўнага жыцця. І ў XXI стагоддзі фігуратыўныя класічныя карціны жывуць і будуць жыць. Яны застаюцца такімі ж, як і заўсёды. Хіба толькі пазіруе ім іншы час..."

Таццяна БЕМБЕЛЬ, мастацтвазнаўца, дырэктар Мінскай гарадской карціннай галерэі твораў Л.Д. Шчамялёва:

"Фігуратыўная карціна калі і памрэ, то не так хутка, як сцвярджаюць прыхільнікі думкі: маўляў, ва ўмовах новай культурнай (ці посткультурнай?) эры з аб'ектыўных прычын выжывуць толькі тыя формы мастацтва, якія называюць сучаснымі (у сэнсе, тыя, што нарадзіліся нядаўна, за апошнія 150 гадоў: фатаграфія, кіно, камп'ютарныя адлюстраванні ды іншыя візуальныя тэхналагічныя формы). Працэсы скарачэння "зо-

як... рэжысёры. Калі абстрагавацца ад тэхнікі жывапіснага выканання і глядзець на кампазіцыю, драматургію, падбор персанажаў і тыпажоў, асвятленне і г. д., то ўсе чатыры пералічаныя жывапісныя карціны лёгка транспаніраваць у добрыя, дакладней, у шыкоўныя галівудскія фільмы. Гледачы ў музейных залах гадзінамі прастойвалі перад гэтымі карцінамі, унікаючы ў дэталь сюжэта, ва ўзаемаадносіны персанажаў, у іхнія касцюмы ды іншыя дробныя нюансы. Цяпер можна сядзець у глядзельнай зале і не дадумваць недастатковую дынаміку, а лёгка атрымліваць яе ў вялікай колькасці з экрана кінатэатра па памеры і фармаце прыкладна роўнага карціне "Фрына" Г.Сямірадскага (вось быў бы проста суперхіт!). Што ж да захавання "зоны ўплыву" станковага жывапісу як такога — то гэта ўжо іншае пытанне і іншая размова..."

Вось такія цікавыя роздумы і развагі пра лёс сучаснай фігуратыўнай карціны я атрымаў ад маіх "адрасатаў" — мастакоў і мастацтвазнаўцаў. Што тут скажам? Ёсць над чым

— **Фестываль нацыянальных культур, да фінальных акордаў якога засталіся ўжо лічаны тыдні, арганічна спалучае сур'ёзны грамадскі пасыл і шырокую папулярнасць. Ці магчымы гэты сімбіёз і ў выпадку з музейным форумам — мерапрыемствам, здавалася б, "вузкапрофільным"?**

— Чаму вузкапрофільным? Музеі існуюць, у першую чаргу, менавіта для наведвальнікаў. Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка неаднаразова звяртаў увагу на тое, што ўстановы культуры павінны дбаць пра сваю запатрабаванасць сярод людзей. Таму прыярытэтная задача, якую мы ставім перад гэтым форумам, — папулярызацыя музейнай справы, прыцягненне да яе ўсебаковай увагі: грамадскасці, СМІ, мецэнатаў, турыстычных фірм і, урэшце, тых самых "шараговых наведвальнікаў". Сёння

гэтага буйнога рэстаўрацыйнага праекта запланаваны на наступны год. Праведзена маштабная даследчыцкая работа, падрыхтавана праектная дакументацыя... Гэта той нябачны вочку падмурак, без якога рэстаўрацыя немагчымая.

— **І наша выданне, і калегі з іншых СМІ ўжо звярталі ўвагу на даволі праблемны стан устаноў культуры самога Гродна. Якія крокі робяцца па выпраўленні гэтай сітуацыі?**

— Сёлета на ремонт і рэканструкцыю аб'ектаў культуры Гродна выдаткавана больш за 116 мільярдаў рублёў — сума, папраўдзе рэкордная! У Гродзенскім тэатры ляляк ідзе грунтоўная рэстаўрацыя, на якую ў бягучым годзе мае быць асвоена 20 мільярдаў рублёў. Амаль у паўтара раза больш сродкаў пойдзе сёлета на ремонт абласной філармоніі — гэтая канцэр-

схема тут вельмі простая. Набраць рабочых па дагаворах падряду, вызначыць ім аб'ём, кантраляваць працэс выканання... Натуральна, гэта атрымліваецца значна танней, чым у выпадку прыцягнення будаўнічых арганізацый. У некаторых раёнах ужо не адна ўстанова культуры была даведзена да ладу менавіта гаспадарчым спосабам. Але нехта ўсё яшчэ "ў задуменні"...

Некаторыя калегі кажуць: так, але ж адукацыя ў нас зусім не будаўнічая. У мяне — таксама! Атрымаўшы свой першы дыплом у БДПУ імя Максіма Танка (ужо значна пазней я скончыў і Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь), праз нейкі час стаў дырэктарам школы ў Сморгоні. І з задавальненнем прыкладаў намаганні для яе ремонту. Як мне падаецца, можна толькі марыць пра тое, каб былі сродкі для "навадзення прыга-

сродкаў. Мы ставім перад сабой задачу кожны год падымаць працэнт акупнасці. Леташні яе паказчык па вобласці я ахарактарызаваў бы як даволі сціплы: 8,8%. Сёлетні план — 10%. І так паступова будзем развівацца ў абраным напрамку.

— **Але ўзнікае пытанне: ці заўсёды можна знайсці рэсурсы для гэтага росту?**

— Той, хто хоча рабіць, шукае магчымасці, а той, хто не хоча — прычыны. Я перакананы ў тым, што нашы рэзервы пакуль не вычарпаны. Калі вы апошнім разам былі на канцэрце ў Доме культуры аграгарадка? Даўнавата? І гэта не дзіва, бо звычайна такія імпрэзы ладзяцца вельмі рэдка. Іншы шлях — рацыянальнае выкарыстанне тых сродкаў, якія выдаткоўвае на падтрымку культуры дзяржава. Возьмем хаця б тую ж праграму энергазберажэння...

"Фірмовы" прадукт з ініцыятывай

Што адчулі на сабе старыя мury Гродзеншчыны?

Дамовіцца пра інтэрв'ю з начальнікам упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандрам ВЯРСОЦКІМ было даволі складана: яго рабочы графік распісаны літаральна па хвілінах. Зрэшты, гэта вытлумачальна: сёлета Гродзеншчына апынулася ў эпіцэнтры многіх маштабных падзей усебеларускага маштабу. Згадайма і заключныя мерапрыемствы IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, і форум "Музеі Беларусі — трэцяму тысячгагоддзю", што стартуе ў кастрычніку, і, урэшце, Дзяржпраграму "Замкі Беларусі", абсалютная большасць самых складаных аб'ектаў якой сканцэнтравана менавіта ў дадзеным рэгіёне. Але ж пры гэтым наплыве падзей ніхто не адмяняў і звыклых будні устаноў культуры. Іх мы таксама не абмінулі ўвагай у гутарцы.

— **Аднак парадокс у тым, што перад тым, як эканоміць, трэба добра патраціць: на тыя ж шклопакеты альбо сучаснае асвятленне. Не кожная сельская ўстанова можа вырашыць такую праблему самастойна...**

— Устаноў культуры Гродзеншчыны сёлета атрымаюць больш за 1 мільярд рублёў з абласнога бюджэту, каб ліквідаваць усе "вузкія месцы", датычныя эканоміі: замяніць вокны, дах, асвятляльныя прылады... Перакананы ў тым, што гэтыя сродкі стануць менавіта інвестыцыямі: у далейшым яны прынясуць шматкроць большы эканамічны эфект.

— **Калі казаць пра рэзервы для росту, то на Гродзеншчыне ніяк не абмінуць увагай турызм. Адсюль і патрэба ў выпрацоўцы новых фармаэтаў супрацоўніцтва паміж прадстаўнікамі турыстычнай і ўстановамі культуры, асабліва рэгіянальнымі...**

— Перад кожным райаддзелам культуры Гродзеншчыны пастаўлена задача распрацаваць свой "фірмовы" турпрадукт, які можна прапанаваць турфірмам і які здатны рэальна працаваць. Прыкладам — адметны народны абрад альбо анімацыйную праграму. Перакананы, у такім накірунку сёння павінны рухацца кожны музей, кожная ўстанова культуры.

Пакуль што надта хваліцца тут нам, мусіць, не выпадае, але... Праца пачалася, і ўжо з'явіліся першыя вынікі. Яшчэ зусім нядаўна турысту было складана нават проста дабрацца да руін замка ў Геранёнах (які, дарэчы, уключаны ў Дзяржпраграму). Сёння гэты помнік спадчыны законсерваваны, шлях да яго расчышчаны ад зарасцяў, а турысты могуць разлічваць на цікавую тэатралізаваную праграму. І ўсё гэта — выключна намаганнямі аддзела культуры Іўеўскага райвыканкама.

— **У стратэгіі развіцця галіны выробіце асаблівы акцэнт менавіта на эканамічным складніку. Але ці не перашкодзіць ён творчасці, на якой і грунтуецца культура?**

— Адно другому зусім не перашкаджае — хутчэй, наадварот! Менавіта паспяхова эканамічная дзейнасць дазваляе творцам рэалізаваць свае праекты. Я сцвярджаю гэта з такой упэўненасцю хаця б таму, што бачыў вочы супрацоўнікаў таго ж музея ў Гудзевічах, калі перад імі адкрыліся новыя перспектывы развіцця. Гэта вочы людзей, які атрымалі магчымасць урчаіснасці свае мары...

Гутарыў Ілья СВІРЫН
Фота Юрыя ІВАНОВА

неабходна выпрацаваць падыходы, здатныя зрабіць беларускія музеі больш актуальнымі, каб потым паўсодна рэалізаваць іх на практыцы. І таму ў музейнай сферы вельмі важны абмен досведам, у тым ліку і на міжнародным узроўні. Гродзенскі форум даць такую магчымасць: свой удзел у ім ужо пацвердзілі прадстаўнікі Чэхіі, Германіі, Украіны, Расіі...

— **Дзяржпраграма "Замкі Беларусі" фармальна ўступіла ў дзеянне. Ці "адчулі" ўжо гэтыя самі старыя мury?**

— Яна ўступіла ў дзеянне не толькі фармальна: на Гродзеншчыне праекты і рэстаўрацыйныя работы ўжо вядуцца амаль на ўсіх уключаных у гэтую праграму аб'ектах. Пра Навагрудскі замак вы, мабыць, ведаеце: кансервацыя яго руін распачалася і працягнецца сёлета. У Лідскім замку работы ідуць поўным ходам — у бягучым годзе на гэтыя мэты выдаткавана амаль 4 мільярды рублёў. Любчанскі замак адраджаецца сіламі энтузіястаў з аднайменнага фонду, але ж і мясцовыя ўлады не застаюцца ўбаку. Прыкладам, ёсць дамоўленасць з Навагрудскім райвыканкамам аб адсяленні тых сем'яў, якія жывуць у былым палацавым флігелі. Гэты крок дазволіць рухацца далей: шукаць інвестараў. Не выключана, што на тэрыторыі комплексу будуць спалучаны дзве формы ўласнасці: прыватная і дзяржаўная.

Акурат днямі наведаў Гальшанскі і Крэўскі замкі. Усе прыцыповыя рашэнні аб правядзенні кансервацыі іх руін ужо прыняты, і я не маю ніякага сумневу ў тым, што гэтыя работы распачнуцца ў тыя тэрміны, якія вызначаны Дзяржпраграмай. Што да аднаўлення Старога замка ў Гродне... Старт

твая зала будзе адпавядаць найвышэйшым сучасным патрабаванням. У хуткім часе плануем распачаць работы і на яшчэ адной знакавай для горада пляцоўцы — былым Палацы тэкстыльшчыкаў. Неўзабаве з'явіцца і новыя ўстановы культуры, прызначаныя задаволіць запыты таго пакалення, якое асабліва патрабуе нашай увагі: два сучасныя і шматфункцыянальныя маладзёжныя цэнтры.

— **Дзяржпраграма адраджэння і развіцця сыя ў свой час прадугледжвала маштабнае аднаўленне сельскіх устаноў культуры. Хочацца верыць, што запачаткаваная ёю ініцыятыва не спыніцца...**

— Вы правільна сказалі: ініцыятыва! Ад каго яна павінна зыходзіць? Безумоўна — ад саміх работнікаў культуры з рэгіёнаў. Ім зусім не выпадае чакаць, што нехта прыйдзе і адрамантуе іх клуб. Ёсць галава, ёсць рукі, стварай будаўнічыя брыгады — і, калі ласка, асвойвай сродкі! Па ініцыятыве старшыні аблвыканкама Сямёна Шапіры, сёлета прынята рашэнне зарэзерваваць у абласным бюджэце 110 мільярдаў рублёў на ремонт аб'ектаў сацыяльнай сферы гаспадарчым спосабам. І яны дастануцца менавіта таму, хто праявіць ініцыятыву.

— **І тут паўстае пытанне: ці павінен работнік культуры займацца будаўнічымі работамі? Усё ж ён — натура творчая, далікатная...**

— А я і не кажу, што цымбаліст або скрыпач мусіць адкласці ўбок музычны інструмент ды ўзяцца за будаўнічыя прылады. Іншая справа — начальнік аддзела культуры. Хто, як не ён, павінен ініцыяваць ды каардынаваць ремонт давераных яму аб'ектаў?

жосці" ў сваім родным доме. Таму пытанне тут можна ставіць хіба такім чынам: хто, як не я?

— **Пытанне ініцыятывы важнае і ў іншай галіне — пошуку пазабюджэтных сродкаў. Гродзеншчына — гэта рэгіён, дзе, безумоўна, ёсць свая спецыфіка...**

— Спецыфіка ёсць у кожнага рэгіёна. У выпадку Гродзеншчыны адзін з такіх рэсурсаў — гэта магчымасць прыцягнення сродкаў па лініі транспамятнага супрацоўніцтва. Як вядома, наша вобласць трапляе адразу ў дзве праграмы Еўрапейскага інструмента добрасуседства і партнёрства: "Латвія — Літва — Беларусь" і "Польшча — Беларусь — Украіна". Кожная прадугледжвае немалы аб'ём фінансавання. Але ж тут усё залежыць таксама ад ініцыятывы — у тым ліку і работнікаў культуры. Трэба знайсці партнёра сярод суседзяў, распрацаваць цікавую ідэю, абгрунтаваць яе актуальнасць...

Мы ставім перад сабой задачу, каб кожны раён Гродзеншчыны прыняў удзел у адной з гэтых праграм. На сёння гэта зроблена ўжо ў 13 раёнах, чатыры пакуль што знаходзяцца ў пошуку. На жаль, ёсць раёны, якія трэба "падштурхоўваць". Але існуюць і адваротныя — станоўчыя — прыклады. Намаганнямі аддзела культуры Сморгонскага раёна, па лініі праграмы транспамятнага супрацоўніцтва было прыцягнута 187 тысяч еўра на аднаўленне былой велічы сядзібы Агінскіх у Залесці. А вядомы Літаратурна-краязнаўчы музей у вёсцы Гудзевічы, што на Мастоўшчыне, атрымаў па той самай лініі ажно 212 тысяч еўра!

У цэлым, установы культуры Гродзеншчыны атрымалі летась каля 12 мільярдаў рублёў пазабюджэтных

"Каралева" ды іншыя

11 мая ў мінскім кінатэатры "Перамога" адкрыўся Фестываль еўрапейскага кіно. Мерапрыемства падтрымана Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь.

Кінафэст, які распачаўся ў Дзень Еўропы, арганізаваны Прадстаўніцтвам Еўрапейскага Саюза ў Беларусі і пасольствамі краін ЕС.

Праграма ўключае пятнаццаць фільмаў з трынаццаці краін. Паказы праходзяць да 17 мая. На выхадныя дні запланавана дэманстрацыя двух поўнаметражных мультфільмаў для дзяцей, іх бацькоў і настаўнікаў.

Сярод стужак, якія прадставяць пад час Фестывалю еўрапейскага кіно, ёсць як вядомыя ("Каралева" — "The Queen", — Вялікабрытанія), так і тыя, што яшчэ не дэманстраваліся на экранях сталічных кінатэатраў ("Вясёлая каза: легенды старой Прагі" — "Kozí príbeh: Povesti stare Prahy", — Чэхія; "Даражэнькая" — "Darling", — Швецыя), і многія іншыя. Таксама будзе паказана і карціна беларускай вытворчасці — фільм 2011 года "На раздарожжы".

Асамбляж і калаж

3 і 26 мая ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва праходзіць выстаўка "Ханс Баум. 18 гадоў на Беларусі. Калаж. Асамбляж".

Ханс Баум цягам дзесяцігоддзяў працаваў у буйной камп'ютарнай карпарацыі, дзе займаў розныя пасады. У нашай краіне ён з 1994 года спалучаў паспяхова прафесійную дзейнасць з захапленнем мастацтвам, пры гэтым аддаючы перавагу графіцы, а таксама тэхніцы калажу і асамбляжу. Частка гэтых твораў і складзе асновы выстаўкі ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва.

У аснову творчасці Ханса Баума пакладзены фармальныя эксперымент з прадметамі штодзённага карыстання, фрагментамі рэчаіснасці. Пры пабудове кампазіцыі аўтар выкарыстоўвае камбінацыю гэтых разнастайных і рознастыповых матэрыялаў, іх напластанне, нечаканыя спалучэнні, асабліваю ўвагу надае фактуры, што, па сутнасці, з'яўляецца асновай прыёму калажу.

Соты раз па Шэкспіру

18 мая ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага адбудзецца соты па ліку паказ "Утаймаванна наравістай". Прэм'ера спектакля была прадстаўлена на суд глядачам яшчэ 1 лістапада 2006 года.

У пастаноўцы задзейнічаны сапраўды зорны ансамбль: заслужаныя артысты Рэспублікі Беларусь Сяргей Чакерэс і Уладзімір Шэлестаў, акцёры Вераніка Пляшкевіч, Сяргей Жбанкоў, Юлія Кадушкевіч, Андрэй Захарэвіч ды многія іншыя. Рэжысёрам-пастаноўшчыкам п'есы з'яўляецца Валянціна Еранькова.

Як вядома, знакамітая п'еса Шэкспіра ўпершыню была надрукавана ў 1623-м годзе. І цягам васьмі разоў чатырох стагоддзяў гэтая вясялая, радасная і павучальная гісторыя не сыходзіць з тэатральных падмосткаў.

Чым адметная сёлетняя праграма вядомага форуму, што ладзіцца пры падтрымцы Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь? Якія тэатры лялек прыехалі ў Беларусь упершыню? Што на мэце ў стваральнікаў фэсту? Пра надыходзячую падзею гутарым з галоўным рэжысёрам Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек — установы, што выступіла заснавальнікам культурнай акцыі, Аляксеем Ляляўскім.

— Аляксей Анатольевіч, прадказальнае пытанне "Чаго ж чакаць нам ад сёлетняга фестывалю?" хочацца задаць па-іншаму. На карце тэатральных падзей Еўропы ёсць нямала цікавых лялечных форумаў — у гэтым кантэксце можна ўгадаць тыя ж нядаўнія гастролі ў Мінску Фестывалю тэатра лялек і анімацыйных фільмаў для дарослых "Лялька таксама Чалавек". На якіх пазіцыях у параўнанні з падобнымі фэстамі стаіць Беларускі міжнародны?

— Калі мы ўгадалі фестываль "Лялька таксама Чалавек", нагадаем, што гэта — форум, аўдыторыя якога — менавіта дарослыя. І пазіцыя яго куратара Марэка Хадачынскага тут зразумелая: праз падобны фэст рэжысёр змагаецца за разнастайнасць у польскім тэатры, бо лялечныя тэатры ў Польшчы маюць трывалую тэндэнцыю ператварацца ў ТЮГі.

Што да нашага фестывалю, то з самага пачатку яго ідэя была іншай: мы стваралі гэткую "дзяржаву тэатраў", адкрытую для ўсяго свету, і прынцыповай розніцы ў тым, хто становіцца ўдзельнікам фэсту — тэатр для дзяцей або для дарослых, — для нас не было. Вядома, тая праблема, ад якой пакутуе польская лялечная сцэна, ёсць і ў нас, як, у прынцыпе, і ва Украіне, у Расіі, ды і ў іншых краінах: калі тэатры лялек іграюць вячэрнія спектаклі вельмі рэдка. Але гэта, пагадзіцеся, ужо справа, жаданне, воля саміх тэатраў, скіраваная на тое, каб змяніць падобнае становішча.

— Такім чынам, для Беларускага фэсту падобнай устаноўкі не існуе?

— Паводле Палажэння аб фестывалі, якое існуе з 1990 года, кожны беларускі тэатр лялек мае права прыняць удзел у форуме з тым спектаклем, які палічыць метагодным. Для дзіцячай, дарослай аўдыторыі — выбірае, падкрэслію, сам тэатр. Сёння так здарылася, што большасць спектакляў, заяўленых на форум, у прыватнасці, ад Беларусі (а гэта ўсе сем айчынных лялечных тэатраў), — вячэрнія ці разлічаны на аўдыторыю ва ўзросце пасля 15 гадоў. Толькі два тэатры — віцебскі і маладзечанскі — прадставілі дзіцячыя пастаноўкі. Але раней, угадаю, на форуме пераважалі спектак-

Чырвоная лінія Беларускага міжнароднага

"Высновы няхай робяць крытыкі": 15 мая ў Мінску стартуе Беларускі міжнародны фестываль тэатраў лялек

лі для маленькага глядача.

Па сутнасці, гэтая класіфікацыя вельмі ўмоўная. Фестываль дазваляе заўважыць нашмат больш цікавыя рэчы, чым падзел на ўзроставую групу, у тым ліку — і тыя праблемы ды працэсы, якія сёння адбываюцца не толькі ў лялечным тэатры.

— І што ж гэта за праблема?

— Першая праблема, або сітуацыя, за якой будзе цікава назіраць па ходзе фестывалю, — гэта

схільнасць нашых тэатраў уключаць у дзіцячы рэпертуар класічныя творы. Гэта добра? Ці дрэнна? Або тое — савецкая "спадчына" нашых лялечных тэатраў: калі лепш паставіць штосьці правэранае ды папулярнае? Або ўсяго толькі пошук моцнага матэрыялу? Сёлетні форум прапануе паразважаць, у тым ліку, і на гэтую тэму.

Мы злучылі на адной фестывальнай сцэне беларускую "Цудоўную дудку" Віталія Вольскага Мінскага абласнога тэатра лялек "Батлейка", "Прынцэсу і свінапа-

са" Х.К. Андэрсена Беларускага тэатра "Лялька", "Ключкі по закоулочкам" Валынскага абласнога тэатра лялек паводле Р.Остэра і адначасова пастаноўку па творы галандскай пісьменніцы Ганды Шміт "Вясновая песня дразда" Рэспубліканскага тэатра лялек "Лікурыч" з Кішынёва, спектакль "Фея шчасця" Тэатра лялек Магдэбургскага паводле Карнеліі Функе, "Сямейку з вялікага гаю" Каўнаскага дзяржаўнага тэатра лялек паводле твора Дайвы Чапаўскайтэ. Мы хацелі б прадставіць гэткую

палітру пастановак па класічных творах і паглядзець, дзе гэтая класіка дапамагае, а дзе, магчыма, замінае.

Што да вячэрняй праграмы, тут пануе ідэя паказаць спектаклі таксама паводле класічных твораў, але з рознымі рэжысёрскімі падыходамі да нашумелага і, у тым ліку, не зусім вядомага матэрыялу. Мы прапануем паглядзець і паразважаць, што атрымаецца ў выніку гэтых розных падыходаў, і як гэты разнастайны вопыт у сваёй практыцы далей можа выкарыстоўваць тэатры.

— Я так разумею, што, умоўна кажучы, пытанне, якое чырвонай ніткай праходзіць праз фестываль, можна звесці да наступнага тэзісу: "Класіка або новая драматургія: што лепш?"

— Не зусім правільна. Хутчэй, мы спрабуем разабрацца, ці актуальны сёння аўтарскі тэатр: паглядзець, паразважаць, падумаць, а не вызначыць пэўнага пераможцу. Ці апраўданы аўтарскі тэатр

сёння, ці прыносіць ён поспех, ці цікавы сучаснаму глядачу? І — наадварот — ці прадуктыўны адыход ад гэтага тэатра? Ці спрацоўвае ён?

Возьмем, да прыкладу, спектакль "Вершнік сиргум" Тэатра "Лялечны фармат" з Санкт-Пецярбурга, лаўрэата тэатральнай прэміі "Залатая маска", які ўпершыню ўдзельнічае ў нашым фестывалі. Пастаноўка заснавана на творы Аляксандра Пушкіна, які ў свой час апрацаваў легенду пра меднага вершніка. Пецярбургскі прапануюць не літаральнае прачытанне, а — сваё асэнсаванне гэтай гісторыі. Як і той жа Тэатр лялек "Мерлін" з Афін, які зрабіў пастаноўку "Дамы клоўнаў" на аснове ўражанняў ад пэўнай кнігі, але, падкрэслію, аўтар тых "ўражанняў" адсутнічае. Грэчаскі тэатр таксама з'яўляецца неафітэма нашага форуму, як і тэатр лялек "Лікурыч" з Кішынёва і Магдэбургскі тэатр, што ўпершыню завіталі да нас.

На прыкладзе гэтых ды іншых тэатраў мы можам бачыць, як можна адысці ад аўтарскага тэатра, і, магчыма, той эксперымент, вяртыцца якое мае сваю пэўную рацыю, натхніць каго-небудзь на творчыя пошукі.

— Такім чынам, супрацьстаяння не будзе?

— Не трэба нікога сутыкаць ілбамі. Так, мы зацікаўлены ў дыскусія, абмеце вопытам, выказанні разнастайных думак — у праграме фестывалю прадугледжваюцца штотдзённыя "чаяванні" ў "адкрытым фармаце", на якія запрашаюцца ўсе ахвотныя падзяліцца сваімі ўражаннямі. Не будзем грэбаваць і меркаваннем нашых маленькіх глядачаў, але сутыкаць тэатры ў нашы планы зусім не ўваходзіць. Высновы і абагульненні няхай робяць крытыкі і тэатразнаўцы...

Гутарыла Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

А што ў нашых?

Карэспандэнт "К" даведаўся пра падрабязнасці фестывальнай праграмы некаторых беларускіх тэатраў — удзельнікаў форуму.

Караткевіч з галаграфіяй

Магілёўскі абласны тэатр лялек прадставіць на фестывалі спектакль "Дзікае паляванне караля Стаха" паводле слаўтай аповесці Уладзіміра Караткевіча. Праект быў рэалізаваны пры садзейнічанні спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва ў 2010 годзе.

Рэжысёр пастаноўкі Вячаслаў Корнеў імкнуўся максімальна захаваць мову ды стылістыку пісьменніка і, адначасова, адаптаваць філасофскі матэрыял да сучаснага глядача і спецыфічнай мовы лялечнага тэатра.

Асаблівасцю пастаноўкі лічыцца і яе разлічанасць на падлеткавую — нетыповую для лялечных тэатраў — аўдыторыю.

Спалучэнне дыхтоўнай драматургіі з выкарыстаннем яскравай сцэнаграфіі, найноўшых тэхнічных сродкаў — тое ж задзейнічанне галаграфіі, — прафесійная ігра акцёраў робяць гэты спектакль адным з выбітных у рэпертуары магілёўскага тэатра.

"Пікавая дама": адна на дваіх

У аўтарскіх пастаноўках "Пікавая дама" Гродзенскага абласнога тэатра лялек пазначаны два прозвішчы: Аляксандр Пушкін і Пётр Чайкоўскі. Як тое можа быць?

Справа ў тым, што рэжысёр спектакля Алег Жугжда вырашыў увесці ў сюжэт вядомага твора аўтара аднайменнага апавядання і кампазітара слаўтай оперы. Грунтуючыся на дзённікавых

нататках, рэжысёр распавёў пра тое, як кожны з вядомых творцаў ствараў сваю "Пікавую даму" і якія думкі пераследавалі знакавыя постаці.

На прэм'еры гродзенскай пастаноўкі, якая адбылася ў 2011 годзе, прысутнічала ўнучка знамага тэатральнага дзеяча, стваральніка і кіраўніка славуэта тэатра лялек, калекцыянера Сяргея Абрацова, якая прадказала новаму спектаклю вялікі поспех. І ейныя словы здзейсніліся: на сёння пушкінска-чайкоўская "Пікавая дама" стала лаўрэатам і пераможцам шматлікіх тэатральных фестывалю.

Стары добры Андэрсен

Віцебскі тэатр "Лялька" прывязе на фестываль вядомай казку Х.К. Андэрсена "Прынцэса і свінапас". Інсцэніроўка казачнага твора належыць пярэ сучаснага балгарскага драматурга Панча Панчава, але віцебскі спектакль, як прызнаюцца самі "лялечнікі", хутчэй, больш андэрсенаўскі, чым панчаўскі.

Для рэжысёра пастаноўкі — Віктара Клімука — было важна падкрэсліць актуальнасць і зладзённасць класічнага твора дацкага казачніка, і таму рэжысёр спыніўся на сумнай канцоўцы. Спектакль — пра тое, што людзі, асабліва ў сучасным спажывецкім грамадстве, часта знаходзяцца ў пагоні за тым, што ім і не трэба, не заўважаючы сапраўдных пачуццяў, — так можна вызначыць галоўную думку "лялькаўскай" "Прынцэсы і свінапаса".

Як ні дзіўна, але вядомай канцоўка твора для многіх дарослых становіцца нечаканасцю. "Гэта ж дзіцячы спектакль, чаму ён заканчваецца так сумна?" — пытаюцца бацькі, пацвярджаючы думку пра тое, што часам сучасныя глядачы і не гатовы да такой, здавалася б, простаі, але "нятульнай" класікі.

Вынікі мінулага года ў літоўскім кінапракаце прынеслі сенсацыю. Галівудскім блокбастарам давалося пацягнуцца: стужкай нумар адзін сталі не чарговыя прыгоды Гары Потара, а літоўскі фільм "Тадас Блінда: пачатак легенды". За шэсць месяцаў пракату па ўсёй Літве яго паглядзела каля 300 тысяч чалавек — гэта значыць, амаль дзясятая частка насельніцтва нашай паўночнай краіны-суседкі! Сціплае, па цяперашніх стандартах, відовішча з вытворчым бюджэтам каля мільёна еўра, зробленае рэжысёрам-дэбютантам, без сусветных зорак у галоўных ролях, здолела адолець у глядзельных залах галівудскіх "монстраў" з каштарысамі ў сотні мільёнаў. Дык у чым жа формула поспеху "літоўскага кінацуду" і ці можна паўтараць яго стваральнікам айчынных кінатвораў?

Раскадроўка

Як "адолець" Гары Потара?

Яшчэ адзін варыянт "формулы" поспеху для нацыянальнага героя

Прадзюсар "Тадаса Блінды..." Жільвінас Наўёкас на сустрэчы з беларускай публікай ахвотна распавядаў аб складаных неверагодна поспеху сваёй каманды і літоўскага кіно ў цэлым.

Па-першае, галоўнага героя стужкі ведае з маленства практычна кожны літовец, бо Тадас Блінда — своеасаблівы "літоўскі Робін Гуд", які жыве ў другой палове XIX стагоддзя і, як водзіцца, змагаўся за правы "простага люду" з магутнымі ды замочнымі. У 1972-м пра легендарнага разбойніка ўжо былі створаны тэлевізійны фільм, які з маленства ведае кожны літовец. Зрэшты, пра што аповядае стужка "Тадас Блінда: пачатак легенды", зразумела ўжо зыходзячы з назвы: калі выражацца на сучасным тэрміну, стужка з'яўляецца "прыквелам" колішняга серыяла.

Па-другое, галоўную ролю ў стужцы і сваю першую ролю ў кіно наогул выканаў малады і звышпапулярны літоўскі спявак Мэнтас Янкавічус. Калі ўлічыць сярэдні ўзрост сучаснага наведвальніка кінатэатраў, становіцца зразумела, што папулярнасць "Тадаса..." сярод моладзі не ў апошнюю чаргу забяспечыў удзел у стужцы гэтага музыканта. Зразумела, іншыя ролі ў фільме сыгралі таксама вядомыя выканаўцы, у тым ліку славуці Данатас Баніёніс, добра вядомыя нашаму глядачу актрысы Таццяна Лютаева і Агнія Дзіткаўскітэ.

Па-трэцяе, стужку, поўны цыкл вытворчасці якой заняў пяць гадоў, стварала каманда маладых літоўскіх кінематографістаў на чале з рэжысёрам-дэбютантам Данатасам Улвідасам, што атрымала пэўны прафесійны досвед, у тым ліку і на здымках галівудскіх стужак, якія адбываліся ў Літве.

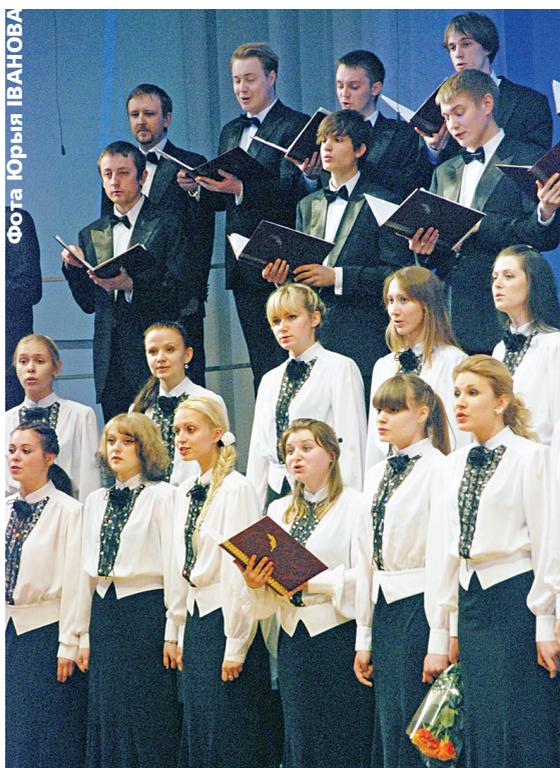
Але, галоўнае, літоўскі глядач не пабаяўся ісці "на сваё", выключна нацыянальнае, відовішча, абвергнуўшы тым самым шырока распаўсюджаны тэзіс пра выключную глабалізацыю кінематографічнай прасторы. Праўда і ў тым, што стваральнікі "Тадаса Блінды..." і не стараліся ісці насуперак мейнстрыму. Іх стужка выглядае даволі сцігла на фо-

не галівудскіх "монстраў", маштабамі здымак, іграў актёраў больш нагадваючы эстэтыку тэлевізійнага кіно. Тым не менш, фільм здолел зарабіць больш за мільён еўра ў нацыянальным пракаце і тым самым, калі ўлічваць расходы на дыстрыб'юцыю і долю кінапракату, часткова акупіць сваю вытворчасць. Беларускія кінематографісты пра такі вынік пакуль толькі мараць...

Аднак, апрача станоўчых фінансавых вынікаў, літоўскія кінематографісты задаволены глядацкім поспехам. "Тадас Блінда: пачатак легенды" — яшчэ адно пацвярджэнне існавання ў свеце сучаснага кінапракату такога феномену, як "нацыянальны хіт" — гэта значыць, стужкі айчыннай вытворчасці, якую мясцовы глядач падтрымлівае менавіта з прывычнасцю "туэйшасці". Няхай у такой невялікай дзяржаве, як Літва, выходзіць на экраны не больш за адзін — два фільмы ў год, літоўцы не забываюцца на свой кінематограф, а той, у сваю чаргу, застаецца падкрэслена нацыянальным.

Прынамсі, пад час прагляду "Тадаса Блінды..." увесь час не пакідала адчуванне падабенства гэтай стужкі ды айчыннай тэлевізійнай карціны "Талаш" рэжысёра Сяргея Шульгі, праца над якой была завершана таксама ў мінулым годзе, пра што паведамляла наша газета. Сапраўды, падобнага ў двух праектаў было вельмі шмат, уключаючы сюжэтныя лініі: вядомы кожнаму беларусу з дзяцінства коласайскі сюжэт, які аказалася, цудоўна ўпісваецца ў "робінгудаўскую" схему. Да таго ж, "Талаш", як і "Тадас Блінда...", уключае ў сябе "густую" нацыянальную лінію: героі і беларускай, і літоўскай стужкі змагаюцца не толькі за сваё асабістае шчасце, але і за годнасць свайго народа. Глядацкія водгукі на прэм'еру знятага на беларускай мове "Талаша" на пачатку гэтага года былі таксама прыязныя. Як тут не ўзгадаць і вялікі розгалас ад колішняй "Анастасіі Слуцкай". Публіка відавочна прагне нацыянальнага героя. Мо настаў час з'явіцца яму на экране?

Антон СІДАРЭНКА

Фота Юрыя ІВАНОВА

Фестывальная палітра

народнага конкурсу, уладальнік Гранд-прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. Фурор выклікала выкананне частак Сімфоніі № 13 Дзмітрыя Смольскага, якое суправаджалася відэавывамамі. Былі і сапраўдныя адкрыцці — мастацкія і навуковыя. Партытура Канцэрта для двух цымбалаў з аркестрам Ісаака Ронькіна лічылася страчанай, але выкладчык Вікторыя Старыкова аднавіла яе — і гэтая музыка, нарэшце, загучала пасля многіх гадоў забыцця.

У праграме фестывалю былі і юбілейныя канцэрты: да 40-годдзя кафедры харавога і вакальнага мастацтва, да 35-годдзя кафедры харэаграфіі. Харавая вечарына спалучыла выступленні ў розных жанрах. У цэнтры, вядома, апынуўся змяшаны хор "Дабравест" на чале з Альбінай Пякуцька, які выконваў кампазіцыі ад рэлігійных песняпеваў да жартоўных нумароў. Спявалі і мужчынскі хор "Віват", і жаночы — "Крыніца". Сярод салістаў аказаўся і артыст Нацыянальнай оперы Васіль Кавальчук, гітарыст-віртуоз Аляксей Скрыпнік — між іншым, выпускнік кафедры, — які сапраўды здзівіў сваім выступленнем нават тых, хто прыйшоў паслухаць адно харавыя спевы.

Ёсць чым ганарыцца і кафедры харэаграфіі. Каб не зацягваць канцэрт у Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры, куды былі запрошаны выпускнікі ўсіх гадоў, самыя яркія дасягненні былі адлюстраваны ў юбілейным буклеце і, галоўнае, на экране — яшчэ да пачатку праграмы. Сярод вы-

Наперадзе — "...Фанфары" і гала-канцэрт

25 мая вялікім гала-канцэртм завершыцца юбілейны, XX фестываль мастацтваў "Арт-мажор" Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, які цягам двух месяцаў праходзіць на лепшых сцэнах краіны.

"Арт" у мажоры

Бліжэйшы канцэрт — вечар духавой музыкі 23 мая ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. У праграме "Гучаць фанфары", як паведаміў яе мастацкі кіраўнік Віктар Валатковіч, выступяць аркестр "Светач" пад яго кіраўніцтвам, ансамблевая група, якія закрэпаюць усё сучаснае духавых — ад традыцыйных да народных, — вакалісты Інга Кісялёва, Наталля Колб. Чакаецца ўдзел народнага артыста СССР і Беларусі, кампазітара Ігара Лучанка. Асобныя нумары будуць упрыгожаны харэаграфічнымі пастапоўкамі і нават выходам мажарэтак.

Сярод самых адметных фестывальных момантаў, якія ўжо адбыліся, — адкрыццё свята, дзе гучала выключна айчынная музыка. Перад слухачамі паўсталі "Старонкі музычнай спадчыны" — ад старадаўняга "Полацкага сшытка" праз апрацоўкі народных мелодый да твораў кампазітараў XX стагоддзя: Аляксея Туранкова, Яўгена Лебава, Аляксандра Друка, Віктара Помазава, Генадзя Ермачэнкава, Уладзіміра Кур'яна і іншых. Кожны з творчых калектываў прадэманстравалі сваю індывідуальнасць: ансамблі "Баламуты" (пазней ён даваў і сольны канцэрт), "Беларуская песня", "Грамніцы", "Дудачка", капэла "Гуды", асобныя салісты і, вядома, Беларускае народнае аркестр БДУКІМ — лаўрэат Гран-пры Між-

пункіноў — безліч кіраўнікоў шматлікіх творчых калектываў, якія рэгулярна атрымліваюць найвышэйшыя ўзнагароды на самых прэстыжных міжнародных конкурсах і фестывалях. Вельмі ўразлі і лічы: колькі падрыхтаваных кафедрай артыстаў працуе ў вядучых дзяржаўных калектывах нашай краіны. Да прыкладу, у адным толькі Ансамблі танца Унутраных войскаў Беларусі — іх ажно тры чвэрці ад агульнага складу.

Ці зможа адна праграма змясціць усё лепшае? Канешне ж, не. Напярэдадні праходзілі і фальклорная вечарына, і "Круглы стол", што сабраў прадстаўнікоў рэгіянальных каледжаў мастацтваў на абмеркаванне набалельых праблем. А ў святочным канцэрце выступілі і гасцявыя калектывы, якімі кіруюць былыя выхаванцы, і цяперашнія студэнты. Сапраўднай кульмінацыяй станавіліся стыльныя, папраўдзе віртуозныя бальныя нумары, што набывалі сюжэтныя абрысы, а таксама надзвычай разнастайныя і заўжды крэатыўныя кампазіцыі, выкананыя пад кіраўніцтвам загадкавага кафедры Святланы Гуткоўскай.

Зарад маладой энергіі і аптымізму можна было атрымаць на кожным канцэрце фестывалю. Наперадзе — яшчэ два. Сустрэнемся ў зале!

Н.Б.
На здымках: акадэмічны хор "Мара"; кампазіцыя "Давай узгадаем!" у выкананні студэнтаў кафедры харэаграфіі БДУКІМ.

Фота Івана АСТАШОНКА

Гэты праект стаўся часткай шматлікіх выступленняў, творчых сустрэч, майстар-класаў ды іншых мерапрыемстваў, якія Беларускае дзяржаўнае акадэмічнае музычнае сезона ладзіць з замежнымі партнёрамі да свайго 80-годдзя. Ётым разам нашу сталіцу ўпершыню наведаў рэктар Варшаўскага ўніверсітэта музыкі імя Ф.Шапэна — кампазітар, арганіст, прафесар Станіслаў Марыта. Канцэрт устрымаўся кульмінацыяй візіту, насычанага

афіцыйнымі перамовамі, сустрэчамі са студэнтамі розных спецыяльнасцей. Фіналам вечара стаўся Вялянцэльны канцэрт С.Марыты ў выкананні яшчэ аднаго гося — Томаша Штраля, гук чыйго інструмента папраўдзе быў падобны на аголеную душу.

Гэты да іншых польскія творы шмат у чым перагукаліся з беларускімі. Пры ўсёй індывідуальнасці кожнай задумкі, можна было знайсці "люстэркавыя ад-

Прэм'ерныя тэмбры

Першае выкананне

Кавалчак "Варшаўскай восені" як працяг "Мінскай вясны" — так, пэўна, можна азначыць нядаўні канцэрт у Белдзяржфілармоніі, дзе аркестр "Gradus ad Parnassum" на чале з Пятром Вандзілоўскім прадставіў творы, у тым ліку прэм'ерныя, сучасных беларускіх і польскіх кампазітараў.

біткі" — паралелі ў тэматыцы, стылістыцы, што чарговы раз сведчыла пра еўрапейскасць нашых мастацкіх пошукаў і іх адпаведнасць тэндэнцыям.

Не адно эмацыйную, а глыбока філасофскую трактоўку набыў у выкананні Веранікі Прадзед знакаміты Канцэрт для цымбалаў з аркестрам Уладзіміра Кур'яна. Дырыжор Пётр Вандзілоўскі таксама не ўпершыню звярнуўся да Партыты in D Вячаслава Кузняцова. У працятанні, дзякуючы большай акрэсленасці рытмікі, узмацнілася жанравая аснова, паглыбілася роля сола (габаіст Арцём Атаманаў). Побач з "сучаснай класікай" прагучала

і студэнцкая прэм'ера — Канцэрт для варгана і камернага аркестра Аляксея Пілатава, які займаецца на 4-м курсе ў класе Алега Хадоскі. Саліраваў аўтар, прысвяціўшы твор брату, ад якога ўпершыню пачуў гучанне старадаўняга інструмента, што пад рознымі назвамі ўласцівы многім народам свету, а ў Беларусі, паводле летапісных звестак, вядомы з XII стагоддзя. Малады творца ўклаў у сваю партытуру філасофска-этычную праблематыку адпаведнасці сучасных чалавечых адносін старадаўнім заповітам, але ў творы, які мае быць, на першы план выйшла ўласна мастацкая ідэя.

Прэм'ерай сталася Адажыя для струннага аркестра і фартэпіяна Мікалая Літвіна, напісанае летась да чарнобыльскай гадавіны. Удзельнічаючы ў ліквідацыі наступстваў аварыі, ён потым цягам некалькіх гадоў не ствараў новых партытур. Цяперашняя, разам з яго іншымі нядаўнімі творами, сведчыць пра "другое дыханне". Раней лепшыя дасягненні кампазітара датычыліся пераважна хору. Цяпер, перанёшы распэўнасць у інструментальны жанр і надаўшы вагу вялянцэльнаму тэмбру, ён дасягнуў той прыгажосці, дзе кожная фраза дыхае светлым сумам і спадзяваннем, як гэта бывае ў хрысціянскіх песняспевах.

На здымку (злева направа): С.Марыта, Т.Штраль і П.Вандзілоўскі пад час канцэрта аркестра "Gradus ad Parnassum".

У.Церабун. Праект кампазіцыі "Трубяць трубы гарадзенскія".

Мастыхін

ілюстратыўны матэрыял ды эскізы ў пластыцы: добраўпарадкаванне санаторыя "Свіязь", што на Навагрудчыне, прысвячэнне Адаму Міцкевічу, кампазіцыя "Трубяць трубы гарадзенскія", фантан "На Купалле" для горада над Нёманам, кампазіцыя "Мядзведжая акадэмія" для Смаргоні, скульптура "Бег" для будучага сталічнага раёна "Мінск-

Праекты скульптара: 20x30

Няспраўджаныя мроі, якія могуць быць рэалізаваны...

У Смаргонскім гісторыка-краязнаўчым музеі працуе не зусім звычайная выстаўка пад назвай "Няспраўджаныя мроі ў творчасці маёй". Яе зладзіў ганаровы грамадзянін Смаргоні, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Уладзімір Церабун. Экспазіцыя прысвечана 40-годдзю творчай дзейнасці скульптара — станкавіста і манументаліста.

мазаікі ды металу і г. д. Усяго — каля 20 аб'ектаў. Экспануецца дэробак творцы на метравых здымках. А побач — 30 праектаў, якія яшчэ не здзейснены. Гэта

сіці", памятны знак у гонар воінаў-інтэрнацыяналістаў для Слоніма ды шмат іншых праектаў.

Цікава і тое, што Церабун распрацаваў дызайнерскі накірунак выстаўкі і ўвёў колер у падстаўкі: чырвоны, бардовы, зялёны — гэта надало экспазіцыі дадатковы эффект. Для яе быў падрыхтаваны і каталог твораў мастака.

Арганізатары выстаўкі — упраўленне культуры Гродзенскага аблвыканкама і аддзел культуры Смаргонскага райвыканкама.

Б.К.

У.Церабун. Эскізы праект кампазіцыі "Адам Міцкевіч".

Летася Уладзімір Васільевіч праехаў усю Гродзенскую вобласць і частку Мінскай, зрабіўшы фотахроніку сваіх твораў манументальнага мастацтва: мемарыяльныя комплексы, дэкартаўна-паркавая скульптура, аздабленне інтэр'ераў у грамадскіх будынках, кампазіцыі са шкла,

Для мяне акцёр Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Аляксандр ШАЛКАПЛЯСАЎ заўсёды быў і застаецца ўзорам высокага прафесіяналізму ды бездакорнага мастацкага густу. І вось Аляксандру Шалкаплясаву — пяцьдзясят. Ёсць нейкая хлапечая вытанчанасць і, разам з тым, пранізлівая глыбіня ва ўсіх яго сцэнічных работах: ці гэта роля Брыдкага Качаняці ў "Дацкай гісторыі" паводле Х.К. Андэрсэна або Клягін у "Рок-канцэрт з Рыгорам Горыныным", ці гэта Разбойнік з аднайменнай п'есы К. Чапека або Франц у спектаклі "Кароль, дама, валет" паводле У.Набокава... Яны, як і многія іншыя ролі, сабраны акцёрам у дзівосны ўзор, у якім ёсць усё: і здзіўленне празрыстасцю неба і ўсмішка — ад горкай да спагадлівай, — і жаданне проста пагутарыць з гледачом...

магчыма ўсё жыццё працаваць толькі ў адным-адзіным рэчышчы — у гэтым і заключаецца сутнасць эксперыменту як для акцёра, так і для гледача.

— Гогаль называў тэатр кафедрай, з якой можна сказаць шмат добра свету. А вось Лорка называў тэатр самым магутным і дзейным сродкам духоўнага адраджэння. Якое з вызначэнняў бліжэй вам?

— Пэўна, і першае, і другое. Хаця, канешне ж, Лорка вельмі дакладны ў сваім вызначэнні. Безумоўна, тэатр — гэта сродак уздзялення, выхавання.

Тэатральная плошча

Не знарочыста, а спаквала

Ад "Рок-канцэрта" да "Самотнага Захаду"

— Аляксандр, вы ў гродзенскім тэатры — з 1989 года. Ці стаў ён за гэты час для вас другім домам?

— Стаў першым! Усё тое, што каштоўнае і важнае — сям'я, сябры, блізкія людзі, — гэта значная частка майго жыцця. А вось асноўная яго частка — тэатр. Мы ж, акцёры, можам жыць і дыхаць толькі тэатрам...

— Не ад сёння вядома, што артыст — прафесія, залежная ад многіх фактараў і людзей, ад таго ж рэжысёра. Як асабіста вы вышукваеце для сябе жыццёвыя ды прафесійныя "прытасаванні"?

— Гэта проста парадак рэчаў: тое або іншае можа падабацца ці не, прыгнятаць альбо захапляць, але ўсё гэта — твая праца. Канешне ж, цудоўна, калі рэжысёр з інтэрэсам "счытвае" тваю чалавечую і грамадзянскую пазіцыю, — тады адбываецца сапраўдны саюз, "зліццё" асоб. Так здарылася ў мяне з рэжысёрам Генадзем Мушпертам, калі ўзнік адыход ад романтичнага амплуа, і я павярнуўся ў бок вострахарактарных роляў. Не-

Сцэна са спектакля "Хлопчык і Маргарыта" (Павел — Аляксандр Шалкаплясаў, Маргарыта — Святлана Марэцкая).

Але адбываецца гэта не знарочыста, а спаквала. Я згадваю рэакцыю адной з глядачак пасля, відаць, сямейнага прагляду спектакля "Самотны Запад". Праз нейкі час пасля гэтага яна падыходзіла да рэжысёра са слязьмі на вачах і з усёй шчырасцю сказала: "Дзякуй. Мае сыны нарэшце перасталі варагаваць адзін з адным..."

Пытанні задавала Святлана КАРМАЗІНА, выкладчык тэатральных дысцыплін Гродзенскага каледжа мастацтваў

Тое, што "...Ластаўка" робіць пералёт-пераездзі ў час свайго нязменна майскага правядзення (5 мая — дзень нараджэння Станіслава Манюшкі), вельмі слушна. З Мінскам звязана навучанне ў гімназіі і маладыя гады кампазітара. А тое, што сёлета адбудва турны конкурсных прапастухоўванняў прайшлі не на базе сталічнай навучальнай установы, а ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічным музычным тэатры, толькі ўзняло статус саборніцтва. З заключным жа канцэрт-пераможцы і члены журы рушылі па маршруце, распрацаваным яшчэ ў 1999-м, да 180-годдзя з дня нараджэння класіка, калі і стартвала гэтая свята. Спачатку — Музей Манюшкі ў пасёлку Азёрны. Потым — стэла на месцы былога фальварка ў мястэчку Убель, дзе нарадзіўся творца і дзе ластаўка, паводле сямейнага падання, звяла над ягонай калыскай гняздзечка. Нарэшце, Чэрвень як цэнтр раёна, дзе знаходзіцца згаданы вышэй месцы. І ўсё гэта — са змястоўнымі аповедамі экскурсаводаў.

Экспазіцыя, прысвечаная Станіславу Манюшцы, што пачыналася з ініцыятывы дырэктара сельскай школы і дагэтуль месціцца пад дахам апошняй, ужо некалькі гадоў як філіял Чэрвеньс-

рускае радыё, а відэаздымкі — самі выканаўцы. Няўжо рупліўцама нацыянальнай спадчыны прасцей "састыкавацца" з замежжам, чым між сабой?

Стэла ў гонар Манюшкі цяпер таксама знаходзіцца на прыватнай тэрыторыі. Тая належыць "Мінсктрансу", што адкрыў тут санаторый-прафілакторый для сваіх супрацоўнікаў, абгарадзіўшы наваколлем плотам. Але брамкам, па просьбе музея, удзень пакідаюць незачыненай. І наша "стэўная" дэлегацыя змагла ўскласці кветкі — пад здзіўленымі позіркамі дам у каляровых купальніках. Ледзь мы рушылі да аўтобуса, тая крочыла да стэлы: пачытаць, што ж там напісана. І тое добра!

У Чэрвені нас напаткаў самы гасцінны прыём. Пра тое, з якой любоўю тут чакалі музыкантаў, сведчыла і паўночная зала Дома культуры, і нават камень ля ўвахода, размалёваны эмблемай свята. У фае — выстаўка дзіцячых работ з апошняга пленэру, што рэгулярна ладзіць тамтэйшая школа мастацтваў. І бясконца нізка манюшкаўскіх мелодый: народная капэла "Ігуменскія крыніцы", якая спецыялізуецца на беларускай музыч-

Адкрыты фестываль-конкурс маладых выканаўцаў імя Станіслава Манюшкі "Убельская ластаўка" — адрадіўся. І выклікаў цэлюю "птушыную чараду" думак — не толькі пра вакальнае мастацтва, але і, галоўным чынам, пра нашае стаўленне да нацыянальнай спадчыны.

"...Ластаўка" і каляровыя купальнікі

Пасляфестывальныя развагі пра музыку і не толькі

кага краязнаўчага музея. А вось саму школу закрылі. Вучняў, якіх становіцца ўсё менш, возяць у іншую. Будынак жа прадаў замежніку, што збіраецца перапрацаваць яго ў базу адпачынку. Навокал — не толькі цудоўныя краявіды, але і поўныя рыбы сажалкі, платныя і бясплатныя. Так што дэфіцыту ў наведвальніках не будзе. Ёсць спадзеў, што стаміўшыся выцягваць улоў, турысты прыхваццаца бавіць час з "Залатою рыбкай" ды іншымі творамі Манюшкі: гаспадыня музея Ірына Серада марыць, каб тут з'явілася і канцэртная зала. Хаця, як сведчыць практыка, уяўленне пра "асабліваці нацыянальнай рыбакі" ў падобнага турыста звычайна крываўна іншае.

У самім музеі за апошнія гады нічога, бадай, не змянілася. Хіба замест адключанага цэнтралізаванага ацяплення (школа ж не працуе!) — прыдбаны абагравальнікі. Дый наведвальнікаў, па словах дырэктара, паболела: летася іх было без малага тысяча. Тысячу ж рублёў каштуе суды білет. Экскурсія дзіцячая — тры тысячы. Дарослая — пяць. У астатнім — усё так жа "глядзюць" выкаванні на рускай мове, што беларускі народ, маўляў, ганарыцца польскім кампазітарам. І што ягоная музыка вабіць зваротамі да польскага фальклору, хаця сёння ўжо даказана: Станіслаў Манюшка цытаваў толькі беларускія песні, на якіх і быў выхаваны (у Польшчу ён прыехаў ужо ў сталым узросце, са складзенымі эстэтычнымі прыярытэтамі і ўласна кампазітарскімі напрацоўкамі). Апошнія музейныя паступленні — польскія часопісы з матэрыяламі пра творцы і новыя кампакт-дыскі з яго музыкай. Праўда, відэазапісу ранняй мінскай оперы "Латарэя", адноўленай нашымі музыкантамі на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі, у музейных фондах няма, хаця аўдыяверсію рабіла Бела-

най мінуўшчыне, папоўніла рэпертуар вялікай колькасцю новых пералажэнняў і апрацовак ягоных твораў, зробленых нязменным кіраўніком калектыву Генадзем Шпакоўскім. Увосень з гэтым рэпертуарам капэла запрашана ў Польшчу. А вось драўляная скульптура Манюшкі ля ўвахода ў школу выглядае дзіўна: каб зберагчы ад перападаў надвор'я, яе пафарбавалі. У колер... падлогі былой суседняй хрушчоўкі.

Заклучны канцэрт конкурсу сабраў "ластаўчыных" птушанят розных гадоў "выпуску", сярод якіх — салісты Беларускай оперы Аксана Волкава, Ілья Сільчукоў, салістка Музычнага тэатра Ганна Бяляева ды многія іншыя. У выкананні журы і гасцей, што вельмі прыемна, таксама гучала музыка Станіслава Манюшкі. Сярод цяперашніх пераможцаў было немагчыма не заўважыць надзвычай артыстычнага Аляксея Яравенку — сёлетняга выпускніка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Добры ўзровень прадэманстравалі навучэнцы Мінскага і Маладзечанскага музычных каледжаў (нагадаем, конкурс праводзіўся сярод вакалістаў сярэдняга звяна, а не старэйшых курсаў Акадэміі музыкі). Геаграфія ўдзельнікаў — амаль уся рэспубліка (не даслалі сваіх выхаванцаў толькі Брэст і Гомель). На жаль, не змог прыехаць кіеўскі вакаліст, які даслаў заўяў. У якім фармаце конкурс будзе ісці надалей, яшчэ абмяркоўваецца. Яго галоўны арганізатар і старшыня журы Віктар Скоробагатаў прапануе чаргаваць пачаткоўцаў і маладых прафесійных вакалістаў: год — гэтыя, год — тыя. Гучаць і прапановы адмяніць цяперашні колькасць цэнаў — не больш за тры чалавекі ад адной навучальнай установы. Галоўнае, у чым усе аднадушныя: конкурсу — быць!..

Надзея БУНЦЭВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Чэрвеньскі раён — Мінск

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

У студэнцкія гады мне даводзілася бываць у этнаграфічных экспедыцыях Міхася Раманюка. Па тым часе тэлевізар у вясковай хаце ўспрымаўся як экзотыка (яго звычайна накрывалі карункавай сурвэткай, на якую ставілі вазу са штучнымі кветкамі), а вось распісны куфар з традыцыйнай вопраткай быў рэччу звычайнай. Тое, што мы сёння называем этнаграфіяй, для тагачасных вяскоўцаў з'яўлялася проста ладам жыцця.

Сёння, калі прыязджаю на вёску ў якасці журналіста, я міжволі параўноўваю тое, што памятаю, з тым, што бачу. "Этнаграфія" дзе відазмяняецца, а дзе і знікае пад уплывам урбанізацыі, па сутнасці, касмапалітычнай. Прычым настолькі імкліва, што патрэбны істотныя захады, каб гэты працэс хоць крыху запаволіць, каб нешта засталася ад нацыянальнай аўтэнтыкі, зрэшты, каб было чым прывабіць турыстаў. Экзотыка — эканамічна рэнтабельная, ва ўсім свеце на ёй зарабляюць грошы. Аднак захаваць вясковую адметнасць, напэўна, можна толькі з... дапамогай горада. Горад у дадзеным выпадку — лакаматыў, вясковыя раёны — вагоны. У гэтым мяне пераканала нядаўняя камандзіроўка на Бабруйшчыну.

Кадры, якія вырашаюць...

Начальнік аддзела культуры Бабруйскага райвыканкама Аляксандр Волікаў — чалавек прагматычны, разважлівы, канкрэтны: адчуваецца плён ранейшай працы, дакладней — службы. На сённяшняй пасадзе ён — чатыры гады, а раней служыў у войску. Пайшоў у запас у званні падпалкоўніка. Апошняя месца службы — Бабруйскі дом афіцэраў.

Па прыездзе я трапіў на своеасаблівую нараду ў кабінцеце начальніка аддзела культуры. Прысутнічалі адказныя за клубную і бібліятэчную сістэмы, дырэктар раённага музея, кіраўнік адной з ДШМ. Да вядомай тэзы пра кадры, якія "вырашаюць усё", я стаўлюся без усялякай іроніі. Таму кадравыя пытанне было першым, на якое хацеў мець адказ. Са слоў прысутных спецыялістаў вынікала, што яно на дадзены момант вырашана, але перспектыва выклікае заклапочанасць.

Цяпер ва ўстановах культуры раёна не занята толькі адна штатная адзінка. Тыя, хто працуе ў вясковых клубах, бібліятэках, дзіцячых школах мастацтваў, за працу трымаюцца. Справа ў тым, што па вясковых мерках іхнія заробкі — някеспкія. Але сярэдняя зарплата на вёсцы прыблізна ў два разы меншая, чым у горадзе. Дадзена акалічнасць у спалучэнні з "няпоўнай занятасцю" вяскоўцаў прымушае нават патрыётаў бацькоўскага поля і матчынай хаты глядзець у бок горада. І, не выключана, гэтая тэндэнцыя захопіць і тых, хто дбае пра культуру на вёсцы.

Эканамічна рэнтабельная экзотыка

На Бабруйшчыне добра развіты клубная і бібліятэчная сістэмы. Ёсць ДШМ, куды, дарчы, сваіх дзяцей запісваюць і бабруйчане (справа ў тым, што на вёсцы плата за такое навучанне — меншая, чым у горадзе). У раёне — трынаццаць дамоў культуры. Культработнікі Брэстчыны, якія не так даўно наведвалі Бабруйшчыну для абмену вопытам, станам гэтых устаноў былі вельмі ўражаны.

Аляксандр Анатольевіч мяркуе, што эканоміка можа і павінна мець культурны складнік. Пашырэнне культурных асяродкаў — гэта, апроч іншага, яшчэ і стварэнне рабочых месцаў. Прынамсі, у галіне турызму. Праўда, адзначае ён, у Бабруйскім раёне няма помнікаў архітэктуры, якімі можна прывабіць масавага турыста. Так што выйдем для краю мусіць стаць экатурызм. Бо яго можна развіваць дзе заўгодна — былі б толькі ў наяўнасці прыгожыя краявіды, вясковая аўтэнтыка і прыстойны сэрвіс. Пачатак гэтай справе ўжо пакладзены: у пасёлку Глуша створаны Цэнтр рамёстваў. Госці могуць тут азнаёміцца з традыцыйнай ганчарнай вытворчасцю, наведаць

стылізаваны млын. Вельмі зручна і тое, што побач з Цэнтрам знаходзіцца аграсядзіба. Добры розгалас мае дзейнасць дзіцячай мастацкай студыі "Глечык" пад кіраўніцтвам Аляксандра Арлова. Тут рыхтуюць прад-аўжальнікаў народнай традыцыі, якая ва ўмовах глабалізацыі набывае рысы экзотыкі.

Але ж перш чым на культурным полі вырасце моцнае дрэва і зашалаецца, як лісцем, грашовымі знакамі, садоўніку ў асобе дзяржавы альбо прыватнага спонсара трэба добра парупіцца. Пытаюся, як на Бабруйшчыне справы з сацыяльным партнёрствам. Дзякаваць богу, падтрымка — ёсць. Спонсары культуры — мясцовы філіял Мінскага трактарнага завода пад кіраўніцтвам Аляксандра Атрохава. Не так даўно гэтак прадпрыемства выдаткавала сто мільёнаў рублёў на пашыў сцэнічных касцюмаў для калектываў устаноў сферы. Такім чынам, магчымасць зарабіць атрымала і фабрыка мастацкіх вырабаў. Дапамагаюць культуры сельскагаспадарчыя прадпрыемствы "Калгас імя Дзяржынскага" і "Калгас імя Аляксандра Неўскага", адкрытае акцыянернае таварыства "Саўгас "Кісялевічы". Рупіцца пра культуру і прыватны спонсар Аляксандр Крыкалёў — уладальнік аднаго з лепшых у горадзе рэстаранаў.

Ці сумяшчальны энтузіязм з камерцыяй?

Мясцовая слава тасца — вёска Цялуша. "Туды мы возім усіх гасцей", — кажа Аляксандр Волікаў. А паколькі я таксама гасць, дык і мне трэба там пабываць. Начальнік аддзела і некалькі супрацоўнікаў узяліся суправаджаць мяне ў гэтай вандроўцы, так бы мовіць, у якасці кансултантаў. Сядаем у мікрааўтобус, які мясцовыя культработнікі паважліва называюць баявым канём. Звычайна на ім ездзяць на палаткі ды фермы артысты мас-

Калі культурнае дрэва Бабруйшчыны зашалаецца "зелянінай"?

тачкай самадзейнасці. Пра самадзейнасць і заводзім гаворку па дарозе.

У Бабруйскім раёне — трынаццаць народных і ўзорных калектываў. Творчасць сілкуецца энтузіязмам, матэрыяльнае забеспячэнне калектывы маюць з прыбыткаў мясцовых сельскагаспадарчых прадпрыемстваў. Калі ж справа датычыцца маштабных праектаў, раён і горад знаходзяць паразуменне: складаюць агульныя планы, каардынуюць намаганні і фінансавыя ўкладанні. Напрыклад, пры арганізацыі Міжнароднага фестывалю "Вянок дружбы". Апошнім разам у ім прымалі ўдзел прадстаўнікі дванаццаці краін. Вельмі ўдала тады выступіў ансамбль "Землякі" Гарбацвіцкага дома культуры (кіраўнік — Наталля Меншыкава). Штогод выязджаюць на гастролі за мяжу ансамблі "Пярэзы" пад кіраўніцтвам Валянціна Грыгор'ева і "Беларусь" на чале з Анжэлай Салангіной. Прычым не толькі на постсавецкую прастору. Самадзейных артыстаў цёпла сустракалі ў Балгарыі, Венгрыі.

Існуюць рэальныя дасягненні, якімі можна ганарыцца, але і праблемы не абмінеш. Нават наш нацыянальны інструмент — цымбалы — даводзіцца купляць у Расіі. Грошай раённага бюджэту, выдаткаваных на музычны інструментарый, можа хапіць хіба што на два фартэпіяна замежнай вытворчасці. Калі ж згадаць усё, што неабходна мастацкай самадзейнасці і школам мастацтваў, дык лік пойдзе на мільярды рублёў.

Тым не менш, на Бабруйшчыне не знік ніводны мастацкі ансамбль з ліку тых, што сцвердзіліся яшчэ за савецкім часам. Калектывы існуюць па дваццаць — трыццаць гадоў. А ансамблю

Новы Дом культуры ў вёсцы Цялуша.

Пацеркам патрэбна нітка. Эканамічная

вёскі Варатынь, які на хвалі калектывізацыі ствараўся як "Хор даярак", — ажно семдзесят два гады!

Яшчэ адзін момант. Той жа ўдзел у фестывалях стаў платным. Каб адправіць у Мінск на конкурс толькі аднаго юнага артыста з Бабруйшчыны, трэба заплаціць у аргкамітэт сто пяцьдзесят тысяч рублёў. "Мы рыхтуем да конкурсаў, але сродкі аплаты ўдзелу не прадугледжаны. Што рабіць? Даём свае грошы..." — кажуць мае суразмоўцы. Але найбольш крыўднае ў гэтай сітуацыі, на іх думку, вось што: калі на конкурсах ды фестывалях самадзейнага мастацтва задзейнічаны грошы, то гэтыя імпрэзы аўтаматычна сарыентаваны на камерцыйны поспех. Я разумею, што мастацтва — рэч суб'ектыўная, тут няма і не можа быць абсалютных крытэрыяў ацэнкі. Але ўжо сама наяўнасць такіх настроў у раённых культработнікаў — не самая добрая тэндэнцыя. Энтузіязм — не той...

"Сёння мы бярэм у мастацкую самадзейнасць і ў дзіцячыя школы мастацтваў усіх — было б жаданне, — кажа Алена Нарніцкая, дырэктар ДШМ. — Мы не "чэмпіёнаў" рыхтуем. У нас ёсць хлопчык, які грае на балалайцы, а на руцэ ў яго не хапае пальца... Іншы прыходзіць на заняткі на мыліцах, ставіць іх у кут і грае на гітары... Калі нас паставіць перад фактам, што трэба выключна зарабляць на канцэртах ды конкурсах, а таксама строга выконваць фінансавыя планы, дык гэтым хлопчыкам не будзе месца ў музычных школах і самадзейнасці. Планы — ці гэта камерцыялізацыя мастацкай самадзейнасці, ці гэта платныя паслугі насельніцтву — павінны быць абгрунтаванымі. А

то атрымліваецца, што насельніцтва ў вёсках становіцца ўсё менш, а грошай мы павінны зарабляць усё больш".

Зрэшты, тэму гэтую на старонках "К" абмяркоўвалі неаднойчы. Апошнім разам — у рамках нядаўняй он-лайн-канферэнцыі.

Пушкінскі след на зямлі Дуніна-Марцінкевіча

Прыпынак па дарозе на Цялушу — вёска Панюшкавічы. Тут нарадзіўся класік нашай літаратуры Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч. На камяні — мемарыяльная шыльда: пазначана, што тут калісьці была ягоная сядзіба. Гэтае месца людным не назавеш. Апрача каменя — нічога такога, што магло б прывабіць вандроўніка, прымуціць яго выйсці з машыны. Але якая ні ёсць, а — памяць. І калі з розумам наладзіць турысцкі маршрут па Бабруйшчыне, дык і гэты пункт можа стаць цікавым.

А вось і вёска Цялуша — на самрэч прыгожая, чыстая і ўладкаваная. Усе тры мясцовыя слава тасці — побач. Гэта праваслаўны храм адметнай архітэктуры і добрай захаванасці, побач з ім — магіла ўнучкі Пушкіна, Наталлі Аляксандраўны (па мужы — Варанцовай-Вельямінавай), а праз дарогу — вельмі прывабны на выгляд мясцовы Дом культуры. Мяркуючы па архітэктуры, будынак — нядаўні. "Так і ёсць", — пацвярджае Аляксандр Анатольевіч. І з гонарам удакладняе, што Дом культуры ўзведзены "з нуля".

Тое, што род Пушкіных укаранены ў беларускую зямлю — факт цікавы. Натопу тых жа расійскіх турыстаў тым днём у Цялушы не назіралася, але яго лёгка ўявіць — калі як належыць разрэкламаваць гэты куток менавіта для суседняй краіны...

"А вы ў мяне буракі капалі?"

Вернемся яшчэ раз да самадзейнасці, народнай творчасці. Толькі ў крыху іншым ключы.

У тым, што мастацкая самадзейнасць на Бабруйшчыне на-самрэч арганізавана на добры лад, я меў магчымасць упэўніцца ў вёсцы Кавалі. Пад час нашага прыезду на сцэне Дома культуры праходзіла рэпетыцыя дзіцячага ансамбля "Весялушкі", які спецыялізуецца на аўтэнтчным фальклору. Ансамбль існуе пры Хімаўскай школе мастацтваў. Каб не ведаць, што артысты — аматары, іх можна было б прыняць за прафесіяналаў. Ад мясцовых культуротнікаў я пачуў, што вялікую дапамогу — і матэрыяльную, і фінансавую — ва ўсіх культурных справах ім аказвае агракомплекс "Калгас імя Аляксандра Неўскага" і канкрэтна яго кіраўнік Васіль Маліноўскі. Не было выпадку, каб нейкая просьба засталася без адказу. Але не ўсе гаспадарнікі такія шчодрыя, кажуць культуротнікі. Бывае, звернешся з якой прапановай, а ў адказ чуеш: "А чаму я мушу вам дапамагаць? Вы ў мяне буракі капалі?"

Варатынскаму хору, як я казаў, — больш за семдзесят гадоў. На сёння ў ім — пятнаццаць чалавек рознага ўзросту. Надзея Грыненка спявае ўжо трыццаць сем гадоў, а Кацярына Хаасма прыйшла ў калектыў, калі ёй споўнілася чатыры. Цяпер жа яна вучыцца ў Магілёўскім дзяржаўным каледжы мастацтваў, з'яўляецца стыпендыятам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі і па-ранейшаму спявае ў хоры...

Хор на рэгіянальным узроўні можа лічыцца захавальнікам нематэрыяльнай культурнай спадчыны, бо глыбока займаецца вывучэннем фальклору. У калектыве ёсць праблемы, характэрныя для самадзейнай сцэны ўвогуле. Ён не мог бы паўнаватна працаваць без падтрымкі дзяржавы ды спонсараў. У прыватнасці, такая падтрымка зыходзіць ад згаданага ўжо Аляк-

сандра Атрохава, дырэктара прамысловага прадпрыемства "Варатынь".

У Варатынскім доме культуры я бачу Куток старажытнай культуры. Па словах загадчыка ўстановы Людмілы Шпак, падобныя экспазіцыі на Бабруйшчыне ствараюцца паўсюдна. Такім чынам, нешта з таго, што магло бясследна знікнуць, трапляе ў культуры, а ў перспектыве — у навуковы, асяродак.

"Крапасны" погляд у будучыню

Мемарыял у гонар вызваліцеляў Бабруйшчыны, што ў вёсцы Сычкава, знаходзіцца побач з шашой і добра ад яе бачны: гэта Курган славы, аздоблены архітэктурна-пластычнай кампазіцыяй. Мяркую, што паводле выразнасці гэта адзін з найлепшых помнікаў такога класа ў Беларусі. Побач з ім — раённы гісторыка-краязнаўчы музей: даволі сціплы, але з густоўнай экспазіцыяй. Паблізу — макет ДАКа часоў Вялікай Айчыннай. Нядаўна тут добраўпарадкавалі нямецкія могілкі, аналагічныя тым, што ёсць у Бярозе на Брэстчыне.

На 9 мая і 3 ліпеня Сычкава становіцца цэнтрам святкаванняў. Тут збіраюцца і моладзь, і ветэраны. Прыязджаюць з Расіі ды Украіны тыя, хто вызваляў гэты край.

Па вяртанні ў Бабруйск мы зрабілі прыпынак у крэпасці. Аляксандр Воляў як былі вайсковец мае да гэтага аб'екта своеасаблівы сантымент. Ён вельмі красамоўна апавядае пра гісторыю крэпасці, пра яе архітэктурную ды асаблівасці планіроўкі. З болей кажа Аляксандр Анатольевіч пра тое, што крэпасць выстаяла ў столькіх войнах, а потым яе ў мірны час расцягалі на цэглу... Бо не было гаспадара, бо афіцыйна абвясцілі, што крэпасць гістарычнай і культурнай каштоўнасці не мае...

Аляксандр Анатольевіч між іншым згадаў, што на пачатку 1990-х ягоны сябра задумаў цікавы праект. Ён хацеў скарыстаць ужо непатрэбны вайскоўцам аэрадром пад Барысавам, каб вазіць чартарнымі рэйсамі турыстаў з Парыжа на Бярэзінку. Ды нешта не атрымалася. А шкада.

Я слухаў "экскурсавода", і мне падумалася, што гэтая незапланаваная ды непрадугледжаная тэмай камандзіроўкі экскурсія па крапасных мурах стала, бадай, галоўнай падзеяй і маёй вандроўкі па Бабруйшчыне. Бо падвляла мяне да ідэі, якая можа быць плённай і для горада, і для раёна. Карпаратыўнае супрацоўніцтва дзеля рэалізацыі культурных праектаў — рэч для краіны абсалютна неабходная. Але эфектыўнасць гэтай супрацы залежыць шмат ад якіх фактараў. Найперш — ад перспектывнасці праектаў. Грошы, укладзеныя ў рамонт Дома культуры, у музей, у матэрыяльную базу школы мастацтваў або ў сцэнічныя касцюмы аматарскага калектыву, прыносяць "прыбытак" у выглядзе добрага настрою, высокай працаздольнасці і сацыяльнай стабільнасці ў дадзенай вёсцы, мястэчку, горадзе. Аднак, калі "прыгрэтая" спонсарам установа альбо творчы калектыў будуць яшчэ задзейнічаны, скажам, у турыстычным бізнесе, дык карысць будзе не толькі для асобнай кропкі на карце Беларусі, але і для краіны ўвогуле...

З супрацоўнікамі аддзела культуры я за дзень праехаўся, лічы, па ўсім раёне. Уражанні, што атрымаў, можна параўнаць з пацеркамі, якім не хапае нікі: кожнае паасобку — прыгожае, але няма сістэмы, што іх трымала б. Мне цяжка ўявіць, што тхосьці будзе выбірацца ў няблізкі свет толькі для таго, каб паглядзець на магілу ўнучкі Пушкіна, камень на месцы, дзе была сядзіба Дуніна-Марцінкевіча, альбо паслухаць аўтэнтчныя спевы ў вясковым Доме культуры... Патрэбна ідэя, канцэпцыя, якая аб'яднае паасобныя чыннікі ў адзінай эмацыянальнай прасторы. Неабходны брэнд, пад які ўсё гэта можна падвярстаць. Трэба лакаматыў, што пацягне чараду вагонаў. І такім "лакаматывам" для не надта вядомых славатасцей раёна можа стаць бабруйскі гарадскі брэнд — крэпасць.

Больш за тое: крэпасць у сваім шэрагу з'яўляецца аб'ектам унікальным, не менш значным для свайго часу, чым вядомая сёння Сталіна. Гэта аб'ект з вялікімі турыстычным патэнцыялам. А паколькі ваенная тэма мінулых стагоддзяў мае лагічны працяг у гісторыі, прыдасца ў маршруце турыста і Курган славы ў вёсцы Сычкава з музеем побач ды іншыя знакі савецкага часу.

Няхай бы турыст, які прыехаў на Бабруйшчыну, пакланіўся магіле Пушкінай-Варанцовай-Вельямінавай. Потым пастаяў ля каменя ў памяць беларускага пісьменніка Дуніна-Марцінкевіча, чья творчасць дазваляе праводзіць пэўны паралелі з сентыменталізмам Пушкіна і крытычным рэалізмам Гоголя... Няхай пабачыў бы Курган славы ў Сычкаве. Паслухаў шлягеры 1930-х гадоў у выкананні "Хору даярак". А завяршыў бы сваю вандроўку на мурах Бабруйскай крэпасці — помніка, які ўражае.

Пасля такога правільна выбудаванага тура ён прыедзе сюды зноў ды яшчэ прывязе сябра. І грошы...

Пацеркам патрэбна нітка, вагонам — лакаматыў... Асобным турыстыкам аб'ектам — прывабная канцэпцыя. Дык шукайце яе! Скажам — праз конкурс ідэй.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Бабруйскі раён — Мінск
Фота аўтара

Хэдлайн рэгіёна: практыкум для геніяў-пачаткоўцаў

Пры дапамозе дасведчанага спецыяліста "К" захацеца высветліць, чаму ў пэўных аддзелах культуры не хапае прагі заявіць пра сябе ў поўны, так бы мовіць, творчы голас, бракуе жадання здзівіць. Сапраўды, з якой-такой нагоды асобныя раёны рэспублікі не надта адрозніваюцца адно ад аднаго ў справе прарыўнага развіцця культурнай сферы? І, самае галоўнае, на жаль, далёка не заўжды жадаюць адрознівацца. Дасведчаны спецыяліст — Святлана ПАПСУЙ, выкладчык факультэта павышэння кваліфікацыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Колькі каштуе "тавар" работніка культуры?

Прыемна-непрыемна...

Спачатку — пра рэчы прагматычныя і навуковыя, а таму для творцы — не вельмі прыемныя. Да прыкладу, — пра маркетынг, які, калі верыць слоўнікам, вучыць арганізацыі вытворчасці і збыту прадуктаў на падставе інтэнсіўнага аналізу ды прагназавання попыту. І далёка не апошняя месца тут займаюць рэклама, выкарыстанне сучасных праектных тэхналогій. Ну хто, скажаце вы, будзе ўсім гэтым займацца на сяле? І ці ж можна, урэшце, прадаць добры настрой? "Можна і неабходна!" — сцвярджае Святлана Папсуй. І займацца гэтым павінны найперш клубныя ды бібліятэчныя работнікі. І калі лічыць за іх прадукт добрую ўсмешку і настрой спажаўца сельскай культуры, дык ім, работнікам культуры, каб не страціць аўтарытэт, і рэкламай варта займацца, і сістэмнымі маніторынгам, і праектнымі тэхналогіямі. Інакш на выхадзе пшык атрымаецца, што, пагадзіцеся, таксама не вельмі прыемна.

І пачынаць неабходна (тым, хто яшчэ і не думаў гэтага рабіць), як раіць Святлана Папсуй, з дакладнага вывучэння таго, хто ж з'яўляецца пакупніком культурных паслуг. І далёка не ўзростава цэнз адыгрывае тут вядучую ролю. Звярніце ўвагу на сацыяльныя сеткі ў Інтэрнэце: людзі цяпер аб'ядноўваюцца не толькі па ўзросце, а і па інтарсах. А вось вышпленне гэтых агульных інтарсаў (ці іх стварэнне) — прэрагатыва менавіта работнікаў культуры. Прынамсі, так яно павінна быць. І калі клуб або бібліятэка прапануюць вясцоўцам стандартны набор паслуг (канцэрт, дыскатэку ці літаратурны вечар), ці ж не сведчанне гэта прафесійнай бездапаможнасці? Так, сацыялагічны апытанні пад дэвізам "А якой вы хацелі б бачыць рэгіянальную культуру?" зрэдчас на вёсцы ладзяцца, але яны не носяць сістэмны характар, а паўпрафесійны аналіз вынікаў такога "маніторынгу" ніяк не ўплывае на ўдасканаленне культурнай справы.

Святла "прагрэсўнага" часнаку

Сучасны спецыяліст, па словах Святланы Папсуі, павінен дакладна прагназаваць сітуацыю, настойліва дыктаваць моду на новыя інтарэсы, што аб'ядноўваюць людзей у нефармальныя клубы сапраўдных аднадумцаў. Адзін з такіх інтарэсаў, як пераконвае маркетолога, звязаны з практычным выкарыстаннем перадавых метадаў агра-тэхнікі. Маўляў, сярэднестатыстычны вясковы жыхар вырашчвае, скажам, часнок па бабулінай тэхналогіі, а між тым, ёсць новая "рэцэптура" дагляду за пасевам, якая дазваляе пазбавіцца ад частых знясільваючых праполак. Якая канкрэтна? Я параў бы клубнікам звярнуцца па канкрэтны адказ да бібліятэкараў. Яны валодаюць інфармацыяй, Інтэрнэтам, павінны і, так бы мовіць, светам валодаць. Уяўляецца, якім нестандартным можа быць святла беларускага "прагрэсўнага" часнаку? Але гэта ў тэорыі, а на практыцы... Кітайскі часнок пакуль пачувае сябе на крамных паліцах больш утульна, чым наш, дамарослы...

Хачу падкрэсліць чарговы раз: работнік культуры — прафесія сінтэтычная. Ён на сёння — псіхолаг, маркетолога, рэкламіст і аналітык-прагназіст попыту на культурны прадукт. І калі адзін са складнікаў адсутнічае ці не спрацоўвае, канчатковы вынік (удзяўна ўсмешка і добры настрой спажаўца культуры) становіцца недасягальным. Між тым, як паказвае міжнародная практыка, рэалізацыя творчага праекта ў малых гарадах не патрабуе ўкладання вялікіх грошай. І не столькі яны патрэбны, колькі ініцыятыва "знізу". "Нашы работнікі культуры, — распавядае Святлана Папсуй, — сваю безыніцыятыўнасць тлумачаць збольшага менавіта адсутнасцю сродкаў альбо тым, што ініцыятыва ніяк не стымулюецца матэрыяльна. Яшчэ адно тлумачэнне: "Нас не зразумеюць, да нас не прыйдуць". Самі сябе прагназуюць на няўдачу. Між тым, увесь свет цяпер робіць стаўку на маркетынгавую тэхналогію пад назвай "уцягненне". Пры гэтым не трацяцца грошы на рэкламу, а спажаўцу прапануюцца гульня, конкурс ці прывабная задумка, вынікам якой з'яўляецца ўсё тая ж усмешка спажаўца культуры".

Калькуляцыя паклікання

Хто вінаваты, што ўзнікненне такіх задумак нават не на ўзроўні сельскіх клубаў ці бібліятэк, а на ўзроўні аддзелаў культуры — справа досыць рэдкая? Калі крэатыўна можна навучыць, дык тады, напэўна, "вінавата" сістэма навучання нашых будучых кіраўнікоў ды супрацоўнікаў клубаў і бібліятэк? "Для таго, каб давесці, што не дарэмна хлеб ямо, мы павінны штодня здзяйсняць, лічы, подзвіг. І ўвогуле, пастаянныя правы геніяльнасці — норма творчага жыцця!" — кажа адзін са знаёмых начальнікаў аддзела. І ён мае рацыю: не прафесія нас выбірае, а мы — яе. Тым не менш, Святлана Папсуй распавядае, што пад час заняткаў на курсах павышэння кваліфікацыі на пытанне, хто з прысутных любіць абраную спецыяльнасць, з дзясятка бібліятэкараў станоўча адказваюць адзінкі... Так, усмешка каштуе дорага. У яе "калькуляцыю" смела можна ўключыць уласнае здароўе, здароўе блізкіх, якія цябе амаль не бачаць, бо ці не ўвесь вольны час ты выкарыстоўваеш на падрыхтоўку і рэалізацыю праекта, на штодзённы доказ таго, што без цябе не толькі на праполцы "калгасных" буракоў не абыдзецца, але і ў клубе, бібліятэцы...

Балазе такіх хапае, і "К" пра іхні досвед пастаянна піша. Аднак "геніяльнасць нормай жыцця не стала". Творчай геніяльнасці можна навучыць, пераканана Святлана Папсуй. І любая курсавая, дыпломная праца павінна быць "практыкаарыентаванай". Ці можа гэтым пахваліцца, скажам, БДУКІМ? Пакуль, падаецца, не. У педагогаў — тыя ж праблемы, што і ў студэнтаў. Усмешка навучэнца надта дорага каштуе. Для геніяльнага студэнта патрэбны геніяльны выкладчык. Між тым, сяло працягвае чакаць менавіта геніяў...

Яўген РАГІН

Галерэя спонсараў ад "К"

"Гэта культура дапамагае нам..."

Запланаваная сустрэча з кіраўніком агракомплексу "Калгас імя Аляксандра Неўскага" Васілём Маліноўскім не адбылася з прычыны яго занятасці. Сустрэўся з ягоным намеснікам па ідэалогіі Іванам ШУЛЬГОЙ. На пытанне, як агракомплекс дапамагае культуры, ён адказаў:

Іван Шульга.

Па любой просьбе, з якой да нас звяртаецца загадчык Дома культуры ў Кавалях, у нас знойдзецца парадуменне. Тым больш, што запыты — заўжды абгрунтаваныя. Дапамога па драбязе — шталту бягучага рамонту, а калі трэба — дык і па вялікім рахунку. Напрыклад, калі патрэбна набыць апаратуру, інструменты. Інакш нельга! Самадзейныя артысты забяспечваюць усе нашы святы — і прафесійныя, і дзяржаўныя, увесь каляндарны цыкл. А як людзі адпачылі, з такім настроем і працаваць будуць. Так што наша супрацоўніцтва з культуротнікамі — на агульную карысць!..

— Гэта не мы дапамагаем культуры, а культура дапамагае вытворчасці. На зямлі лепш працуе той, хто адчувае з ёю сувязь, той, для каго гэтая зямля — родная. А чалавек адчувае сувязь з роднымі мясцінамі праз мастацтва, праз песні, якія спявалі яшчэ нашы бабулі, праз народныя танцы. Мастацтва з выразным мясцовым каларытам дапамагае зразумець, што да нас на гэтай зямлі жылі нашы бацькі, а пасля нас будуць жыць нашы дзеці...

Напрыканцы красавіка Чарнігаўшчыну наведалі прадстаўнікі беларускай турыстычнай арганізацыі. У рамках прэзентацыйнага тура, арганізаванага ўкраінскім бокам, адбылося падпісанне пагаднення аб супрацоўніцтве паміж Дэпартаментам па турызме Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь і Галоўным упраўленнем культуры, турызму і аховы культурнай спадчыны Чарнігаўскай вобласці.

— Турызм пачынаецца з суседзяў, — падкрэсліў дырэктар нашага Дэпартамента па турызме Вадзім Кармазін. З гэтым не паспрачаешся. Турызм — гэта комплексная з'ява. І каб яна пачала напоўніцу працаваць, на пачатку трэба пазбавіцца ад

Сяргей Маісеянка. — Але, безумоўна, мы вельмі зацікаўлены ў тым, каб людзі, якія да нас прыежджаюць, не засяроджваліся толькі на дадзеным аспекце...

Балазе адкрываць тут папраўдзе ёсць што. Толькі дзеля таго, каб трапіць у Антоніявы пячоры — падземны манастыр, заснаваны яшчэ ў XI стагоддзі!, — варта праехаць усю тысячу кіламетраў. Пакручаны лабірынты ў некалькі паверхаў, якія вядуць у нетры Болдзінай гары, не пакінуць абыякавымі нікога. А тут жа яшчэ і мноства іншых адметнасцей: гарадскі вал з яго храмамі ды калегіумам, два манастыры, самабытная веліч украінскага барока...

(такі каменчык быў кінуты ў гарод айчынных музейшчыкаў), і да той самай нястачы рэкламы.

Згадайма і больш сур'езныя фактары. Возьмем, да прыкладу, іншы блізкі ад беларускай мяжы турцэнтр — Смаленск. Экскурсіі з Мінска выпраўляюцца туды рэгулярна. Але ж на шляху аўтобусы робяць хіба "санітарныя" прыпынкі — уся экскурсійная праграма адбываецца на расійскім баку. Чаму?

Прыкладна на паўдарозе ад Мінска да Смаленска, зусім паблізу ад трасы М1 знаходзіцца вёска Смальяны. Здавалася б, нават сулучча тапонімаў само сабою ўтварае канцэпцыю маршруту! А тым больш — тэматычны паралелі ды пакрыццё гістарыч-

— Занядбанія руіны цэняць толькі вельмі спецыфічныя катэгорыі турыстаў, — пераканана яна. — А вось масавому вандроніку патрэбны менавіта прэзентабельныя аб'екты. Альбо — тыя ж руіны, але ахутаныя інтрыгуючымі легендамі ды паданнямі...

Карацей — піярам. І менавіта з гэтага можна пачаць, балазе матэрыялу не бракуе, ды і сродкаў надта шмат не патрабуецца. На Чарнігаўшчыне таксама ўжо ўсвядомілі прагматычны патэнцыял "міфалагічнага" фактара. Праўда, расповеды пра "паранармальныя з'явы" пад час экскурсіі па хрысціянскай святыні з амаль тысячагадовай гісторыяй (якой з'яўляюцца тыя ж Антоніявы пячоры) падаюцца ўсё ж не зусім дарэчнымі.

Намінацыя чысціні

Безумоўна, айчынныя прафесіяналы турыстычнай галіны не толькі натхняліся адметнасцямі Чарнігаўшчыны — яны ацэньвалі і ўзровень сэрвісу. І параўноўвалі. Такі аналіз — сапраўды нялішні.

— Калі параўнаць цэны на праживанне ў гатэлях, можна прыйсці да высновы, што ў Чарнігаве яны ледзь не ў

паселішча ў складзе Чарнігаўскага Княства. Цягам многіх стагоддзяў беларускаму суседу была наканавана куды менш пачэсная роля ў гісторыі, чым украінскаму. Тым не менш, у апошнія гады Гомель імкліва бярэ рэванш. Так, там няма ўзораў дойлідства Сярэднявечча, але тыя архітэктурныя помнікі, што захаваліся да нашых дзён, знаходзяцца ў стане, бліжэй да ідэальнага.

Ва ўсіх прадстаўнікоў турыстычнай гутарыцы цягам гэтага тура (а, ён, дарэчы, выклікаў сярод іх не абыякую цікавасць), Гомель асацыіруецца выключна з нядаўна адрэстаўраваным палацавым ансамблем. Вось вам рэальны ўзор углыбу гісторыка-культурнай спадчыны на геаграфічны брэндінг! Такого аб'екта ў Чарнігаве няма. Значыць, ёсць стымул для падарожжаў. Тым больш, турыста цікавіць не толькі мінуўшчына, але і сучаснасць. І беларуская сучаснасць была адзначана як адзін з прыцягальных для турыстаў фактараў.

У ліку апошніх — добраўпарадкаванне і чысціня на вуліцах. Мы да гэтага настолькі ўжо прывычаліся, што нават не звяртаем увагі. І таму

Сумняваюцца ў турыстычнай прыцягальнасці палаца Румянцавых-Паскевічаў і ўнікальнага Веткаўскага музея народнай творчасці наўрад ці выпадае. Тым не менш, экскурсійныя аўтобусы з Мінска выпраўляюцца ў той бок даволі рэдка. Яно і зразумела: вандроніка па гэтых мясцінах доўжыцца 16 гадзін, прычым большую частку часу займае сама дарога. Што ні кажы, нязручна! Зменшыць трохсоткіламетровую адлегласць ніяк не ўдасца. Але зірнуўшы на карту, усяго за сто кіламетраў ад Гомеля лёгка адшукаць і яшчэ адзін прыцягальны для аматараў даўніны горад — старажытны Чарнігаў. Калі прадоўжыць маршрут туды, атрымаецца неблагі двухдзённы тур, пазбаўлены стомных пераездаў. А па дарозе можна завітаць і, скажам, у Чырвоны Бераг, куды прыцяперашніх раскладах турысты элементарна не пастыяваюць. Вось толькі адзін з безліч варыянтаў, якія робяцца магчымымі дзякуючы развіццю транспамежнага турызму. На жаль, сёння гэтыя варыянты застаюцца збоўшага "патэнцыйнымі". Чаму?

"Пад бокам" — не значыць "па датычнай"

Які ж бар'ер існуе для транспамежнага турызму з гісторыка-культурным акцэнтам?

ментальных комплексаў. Ды пачаць шукаць адметнасці не толькі ўдалечыні, але і "пад бокам". Гэта датычыцца і нас, і нашых суседзяў.

"Адкрыць" Чарнігаў без кампасу

Жыхары Чарнігава вельмі любяць падарожнічаць. Сведчаннем таму — хаця б тое, што ў горадзе з менш як трохсоттысячным насельніцтвам працуе каля сотні турфірм. Праўда вось... Амаль усе яны спецыялізуюцца выключна на "заморскіх берагах". А суседні Гомель застаецца па-за іхняй увагай. Выключэнні ёсць, але... гэта менавіта выключэнні.

— Летась мне давалося адправіць пару груп на Беларусь, але мушу прызнаць, што ў нас гэты напрамак пакуль зусім не распрацаваны, — адзначыў адзін з прадстаўнікоў чарнігаўскага турбізнесу. — Жыхары нашай вобласці проста не ведаюць пра беларускія адметнасці, і каб змяніць гэты статус-кво, патрэбна моцная кампанія па іх раскрутцы...

Зрэшты, апошняе актуальна і ў выпадку самой Чарнігаўшчыны. У каталогах беларускіх апэратараў можна сустрэць экскурсіі туды — у прыватнасці, гэты напрамак распрацоўвае Гомельскі палацава-паркавы ансамбль. Аднак адбываюцца яны не так і часта і звычайна "па заказе": напрамак папулярным не назавеш.

— Так, у нас спынялася група з Беларусі, — узгадаў дырэктар аднаго з чарнігаўскіх гатэляў. — А калі гэта было? Здаецца, у мінулым годзе...

Затое на Чарнігаўшчыну штодня прыежджае каля чатырох тысяч грамадзян Беларусі. Але ж назваць іх паўнаважымі турыстамі наўрад ці выпадае. Былую сталіцу вялізнага княства нашы суайчыннікі прамінаюць "па датычнай": хтосьці едзе па закупы, нехта — транзітам у Крым...

— Шопінг — гэта таксама адзін з відаў турызму, — парыраваў начальнік Галоўнага ўпраўлення культуры, турызму і аховы культурнай спадчыны Чарнігаўскай вобласці

У паваенныя часы Чарнігаву моцна пашчасціла. Храмы тут адраджаліся з руін. Савецкія рэстаўратары імкнуліся аднавіць помнікі дамангольскага перыяду ў першапачатковым выглядзе, і вынікі іх намаганняў папраўдзе ўражваюць!

Карацей, каб абысці ўсе гэтыя адметнасці, спатрэбіцца цэлы дзень. Вось і некаторыя ўдзельнікі прэзентацыйнай паездкі, якія прадстаўлялі тургаліну Беларусі, не хавалі свайго здзіўлення, убачыўшы такое багацце. І, натуральна, былі поўныя расшчасці "адкрыць" Чарнігаў для тых нашых суайчыннікаў, у якіх ён асацыіруецца зусім не з дамангольскім дойлідствам. Праўду кажуць: лепш адзін раз пабачыць. Менавіта такую магчымасць даюць прома-туры, на правядзенні якіх у нас многія лічаць патрэбным эканоміць.

"Карацей — піяр", або Прагматыка міфалогіі

Кансультант Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь Марына Масташова, якая непасрэдна займалася арганізацыяй тура з нашага боку, пераканана ў тым, што транспамежныя маршруты на айчынным рынку маюць неаблагодную перспектыву. Разлік тут вельмі просты. Працоўны адпачынак, на які мы плануем далёкія і дарагія падарожжы, бывае толькі раз-два на год. У перапынку паміж гэтымі "шчаслівымі перыядамі" людзі задавальняюць патрэбу ў новых уражаннях з дапамогай тураў "на ўік-энд". А вось яны, у сваю чаргу, павінны быць не зусім далёкімі і не зусім дарагімі: каб хапіла бюджэту на асноўны адпачынак. Апісаны вышэй варыянт "Гомель — Чарнігаў" цалкам стасуецца з такой катэгорыяй.

На некаторых напрамках сур'езнымі бар'ерамі з'яўляюцца візы. Але што перашкаджае злучыць адной ніткай тыя адметнасці, агляд якіх не патрабуе вялізных збораў ды чэргаў для консульскіх агенцаў? Гутарка пра гэта пастаянна вялася "ў кулуарах" прэзентацыйнага тура. Прычыны называліся розныя: ад нядабайнасці адказных асоб, якія лягнуцца своечасова адказаць на "мэйлы" і факсы

няя павязі... У цэлай абойме адметнасцей Смальян асаблівае месца займаюць адзіныя на Віцебшчыне руіны замка XVII стагоддзя. І хаця "Белы Ковель" ацалёў куды горш за збудаваны прыблізна ў той самы час Смаленскі крэмль, турысты, думаецца, зусім не пярэчылі б прапанове пааб'ядаць ля маляўнічых руін.

Адна бяда: у Смальянах не пааб'ядаеш. Няма дзе. Ды і прадзірацца да маляўнічых руін давядзецца праз зусім нерамантычнае балота.

Яшчэ не так даўно Батурын таксама быў белай плямай на турыстычнай карце. Колішняя сталіца гетманаў Левабярэжнай Украіны доўгі час выглядала даволі непразентабельна. Аднак наведваючы гэтае невялічкае цяпер мястэчка, удзельнікі прэзентацыйнага тура па Чарнігаўшчыне

паўтара раза меншыя, чым у нашых абласных цэнтрах, — кажа Марына Масташова. — А што да харчавання... Толькі ў прадстаўленых нам рэкламных матэрыялах я налічыла больш як паўсотні разнастайных кавярняў, рэстаранчыкаў, піцэрыяў... У многіх беларускіх гарадах бракуе такіх месцаў, разлічаных менавіта на турыста, — прыстойных, але недарагіх...

Старыя гатэлі, якія засталіся Чарнігаву "ў спадчыну" яшчэ з савецкіх часоў, прайшлі мадэрнізацыю і цяпер выглядаюць даволі сучасна — асабліва знутры. У дадатак да іх, у горадзе не так даўно адкрыўся новы, здатны прэтэндаваць ужо і на V.I.P.-катэгорыю. А вось бюджэтныя месцаў размяшчэння — тых жа хостэлаў — пакуль не з'явілася.

Занядбанія руіны цэняць спецыфічныя катэгорыі турыстаў. А вось масавому вандроніку патрэбны прэзентабельныя аб'екты. Альбо — тыя ж руіны, але ахутаныя інтрыгуючымі легендамі ды паданнямі... Карацей — піярам. Тым больш, турыста цікавіць не толькі мінуўшчына, але і сучаснасць. І беларуская сучаснасць, адзначаюць замежныя эксперты, з'яўляецца адным з прыцягальных фактараў.

змаглі пабачыць ужо зусім іншую карціну: не толькі адрэстаўраваны палац, але і копію драўлянай крэпасці, "арыгінал" якой быў знішчаны ажно ў 1708 годзе. Яе часткова аднавілі выключна "на патрэбу турызму" — шмат у чым дзякуючы прыватным інвестыцыям.

— Літаральна за лічаныя гады правінцыйнае мястэчка ператварылася ў перспектывуны турцэнтр! — прыемна здівілася Марына Масташова.

На яе думку, такое самае пераўвасабленне павінны зведаць і ўсе іншыя помнікі спадчыны, якія дайшлі да нас у занядбаным выглядзе. Вядома, калі яны не задавальняюцца сваім цяперашнім станам і прэтэндуюць на ролю турыстычных адметнасцей.

выязджаць за межы Беларусі для нашых суайчыннікаў вельмі карысна: каб параўнаць і зразумець, чым нам варта ганарыцца. Параўноўваць Гомель з Чарнігавам (як, зрэшты, і са Смаленскам) у "намінацыі чысціні" нават не выпадае. "Лік" адназначна на нашу карысць.

Некаторыя бар'еры для транспамежнага турызму ўдзельнікі тура здолелі адчуць, што называецца, на ўласнай скуры. Засунуўшы ў акеца чарнігаўскага абменніка не такую і вялікую купюру (выключна на сувеніры), атрымаў цэлы стосік паперак, у якіх трэба было распісацца. Працэдура "здабычы грывеняў" заняла не менш за дзесяць хвілін. І мне яшчэ пашчасціла, бо абменнік працаваў толькі да шостага вечара. Набыццё сувеніраў маімі спадарожнікамі, якія туды не паспелі, вымагае асобнага артыкула ў жанры фельетон. А шараговыя турыстаў на гэтым маршруце чакае і іншая нязручнасць: у летні сезон на памежных пунктах пропуску могуць утварыцца ладныя чэргі...

Зрэшты, як сведчыць досвед, усе гэтыя праблемы з'яўляюцца вырашальнымі. Нават такі, здавалася б, "стрымліваючы" фактар, як мяжа, можа ператварыцца ў своеасаблівае атракцыю. "Памежны кантроль не выходзячы з байдаркі" — вось вам слоган для Аўгустоўскага канала. І ўсё гэта — менавіта дзякуючы развіццю транспамежнага турызму!

Засталося неяк зрушыць справу з мёртвай кропкі. Удзельнікі тура ды іх чарнігаўскія калегі ўрэшце сышліся ў адным: самае важнае — гэта наладжванне непасрэдных і трывалых партнёрскіх сувязей між канкрэтнымі суб'ектамі турыстычнай галіны суседніх краін. І таму неяк сама сабою з'явілася ідэя запрасіць калег з Чарнігаўшчыны са "зваротным візітам" на Гомельшчыну ды Магілёўшчыну.

Хочацца верыць, што рух пачаўся. Трэба толькі парушыць усе нябачныя бар'еры...

Ілья СВІРЫН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Чарнігаў — Мінск

Як немагчыма забыць пунсоваю сукенку з калекцыі беларускага дызайнера Наталлі Цуран, так нельга пакінуць па-за ўвагай Беларускае тыдзень моды ("Belarus Fashion Week"), які завяршыўся ў Мінску колькі дзён таму.

Больш за 20 дызайнерскіх паказаў, госці з Расіі, Украіны, Грузіі, Польшчы, конкурс маладых дызайнераў "New names", адукацыйная пляцоўка для прафесійнага развіцця і кар'ернага росту — Fashion Study Centre з шэрагам майстар-класаў, паказы дзіцячага адзення, спаборніцтва fashion-блогераў... Ды самае галоўнае — падтрымка Беларускага тыдня моды айчыннымі вытворцамі, што выявілася як у прадстаўленні матэрыялаў, уласнай прадукцыі дызайнерам BFW, так і — першапачаткова — у жаданні стаць часткай моднай падзеі.

проста хадзілі па под'юме. Таму асабіста мне было цікава распавесці гісторыю з завязкай, кульмінацыяй ды развязкай".

У прыватнасці, калекцыя Наталлі "Цёплае сэрца ў халодных зялёных водах", на якую натхнілі "зімовыя ландшафты Паўночнага мора", распавядала пра гісторыю кахання Дзяўчыны і Рыбака. Праз строі дызайнер таленавіта візуалізавала паўнаватарскую мясцовую легенду: "каханне герояў", "Яго і Яе жыццё пасля расстання", "пакуты герояў і іх надзея"... Наталля ўжывала лаканічныя формы, стрыманаць натуральных тканін, колеры, якія гарманічна змяняліся ад блакітнага-зялёнага да чорнага, не абыхлося і без імітацыі невада, які з'яўляўся ў розных формах ды варыяцыях: ад прынтаў на тканінах да аксесуараў...

Марскую тэматыку па духу і колерах, па музычным афармленні, па смелых формах і сілуэтах падтрымала і віцебскі дызайнер мужчынскага адзення Людміла Тараканова. Яе калекцыю, дзе

малочны, адценні марской хвалі, чырвоны, чорны, ружовы, руды...) і, у той жа час, камфортных ды ўтульных, абапіраючыся на матэрыялы, якія абраюць дызайнеры (поўсць, бавоўна, шойк, аксаміт, ангора, гіпюр, трыкатаж, карункі, лён...). Маскоўскі аўтар Настася Макей (Nastya Makkey) увогуле зрабіла немагчымае, прадставіўшы на суд публікі адзенне са шчыльнай суконнай воўны. Матэрыял для ейнай калекцыі ласкава прадаставілі айчынным прадпрыемствам "Сукно" ды "КамВоль", і вынік, па словах іх прадстаўнікоў, пераўзышоў усе чаканні.

"Звычайна мы агранаем Узброеныя Сілы ды іншыя сілавыя структуры, — зазначыў на прэс-канферэнцыі прадстаўнік кампаніі "Сукно" Міхаіл Сучко, — і я быў здзіўлены, што наша прадукцыя можа быць цалкам здатнай для стварэння паўсядзённага адзення". Як зазначыў спецыяліст, прыклад Настасі Макей падштурхнуў айчыннага вытворцу падумаць і пра выпуск "грамадзянскага асартыменту".

Яшчэ адно абяцанне прагучала ўжо ад спецыялістаў Аршанскага льнокамбіната, які не застаўся ўбаку ад моднай падзеі, выступіўшы партнёрам некалькіх паказаў і — галоўнае — прадставіўшы выбар з 600 узораў тканіны маладым аўтарам конкурсу "New names".

— Нам было цікава ўбачыць новыя варыянты выкарыстання лёну, — патлумачыў пазіцыю камбіната начальнік аддзела распрацоўкі асартыменту і рэкламы прадукцыі Ігар Ешчанка, — і некаторыя ідэі маладых дызайнераў сапраўды прыйшліся даспадобы...

Згодна з умовамі, пераможца (дарэчы, імі сталі Валянціна Няборская і Алена Пляскач) атрымае права на стварэнне капсульнай калекцыі прадпрыемству. І, як падкрэслілі супрацоўнікі "Беларускага лёну", удзел у BFW — спроба пераасэнсавання дызайнерскай прадукцыі камбіната.

— Вядома, што змены не адбудуцца тут жа, — пракаменціраваў пазіцыю прадпрыемства Ігар Ешчанка, — але ўжо

Інсталіяцыя — Купалу

У Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася музычна-паэтычная інсталіяцыя "Янка Купала — выток паэзіі і музыкі", прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння Песняра.

У канферэнц-зале сабраліся кампазітары, паэты, студэнцкая моладзь. Да твораў на купалаўскія вершы далучыліся іншыя тэксты і музыка — прысвечаныя постаці Песняра, натхнёныя ягоным творчым запалам, сугучныя з яго вобразамі ды выказанымі думкамі. Цікава, што аўтарам ідэі, сцэнарый і вядучым вечара выступіў кампазітар — заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, прафесар Віктар Войцік. Ён пачаў прамову словамі: "Ужо адно імя Янкі Купалы — знак неўміручасці беларускага духу". Паэты Сяргей Панізнік, Павел Шруб, кампазітары Мікалай Літвін, Ларыса Мурашка, Уладзімір Каральчук, Сяргей Янковіч шчодро дарылі свае новыя і ранейшыя творы — у запісе і "жывым", з каментарыямі, часам у аўтарскім выкананні.

Сярод прэм'ер была інструментальна-паэтычна-тэатралізаваная кампазіцыя "Я бачыў..." паводле Янкі Купалы. Кампазітар Вячаслаў Кузняцоў, імправізуючы на жалейцы, выходзіў з залы на сцэну, на фоне цымбальных "жалейкаванняў" чытаў аднайменны верш 1906 года — сімвалічны, поўны трагічна-экспрэсіяніцкіх настрояў — і пад слёзы жалейкі сыходзіў. Адбыўся і "прэм'ерны дэбют" новага калектыву "Juvenile bel Trio", складзенага з флейты (Таццяна Шкурынава), віяланчэлі (Ілона Лесь) і цымбалаў (Вераніка Прудзед).

"Урокі..." ад майстра

Па 16 мая ў Мемарыяльным музеі-майстэрні Заіра Азгура працуе выстаўка "Урокі майстэрства".

Гэта творчая справаздача ўдзельнікаў майстар-класа, што праходзіў у музеі ў рамках акцыі "Мінск скульптурны". У экспазіцыі прадстаўлены рэльефы Марыі Сісалькоўскай, Маргарыты Шадзько, Дзмітрыя Мазуркевіча і многіх іншых навучэнцаў сталічнай Дзіцячай мастацкай школы № 3, а таксама фатаграфіі, дзе адлюстраваны працэс работы над вобразами.

Сама акцыя адбылася яшчэ ў верасні мінулага года, пад час якой пятнаццаць выхавальнікаў школы працавалі над скульптурнымі творамі. Работа вялася пад кіраўніцтвам вядомага айчыннага мастака і педагога, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, лаўрэата спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзеячам культуры і мастацтва Васіля Сумарава.

"Лайнеры" на гарызонце: імёны і колеры Беларускага тыдня моды

незвычайна і гарманічна спалучаліся шоўкавыя кашулі са стужкамі-завязкамі, укарочаныя штаны, утульныя кардыганы з валанамі, каўнеры-жабо з труска, лідскія буркі, можна лічыць лепшай на BFW. Нягледзячы на гэты "радыкальны дэндзізм", лінія ўражвала сваім "канструктарскім рашэннем", свежасцю і арыстакратызмам. "Ці адважацца апрагнуць такое беларускія мужчыны? — адказвала на распрацаванае пытанне Людміла Тараканова. — Чаму б і не? Ведаецца, на маім паказе запрашанай мадэллю працаваў саліст гурта "Цвет Алёз". Спачатку ён нерваваўся, як будзе выглядаць, але потым, апрагнуўшы строй, супакоіўся і пачаў распытваць пра адзенне. А калі пэўныя элементы падаюцца вам занадта экстравагантнымі, вы можаце іх зняць".

І простая... элегантнаць

Калі ж мы рушым ад "смелай моды" ў бок цалкам насібельнага pret-a-porter і стрыманага відовішча, дык трэба адзначыць, што ў гэтай умоўнай намінацыі калекцыі на BFW дакладана не бракавала. Асабліва адзначыла публіка лінію беларускага дызайнера Ірыны Бойцік (BOITSIK): яе элегантна і проста мадэлі — па-майстэрску пашытыя — прыйшліся даспадобы многім. "Хоць бяры ды апранай!" — сказала карэспандэнту "К" дзяўчына, што сядзела побач на паказе.

Марына Давыдава, Дзіяна Паўлоўская прапанавалі жынчынам разнапланавыя вытанчаныя строі ад аблічча "таямнічай незнаёмкі", якая з фантазіяй спалучае трыкатаж са скурай, эксперыментуе з кроем (Davidova), пяшчотнай лэдзі, што знаходзіць натхненне і ў модзе мінулых эпох (Diana Pavlovskaya), да романтичнай сучаснай дамы, якая абагаўляе карункі ды гіпюр, але са спагадай ставіцца да жывёл, замяняючы ў сваіх строях натуральнае футра на штучнае.

У цэлым, сезон восень — зіма-2012/2013 мае стаць адным з самых разнапланавых па колеры (белы, бэжавы,

зараз наш камбінат праходзіць складаную працэдuru перааснашчэння. Асвойваецца сума ў 300 мільёнаў еўра, запускаяцца новае абсталяванне, і ў 2018 годзе мы выйдзем на зусім іншы ўзровень прадукцыі ў рэспубліканскіх маштабах...

Вось так — ад малага да вялікага — BFW не толькі знаёміць з тэндэнцыямі сезона, але і, хочацца верыць, змяняе курсы прамысловых лайнераў беларускай моднай індустрыі.

Мода пачынаецца тут і працягваецца...

Яшчэ пад час прэс-канферэнцыі адкрыцця кіраўнік BFW — дырэктар і мастацкі кіраўнік Цэнтра моды і прыгажосці "Крыштальная німфа" Яніна Ганчарова адзначыла, што мэтай Беларускага тыдня моды з'яўляюцца не асобныя паказы асобных дызайнераў, а развіццё асяродка моднай індустрыі. Адсюль і конкурс дызайнераў пры падтрымцы Аршанскага льнокамбіната, супрацоўніцтва Настасі Макей з ААТ "Сукно", спаборніцтва fashion-блогераў, якія аналізуюць беларускую моду, ствараючы яе аблічча ў інфармацыйнай прасторы... Вышэйзгаданыя памкненні ў пэўных формах ды маштабах здзейсніліся на "Belarus Fashion Week".

Але ж, перафразуючы лозунг BFW "Мода пачынаецца тут!", хочацца пажадаць, каб наша, беларуская, мода, у рэшце рэшт, не толькі распачынала свой рух, але і працягвала яго на самых разнастайных пляцоўках і ў вымярэннях: на дзяржаўных прадпрыемствах, якія маюць і не маюць да яе непасрэднага дачынення, у крамах, у кафэ, на вуліцах, на сцэне... Каб тыя сустрэчы і дыялог паміж вытворцамі ды спажывцамі, якому садзейнічае BFW ужо ў чацвёрты раз, нарэшце стаў прыносіць плён не толькі ў кулуарах падзеі.

**Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
Фота Наталлі ТАЛМАЧОВАЙ
і Настасі БАНДАРЭНКА**

Мадэлі з калекцыі Наталлі Цуран (жаночая лінія) і Людмілы Таракановай (мужчынская лінія).

Прэлюдыя і людзі

Палац мастацтва ў цэнтры Мінска. У вялізнай зале на другім паверсе — не работы беларускіх мастакоў, не выстаўка мёду, а натоўп моднікаў у прадчуванні відовішча. На ўваходзе ў дэманстрацыйную залу ў спякоце і густойных строях віруюць fashion-журналісты, прадстаўнікі моднага бізнесу, зацікаўленыя гледзчы, celebrity... Французскі журналіст Марсэліус Джонс з маленькім сабаккам на плячы вядзе рэпартаж у атачэнні беларускіх калег — на мерапрыемства былі акрэдытаваны і замежныя журналісты (прынамсі, сусветна вядомы fashion-канал заяўлены ў інфармацыйных партнёрах)... Атмасфера пануе нязмушаная ды свецкая. Строі публікі вызначаюцца не толькі веданнем модных тэндэў, але і "прыемнай" экстравагантнасцю. Той жа Марсэліус штодня змяняў не толькі касцюм і абутак, але і сукенку свайму маленькаму гадаванцу. Такім чынам, першае, чым уражвае BFW, — гэта спецыфічная публіка і атмасфера, уласцівая сапраўды моднаму мерапрыемству.

Па-другое, уласна месца... Прасторы выставачнай залы было не пазнаць. Як прывітаў карэспандэнту "К" мадэльер Іван Айглатаў, які некалькі дзён таму вярнуўся з форуму моды ў Парыжы, "...пляцоўка французскага мерапрыемства арганізавана гэтакім жа чынам: усё вельмі крута". Таму і ўбачыць на адпаведнай падзеі V.I.P-гасцей — справа заканамерная. Адзін з паказаў свецкай дзеі наведваў міністр культуры краіны Павел Латушка. Прысутнічалі на дэфіле мастацкі кіраўнік Беларускага цэнтра моды Эльвіра Жвікава, тэлеведучая Алена Спірыдовіч, спявачка Іна Афанасьева, дуэт "Аляксандра & Канстанцін", рэжысёр Юрый Брэўс, дызайнер Дзмітрый Сурскі, дырэктар кінастудыі "Беларусь-фільм" Алег Сільвановіч, пісьменнікі, перакладчыкі, галерысты... Аргкамітэт Беларускага тыдня моды паклапаціўся пра тое, каб беларускі бамонд меў адчуванне далучанасці да, лічы, прафесійнай падзеі — і ў гэтым ёсць сэнс.

Незабыўны выхад

Уласна, самі дэманстрацыі калекцыі. Язык не павернецца сказаць, што глядзець моду pret-a-porter — моду "гатовай сукенкі", паўсядзённую моду — справа сумная. Асабліва гэта датычыцца паказу ліній такіх дызайнераў, як Людміла Тараканова (TARAKANOVA), Наталля Цуран (NATASHA TSU RAN), Вольга Кучарэнка-Лабурдава (KUCHERENKO), сёстры Парфяновіч (Sisters Parfenovich), Ціна Магалашвілі (Tinatin Magalashvili), якія спалучалі ўласна дэманстрацыю адзення з элементамі шоу. "А ці адважацца апрагнуць такія рэчы спабыўцы?" — часам гучала пытанне на прэс-канферэнцыях пасля паказаў вышэйзгаданых аўтараў, але дызайнеры ставіліся да падобных сумневаў спакойна. "Усё ж такі паказ калекцыі — гэта шоу, — падкрэсліла Наталля Цуран, — і не хацелася б, каб мадэлі

Варыянтаў актыўнага баўлення вольнага часу існуе сёння незлічона менавіта. Гэта і новыя прыгоднікі калектывнага гульні, звязаныя з пошукам у незнаёмым горадзе тых або іншых прадметаў, і скіраваныя на развіццё спрытнасці турніры са стартунай зброй, а таксама ўжо традыцыйныя для нас тэніс, валейбол, футбол...

А як бавілі час нашы продкі ў Сярэднявеччы? І ці былі ў іх на гэта вольныя гадзіны? На дадзеныя пытанні паспрабуем даць адказ разам з айчыннымі даследчыкамі даўняны Юрыем Боханам і Настассяй Скеп'ян — аўтарамі кнігі "Побыт феодалаў Вялікага Княства Літоўскага ў XV — сярэдзіне XVII ст.", якая нядаўна пабачыла свет у выдавецтве "Беларусь".

"Рыцарскія забавы" на такарным станку

На думку даследчыкаў, штодзённае жыццё большасці людзей Сярэднявечча звычайна праходзіла ў працы. Нават сярэдняя шляхта праводзіла дзень у гаспадарчых клопатах. А вось распарадак дня быў па-рознаму арганізаваны

ным станку і выраб гадзіннікаў, якімі захапляўся сам кароль. Акрамя таго, з часоў каралевы Боны побыт найвышэйшых стаёў грамадства стала вызначаць мода на італьянскія рэчы. Калі шляхціч і не меў сам творчых здольнасцей, то наймаў людзей для прастаўлення сваіх подзвігаў. Як ні дзіўна, але менавіта гэтыя матывы і абумовілі пашырэнне дырсквіт у XV — XVII стст. мецэнацтва.

Многія формы баўлення вольнага часу былі цесна звязаны з неабходнасцю для кожнага мужчыны "навукамі". Імі быў павінен валодаць сапраўдны рыцар. У прыватнасці, дадзеныя навукі ўключалі верхавую язду, умёна плаваць, спяваць, граць на музычных інструментах, танчыць і, вядома ж, складаць вершы.

Пяць навук для сапраўднага рыцара

Замест футбола ў Сярэднявеччы...

З арлом і сокалам

І ўсё ж ці не самым папулярным заняткам у Сярэднявеччы было паляванне. Да прыкладу, як сведчаць архіўныя дакументы, для вялікага князя Вітаўта паляванне з'яўлялася найбольш улюбёным заняткам поруч з гульнёй у шахматы. Вялікую схільнасць да палявання выказваў і Жыгімонт Аўгуст. Так, у 1546 г. ён

правёў на паляванні цэлых 223 дні. Цікава, што ў сваім захапленні паляваннем жанчыны з вялікакняжацкага роду не адставалі ад мужчын. Да прыкладу, як вельмі добрая паляўнічая была вядомая Альдона Гедымінаўна і сястра Вітаўта Ганна, княгіня Плоцкая.

Аднак далёка не ўсе жывёлы былі аб'ектам увагі для высакародных паляўнічых. Па звестках гісторыкаў, для палявання падыходзіў толькі так званы чорны звер: вярпук, воўк, мядзведзь — тыя жывёліны, з якімі можна змагацца сам-насам. Разам з тым, дазвалялася паляваць і на "чырволага зверга" — лася, аленя, лань, — што вымагала доўгай і цяжкай пагоні на конях. Варта адзначыць, для такога палявання адмыслова гадавалі паляўнічых сабак і птушак, коней, рыхтавалі зброю і адзенне.

Тым не менш, самым арыгінальным і, адначасова, шляхетным для ўсіх краін Еўропы з'яўлялася паляванне з драпежнымі птушкамі, якое патрабавала не толькі вялікіх выдаткаў, але і адпаведнай спрытнасці. У прыватнасці, паляўнічым дапамагалі такія драпежнікі, як арлы, ястрабы, каршакі, а таксама совы.

Што да новых земляў, то такім відам палявання захапляліся і вялікія князі літоўскія, у тым ліку Вітаўт, і

магнатэрыя. Разглядаліся сокалы і як каштоўны падарунак. Невыпадкава ў 1406 г. дзве птушкі былі падораны Вітаўтам вялікаму маршалку Тэўтонскага ордэна.

Дарэчы, дзякуючы лістам Аляксандра Людвіка Радзівіла можна даведацца, што навучанне і ўтрыманне сокала было цяжкім заняткам, што патрабавала не толькі спецыяльных ведаў, але і людзей, якія рыхтавалі птушак. Так, цягам 1629 — 1630 гг. ён чакаў ад Крыштофа Радзівіла абяцаную пару сокалаў, і ўся цяжкасць заключалася ў тым, што птушак можна было адправіць толькі з сакольнічым у адмысловых клетках.

Запарк пад Нясвіжам

Варта нагадаць, што для буйной шляхты паляванне было больш забавай, а таму злоўленыя зверы часам змяшчаліся ў адмысловыя зьярыныцы — месцы, дзе яны ўтрымліваліся ў няволі, кшталту сучасных заапаркаў. Такая мода з'явілася на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага яшчэ ў XV ст. дзякуючы Ягайлу і Вітаўту. Як паведамляюць гісторыкі, Ягайла меў свой зьярынец у Вавелі, куды ў 1406 г. з Фларэнцыі былі дастаны львы з падрабязнай інструкцыяй па іх утрыманні. У зьярыныцы ж Вітаўта ў Троках знаходзіліся прадстаўнікі мясцовай фаўны: зубры і туры.

Дакладна вядома пра ўтрыманне экзатычных жывёлін у Слуцку і Альбе. У князёў Апелькавічаў-Слуцкіх у 30-я гг. XVI ст. быў свой зьярынец, дзе ўтрымліваліся львы. Вядома, што пара іх была падорана каралю Жыгімонту Старому. Сведчаннем існавання зьярынца ў 1-й палове XVI ст. можа быць і Падзяка ад герцага Альберта Прускага ў 1533 г. за дастаных зьяроў. У сярэдзіне XVI ст. да львоў у Слуцку дадаліся яшчэ і леапарды. У 1579 г. Крыштоф Радзівіл пісаў да Канстанціна Астрожскага, аднаго з апекуноў па тастаменце князя Юрыя Слуцкага, з просьбай зьярнуцца да малых князёў і папрасіць іх падарыць яму леапарда, паколькі льва ён ужо знайшоў, а гэтых, больш дробных, драпежнікаў здабыць не здолеў. Адметна, што ў Слуцку зьярынец размяшчаўся непасрэдна ў замку, і ў 1582 г. ён быў перабудаваны, бо львам было зацесна, і яны пачалі пратэставаць: адмаўляцца ад ежы.

Па звестках Юрыя Бохана і Настасі Скеп'ян, зьярыныцы былі закладзены і ў Альбе пад Нясвіжам, Міры, Ружанах, Слоніме. Да прыкладу, у Альбе ў Радзівіла Сіроткі акрамя зьярэнат з Налібоцкай пушчы, прыванчаных для палявання, жылі і ўжо на той час рэдкія зубры. Да таго ж, некалькі жывых экзатычных экзэмпляраў Сіротка прывёз са свайго падарожжа ў Іерусалім...

На ілюстрацыях: дошка для гульні ў шашкі; паляванне з сокалам (мініяцюра XV ст.).

Дом Галубка

Штрыхі да партрэта

Уладзіслаў Галубок (першы справа) разам з пісьменнікамі. 1920-я.

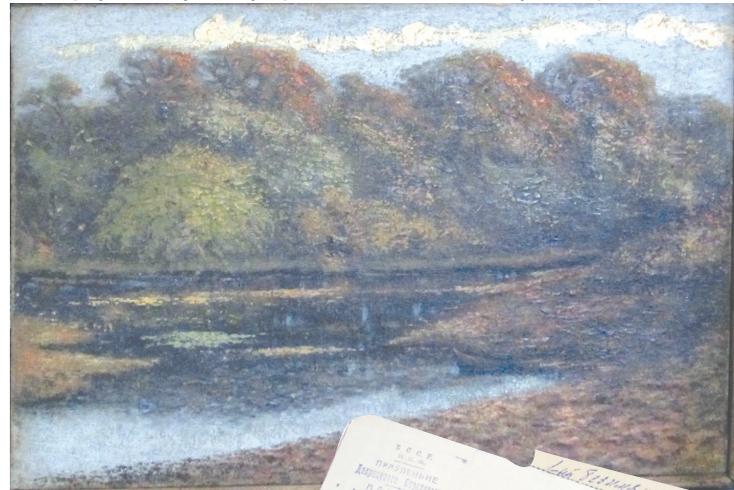
Майскімі днямі будзе адзначацца 130-годдзе з дня нараджэння выбітнага беларускага драматурга, тэатральнага дзеяча Уладзіслава Галубка. Зробленае ім на пачатку XX стагоддзя складае падмурак сучаснай беларускай сцэнічнай культуры.

Па словах загадчыка філіяла Дзяржаўнага музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры "Гасцёўня Уладзіслава Галубка" Тацяны Гаршковай, да юбілею творцы падрыхтаваны шэраг мерапрыемстваў, у тым ліку новы выставачны праект "Нястомны рыцар тэатра", што дазволіць пазнаёміцца з малавядомымі фактамі з біяграфіі майстра сцэны. Тым больш, музей актыўна супрацоўнічае з роднымі творцамі: частым госцем "Гасцёўні..." з'яўляецца ўнучка Уладзіслава Іосіфавіча — Ізабэла Баброва, якая падарыла ўстаноў сваю карціну.

Успаміны сваякоў Галубка — ці не адзіная сёння крыніца новай інфармацыі пра ягоны лёс. Па словах Тацяны Гаршковай, на жаль, захавалася зусім мала архіўных дакументаў, прысвечаных

Дарэчы, не так даўно музею былі перададзены ўнікальныя матэрыялы — дакументы на дом, дзе, як мяркуецца, жыў Уладзіслаў Галубок, у тым ліку — тэхнічны пашпарт, натарыяльныя ды іншыя даведкі. Захаваліся арыгінальныя паперы, якія афіцыйна пацвярджаюць, што дом належаў Паліне Голуб — маці выбітнага дзеяча культуры. Згодна з імі, да 1970-х гадоў гэты дом знаходзіўся на тэрыторыі сённяшняга будынка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Пазней, калі Галубку прысвоілі званне народнага артыста, ягоная сям'я пераехала ў выдзеленую дзяржавай кватэру ў раёне цяперашняй Плошчы Перамогі. Аднак і гэты дом не захавалася: у гады Вялікай Айчыннай вайны туды патрапіла бомба...

У.Галубок. "На возеры Мядзел".

ных жыццю Галубка, кіраўніка Беларускага дзяржаўнага вандраўнага тэатра, паколькі пры яго арышце ўсе матэрыялы, запісы, фотаздымкі і нават тэатральныя рэквізіты былі канфіскаваны НКВД, а пасля знішчаны.

А таму, каб хаця б трохі зразумець асобу гэтага творцы, трэба пазнаёміцца з яго асяроддзем, у першую чаргу — з біяграфіямі ягоных родных. Скажам, існуе версія, што пасля смерці Уладзіслава Галубка яго жонка зрабіла спробу самагубства. Разам з тым, сваякі творцы цалкам адмаўляюць версію. Справа ў тым, што тыя, хто ведаў гэтую мужнюю жанчыну, якая з гонарам вытрымлівала ўдары лёсу, не могуць паверыць у падобную легенду. У пацвярджэнне думкі варта сказаць і яшчэ колькі слоў пра сям'ю выдатнага тэатральнага дзеяча. Як вядома, Уладзіслаў Галубок быў пастаянна заняты працай у тэатры, разнастайнымі творчымі клопатамі, а таму зразумела, што часу займацца гаспадаркай у яго практычна не было. Тым не менш, паводле сведчанняў сваякоў, ён вельмі любіў усё жывое: дома ў яго жылі і воўжыкі, і каты з сабакамі, якіх ён знаходзіў на вуліцах Мінска, а таксама шмат свайго жывёлы. І гэта прыйшло, што ў яго было шасцёра дзяцей. І менавіта жонка, якая, да таго ж, яшчэ ўдзельнічала ў пастаноўках Галубка, мусіла займацца ўсімі гаспадарчымі клопатамі...

Дакументы на той дом, дзе, як мяркуецца, жыў Уладзіслаў Галубок.

Нельга не адзначыць і яшчэ адзін факт, непасрэдна звязаны з катастрафічным недахопам дакументальнай інфармацыі пра творца. У прыватнасці, пасля арышту і абвешчання Галубка "ворагам народа" на некаторыя фотаздымкі постаць Уладзіслава Іосіфавіча замалёўвалася ці выразалася. Разам з тым, жывапісныя палотны Галубка падпісваліся іншымі прозвішчамі, што ўскладняе іх ідэнтыфікацыю сёння. Па словах Тацяны Гаршковай, на дадзены момант захавалася толькі сем яго карцін, якія раскіданы па дзяржаўных музеях і прыватных калекцыях краіны. Пры гэтым зусім нядаўна выявілася невядомая даследчыкам карціна Галубка, што таксама будзе прадстаўлена на выстаўцы з нагоды юбілею творцы.

(Працяг. Пачатак у № 18.)

1860-я гады — гэта пара росквіту мастака Неўрэва як прадстаўніка бытавога жанру, так бы мовіць, “пяроўскага” напрамку. Менавіта ў гэты час ён намалюваў шмат “крытычных” карцін з жыцця добра знаёмага яму купецкага і рэлігійнага саслоўя тыпу “Протадыякана” ці “Выхаванкі”, але яго галоўным палатном сярэдзіны 60-х стаў “Гандаль. Сцэна з прыгоннага побыту”. Дарэчы, упершыню імя гэтага мастака я пачуў яшчэ ў школе, калі ў падручніках (ці то па рускай літаратуры, ці то па гісторыі, дакладна

прызначыла мастаку Першую прэмію і экспанавала твор на Акадэмічнай выстаўцы ў Пецярбургу, потым на Усерасійскай — у Маскве. Карціну тут жа купіў нейкі Карзінкін (Трацякоў проста не паспеў!). Аднак нястомны Павел Міхайлавіч рашыў усё ж здабыць гэтую работу. Адшукаў Карзінкіна, а палатно было знойдзена ў яго на... гарышчы! Больш за тое, яно папсавалася: было прабіта ярказ на твары “прадмета гандлю” — той самай сялянскай жанчыны. Але Трацякоў карціну перакупіў і адправіў “на лячэнне” — у майстэрню вядомага рэстаўратара

саў мастака: “Захар Ляпуноў на чале баяр прапаноўвае Васілю Шуйскаму пакінуць трон”, “Ксенія Барысаўна Гадунова, якую прывялі да самазванца”, “Барыс Гадую слухае прадказанне астралага”, “Патрыярх Нікан перад судом 1 снежня 1666 года”, “Князеўна П.Г. Юсупава перад пострыгам”, “Блазен (Апальны баярын)”, “Паслы Івана Жалівага ў Англіі”, “Прысяга Лжэдзімітрыя I каралю Сігізмунду III на ўвадзенне ў Расію каталіцтва”...

У сярэдзіне 1870-х вядомы археолаг, граф Аляксей Увараў далучыў Неўрэва да ўдзелу ў конкурсе на карціну для за-

1199 годзе ініцыяваў чацвёрты Крыжовы паход і дабіўся поўнага панавання Рымска-Каталіцкай Царквы і ў Рыме, і ва ўсёй Італіі. Рукі Папы працягваліся нават да Англіі і Іспаніі. Сам сябе ён лічыў адзіным і найвышэйшым валадаром хрысціянскага свету, намеснікам Бога, і выступаў супраць правастаўя. Нагадаю, што пасля царкоўнага расколу 1054 года адзіная хрысціянская Царква падзялілася на правастаўную, з Канстанцінопальскім патрыярхам, і на каталіцкую — на чале з Папам. І Інакенцій III захацеў уз’яднаць Галіцка-Валынскае Княства з Каталіцкай Царквой пры

маляванымі літаграфіямі: так шмат у іх таннага эфекту пры стабым разуменні ўмоў гістарычнага жыццялісця. Наставіць як-небудзь у карціне фігур, не ўдумваючыся ў сюжэт і дапускаючы тэатральнае крыўлянне персанажаў, яшчэ не значыць у наш час маляваць гістарычныя сцэны...

Аднак падкрэслію, што і карціну Сурыкава тады “не заўважылі” ні Стасаў, ні Крамской. Апошні пісаў: “...У ёй ёсць нейкі старажытны дух (і адзін толькі пах) — вось і ўсё”; у 1884 годзе: “...Рускі гістарычны жывапіс усё такі ж неразумны, якім быў і раней...”. Думаю, падобныя водгукі ў прэсе не вельмі радалі Неўрэва, тым больш, ягонае імя як гістарычнага жывапісца ў параўнанні з яго калегамі па пэндзлі рэдка згадвалася ў газетах ды часопісах. І гэтае, так бы мовіць, грамадскае ігнараванне яго як мастака-гісторыка раздражняла Неўрэва, і ў душы ягонай паступова назапашваліся крыўда і боль ад такой несправядлівасці. Часам хацелася проста збегчы як мага далей ад Масквы, кудысьці ў глухаванцы. Але пакуль такі час не прыйшоў...

Гэты час прыйшоў пасля знаёмства мастака з вышэй згаданым генералам Міхаілам Рыгоравічам Чарняевым, ваенным і дзяржаўным дзеячам, родам з Магілёўшчыны, дзе ён валодаў родавым маёнткам у вёсцы Тубышкі Крулянскага павета. Гэтага неардынарнага чалавека сёння ведаюць і ў Расіі, і ў Сербіі, і ў Туркменістане, але на Беларусі, на жаль, пра яго мала хто чуў, не лічычы жыхароў яго малой радзімы — Круляншчыны. Тут, на жаль, ад ягонага маёнтка застаўся толькі камень-валун з надпісам “Месца былога маёнтка генерала М.Р. Чарняева” і помнік на магіле — побач з разбуранай Мікалаеўскай царквой. Гэтую царкву пабудоваў бацька генерала Рыгор Мікітавіч, выхаванец Шклоўскага кадэцкага корпуса, Герой Аўстэрліца і Айчынай вайны 1812 года, удзельнік узяцця Парыжа і, больш за тое, губернатар французскага горада Люневіль. Тут ён і ажаніўся з дачкой мэра — французжанкай Эсфір-Шарлотай Лекюйе. Гэтая цудоўная жанчына нарадзіла яму некалькіх дзяцей, сярод якіх Міхаіл з’явіўся на свет у 1828-м, г. зн. трохі раней за Неўрэва. Пазней падпалкоўнік Рыгор Чарняеў стаў камендантам горада Бярдзянска, а потым з усёй сям’ёй перасяліўся ў Беларусь, дзе купіў маёнтак Тубышкі, што перайшоў у спадчыну сыну Міхаілу. Пазней Міхаіл Рыгоравіч сваёй жонцы Антаніне Аляксандраўне падарыў яшчэ і дом у вёсцы Лыскаўшчына, дзе і прайшлі апошнія гады жыцця Мікалая Неўрэва. Вось такая атрымалася сямейная карусель, у якую па першым часе арганічна ды ўтульна ўпісваўся і мастак...

Але я хацеў бы трохі падрабязней распавесці пра лёс генерала Чарняева, бо ён заслужыў таго, каб быць вядомым і нам, беларусам, тым больш, што без яго непасрэднага ўдзелу Неўрэў ніколі не апынуўся б у Беларусі. Мне дакладна не вядома, калі яны пазнаёміліся. Думаю, дзесьці ў 1873-м ці 1874 годзе, калі Неўрэў быў у росквіце творчых сіл, а апальны генерал, прыхільнік панславізму, з’яўляўся ўладаўнікам пецярбургскай кансерватыўнай газеты “Русскій мир”, дзе востра крытыкаваўся ўрадавая бюракратыя на чале з міністрам Д.Мілюціным і яго ліберальныя ваенныя рэформы. Да гэтага часу Чарняеў, былы выхаванец Дваранскага палка і Акадэміі генеральнага штаба, ўзначальваў ваенныя экспедыцыі ў Сярэдняю Азію, быў ваенным губернатарам Туркестанскага рэгіёна, пэтым удзельнічаў у Крымскай вайне, дзе праславіўся ў баях за Севастопаль, асабліва — за Малахаў курган; ваяваў з туркамі на Дунаі, вылучыўся ў Інкерманскай бітве. Кажуць, што ніколі ён не кланяўся ні кулям, ні начальству, пагарджаў тылавымі казакрадамі і востра асуджаў загады “паркетных” генералаў, якія аддавалі свае распараджэнні ў Севастопаль, знаходзячыся ў Пецярбургу...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

...Шасцідзясятая гады XIX стагоддзя — час складаных пошукаў у рускім жывапісе. Карл Брулоў ужо не задавальняў. Яму аддавалі належнае як геніяльнаму рысавальшыку, які быў хіба трохі горшы за Рафаэля і ніяк не горшы за Веласкеса ды Гвіда Рэні. Але ў Брулова, як лічыў Павел Чысцякоў, ніколі не было “жывога чалавечага цела”. Ён далёка, праўда, адышоў ад “драўлянасці” сваіх папярэднікаў, але наблізіцца да Рэмбранта ці Ван Дэйка яму не ўдалося: занадта доўга школілі яго на гіпсавых антыках. І наш герой Неўрэў пакутліва шукаў у сваіх палотнах сапраўднае жыццё, нават малюючы мёртвыя гіпсавыя мадэлі. А калі ўдавалася з’ездзіць у пецярбургскі Эрмітаж (яго адкрывалі для наведвальнікаў толькі некалькі разоў на год), то мог гадзінамі стаяць перад творамі майстроў Адраджэння, намагаўся зразумець іх вялікую моц, праўду і тым ярчэй усведамляў уласную слабасць. Але духам не падаў і працаваў па чатырнаццаць гадзін у суткі...

В.Паленаў.
Партрэт Мікалая Неўрэва. 1882 г.

ЯК МАТЬІЛЁК У ПОЛЫМІ СВЕЧКІ...

Мікалай Неўрэў: ад дэтэктыву да драмы ў Лыскаўшчыне

не памятаю, — у тэксце пра прыгоннае права) рэпрадуктавалася менавіта гэтая карціна. Яна і стала на доўгія гады выяўленчай “фэшкай” творцы, калі гаворка ішла пра рэформы 1861-га.

Стасаў так яе ацаніў: “Гандаль...” адносіцца да ліку рускіх карцін, дзе побытавая нацыянальная праўда спалучаецца з надзвычайнай драматычнасцю”. Сюжэт — просты. Два памешчыкі ў пакоі (гаспадар — у халаце і хатніх пантофліках — пацягвае люльку, яго сьпы і паўп’яны прыяцель разваліўся ў крэсле ды весела ўсміхаецца) раскавана, вольна сядзяць за сталом з бутэлямі віна і няспешна вядуць гандаль. Людзі вельмі адукаваныя, мяркуючы па інтэр’еры, бо дамаўляюцца сярод камфартабельнай абстаноўкі: кнігі на этажэрцы, шыкоўная карціна часу французскага класіцызму, багатыя наценныя гадзінкі, чатыры малюнкi ў пазалочаных рамках і гравюра з партрэтам дзеяча Вялікай французскай рэвалюцыі Анарэ дэ Мірабо. А пра што, уласна, дамова? Ах, так: тавар у наяўнасці. Гэта — сялянка, прыгожая, статная, кідкая, якую прыгналi сюды, у гэты шыкоўны пакой. Яна маўчыць. Яна павінна маўчаць. Яна — тавар. Яна апусціла вочы, але — заўважце! — якая годнасць, якая простая высакароднасць у ейнай фігуры і цудоўным сялянскім твары! За ёй — натоўп уважаных, але насцярожаных сялян: чакаюць, чым жа скончыцца гандаль. У паказе будзённасці падзеі і змяшчаецца выкрывальная сіла твора.

Тонкі майстар карціннай драмы і сатыры, Неўрэў, які ўсё свае жыццё спачуваў “зняважаным і абражаным”, праявіў сябе тут як прадстаўнік высокага рэалістычнага мастацтва перадзвіжнікаў, што пэндзлем выявіў свае адносіны да дзікунскіх норавоў, самадурства і жорсткасці сучаснага яму свету. Выступіўшы з такой карцінай, аўтар, можна сказаць, ішоў па лязе нажа, дарма што ўжо было адменена прыгоннае права. Можна было чакаць забароны “сільных міра сего” выстаўляць гэты твор на выстаўках. Але Таварыства аматараў мастацтваў

М.Неўрэў. “Раман Галіцкі прымае паслоў Папы Інакенція III”.

Арцыбашава. З таго часу Неўрэў стаў найбліжэйшым сябрам Трацякова і ягонай сям’і, а хутка ў якасці педагога (разам з П.Дзясятавым, П.Сарокіным ды І.Пранішнікавым) некаторы перыяд узначальваў нават Галаўны клас мастацкага вучылішча, таго самага, якое ён так і не скончыў.

Але галоўным для яго быў жывапіс: карціна і партрэт. Працаваў ён шмат, але ўжо ў 1870 — 80-я гады поўнасю перайшоў з бытавога жанру на жывапіс гістарычны. Хтосьці яго лаў за адыход ад “сацыялікі”, нехта крытыкаваў ягоныя гістарычныя карціны за “ілюстратыўнасць”, “меладраматызм”, “тэатральнасць пастановак”, а той-сёй лічыў, што Неўрэў у гэтым складаным жанры ні ў чым не саступаў такім “зубрам”, як В.Верашчагін і В.Васняцоў. Вось толькі некаторыя назвы неўрэўскіх карцін, каб мы маглі ўявіць канкрэтную сферу гістарычных інтарэ-

саванага ім Маскоўскага Гістарычнага музея, прапанаваўшы сюжэт “з жыцця Галіцкай Русі, калі яна стала падвяргацца інтрыгам заходняга лацінства”. У гэтым конкурсе лепшым стала палатно Неўрэва “Раман Галіцкі прымае паслоў Папы Інакенція III”, якая, як я ўжо казаў, сёння знаходзіцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Вельмі цікавая кампазіцыя, класічна выбудаваная, з выдатным веданнем аўтарам дэталей, аксесуараў і атрыбутаў XII ст., моцная па жывапіснай пластыцы, не кажучы пра ідэальны малюнак. Раман Мсціслававіч Галіцкі быў сынам Вялікага Кіеўскага і Уладзіміра-Валынскага князя Мсціслава Ізяслававіча і польскай князёўны Агнешкі, дачкі Баласлава Крываустага. Пасля смерці бацькі Раман Мсціслававіч стаў Вялікім Князем Наўгародскім, Валынскім, Галіцкім і Кіеўскім. Дык вось, усемагутны Рымскі Папа Інакенцій III — той самы, што ў

дапамозе вялікага князя Рамана Мсціслававіча, якому ён абяцаў за гэта каралеўскую карону і палітычную дапамогу. З дадзенай мэтай у Княства ў 1204 годзе прыбывае папскі легат з прапановай аб уз’яднанні Цркваў. Але прапанова была катэгарычна адхілена Раманам Мсціслававічам. Лёсавызначальны адказ для ўсёй наступнай славянскай гісторыі, ці не так? Вось гэты момант Неўрэў і адлюстравіў у сваім палатне...

Але з іншымі карцінамі на гістарычную тэму ў мастака не ўсё ішло гладка. Так, у часопісе “Всемирная иллюстрация” ад 28 лістапада 1881 г. была размешчана рэцэнзія на IX Перасоўную мастацкую выстаўку, дзе карціна Сурыкава “Раніца стралецкай кары” супрацьпастаўлялася псеўдагістарычнаму тэатральна-касцюмаванаму жывапісу: “...Пасля Сурыкава работы Неўрэва ў гістарычным плане падаюцца бляклымі, безгустоўна раз-

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ "Іван Айвазоўскі і марскі пейзаж XIX — XX стст." (60 твораў з фонду НММ).

■ "Вясна душы" (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.
■ **Службы паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.

Акцыя
"Ноч музеяў-2012":
■ 3 18 — "Трансфармацыя ў ..." (жывапіс В.Зянько і скульптура В.Малахава).
■ 3 18 — "Жыццё на ўскраіне планеты" (жывапіс В.Пятрова).
■ 3 18 — "Беларускі абстрактызм".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цяроўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ Ў Г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя "Культура 1-й пал. XIX ст.". ■ Вываўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

■ Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".

■ "Водбліскі ваеннай славы".

■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст.". ■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ 3 17 — "Палац вялікіх князёў літоўскіх у Вільнюсе" (са збору Нацыянальнага музея-Палаца вялікіх князёў Літоўскіх у Вільнюсе).

■ "Герой Смаленска

■ "Старонкі сямейнага альбома князёў Святаполк-Мірскіх".

■ Ваенна-гістарычная мініяцюра І.Гарбунова.

■ Мастоцкае шкло "Нёманская хваля".

■ "Белае золата — фарфор каралёў" (А.Несцяронак).

■ "Архітэктура і мазаіка" (С.Русецкі).

■ "Мірская кераміка XIX ст.". ■ **ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

■ **ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Купалы ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў;

да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Купалы ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў;

да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Купалы ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў;

да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Купалы ў кніжнай графіцы беларускіх мастакоў;

да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

Гомельскі палацава-паркавы ансамбль

г. Гомель, пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:
■ "Гродна-ART" (сучаснае выяўленчае мастацтва).

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА — АСВЕТНИЦКАЯ ГАЗЕТА
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Тацяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЯКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загаччык аддзела фоталюстрацый — Юрый ІВАНОЎ Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23

Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдчы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2012. Індэкс 63875, 638752 Наклад 7825 Падпісан у свет 11.05.2012 у 12.30

Замова 1993 РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009.

пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная). Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

9 771994 478007 1 2 0 1 9

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ЧЭРВЕНЬ 2012 ГОДА

Падпісныя індэксы:
індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.

і Барадзіно.
Дом-музей ІЗ'езда РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ "Беларусь. Салдаты Перамогі" (у гонар Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне).

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

■ "Мір стары — Мір новы" (фотавыстаўка).

■ Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

■ Выстаўка ілюстрацый да твораў Я.Коласа (з фонду Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа).

■ Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя. ■ "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

■ "З кутка жаданняў..." (жыццё і творчасць Янкі

Выстаўкі:
■ "Апякункі паэтычных нябёс" (літаратурна-дакументальная).

■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).

■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".

■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Выстаўкі:
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ "Под небом Первой мировой..." (фотавыстаўка).

■ "Алые паруса" (юбілейная выстаўка Андрэя Крылова).

■ "Духоўная спадчына Зямлі рускага Златавуста — свяціцеля Кірылы Тураўскага".

■ "Палессе — мілы сэрцу край".

■ "Во власти хрупкой красоты" (аўтарскія работы з марскіх ракавін Т.В.юшкінай).

■ "Гомель будуюцца" (прэзентацыя кнігі "Любімы Гомель: будаўнічы летапіс горада").

Экспазіцыі:
■ "Культавыя прадметы"

ТЭАТРЫ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

■ 15, 16 — "Анюта" (балет) В.Гаўрыліна.

■ 17 — "Чароўная флейта" (опера) В.-А. Моцарта.

■ 18 — "Сугучча" (канцэрт лаўрэата міжнародных конкурсаў Ільі Сільчукова).

ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ 12 — "Янка Купала. Кругі раю" (гістарычная драма) С.Навуменка.

нервовага зрыву" (інтэлектуальная камедыя) М.Мілюха.

■ 15 — "Сталіца Эраўнд" (парадакская камедыя) С.Гіргеля.

■ 16 — "Яго апошняе каханне (Лета)" (містычная драма) А.Дзялендзіка.

■ 17 — "Сёстры Псіхеі" (драма) С.Кавалёва.

■ 18 — "Містэр Розыгрыш" С.Кандрашова.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 13 — "Мая жонка — ілгуня" (эксцэнтрычная камедыя ў 2-х дзеях) В.Ільіна, В.Лукашова.

цей і дарослых у 2-х дзеях) М.Самойлава.

■ 14 — "Блакiтная камя" (мюзікл у 2-х дзеях) К.Брэйтбурга.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 12 — "Дапытлівы слонік" (музычная казка ў 2-х дзеях) Р.Кіплінга.

■ 13, 15 — "Брэменскія музыкі" (музычная казка ў 2-х дзеях) В.Ліванава, Ю.Энціна.

■ 16 — "Загубленая душа, або Пакарэнне грэшніка" (спектакль для дарослых — дыдактычная драма ў 2-х дзеях) У.Граўцова.

■ 17 — "Піліпка і ведзьма" (казка ў адной дзеі) С.Кавалёва.

■ 18, 19 — "Сунічкі для Веліканачкі" (казка ў адной дзеі) М.Шувалава.

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

Выстаўкі:
■ "Фарбы пераможнай вясны".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.

■ V Рэспубліканская выстаўка сучаснай візуальнай творчасці студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі "Art-акадэмія".

"Чырвоны. Апантанія поспехам".